

هفته ای دو کتاب جدید درباره امام

کتابخانه

که اگر بخواهید اسلام و حکومت الله برقرار باشد و دست استعمار و استثمارگران خارج و داخل از کشورتان قطع شود، این انگیزه الهی را که خداوند تعالی در قرآن کریم بر آن سفارش فرموده است از دست ندهید.

بخشی از وصیت نامه سیاسی الهی امام خمینی (ره)

بی تردید رمز بقای انقلاب اسلامی همان رمز پیروزی [آن] است؛ و رمز پیروزی را ملت می داند و نسل های آینده در تاریخ خواهند خواند که دو رکن اصلی آن: «انگیزه الهی و مقصد عالی حکومت اسلامی» و «اجتماع ملت در سراسر کشور با وحدت کلمه» برای همان انگیزه و مقصد [است]. اینجانب به همه نسل های حاضر و آینده وصیت می کنم

شنبه ۹ خرداد ۱۳۸۸
جمادی الثانی ۱۴۳۰، ۳۰ می ۲۰۰۹
شماره ۱۸۳، پیاپی ۸۳۴
صفحه ۲۰، تومان

ISSN: 1029-3345

صاحب امتیاز: خانه کتاب
نشانی: خیابان انقلاب اسلامی
خیابان برادران مظفر جنوبی، کوچه
خواججه نصیر، پلاک ۲، طبقه چهارم
تلفن: ۶۶۹۶۱۵۱-۴
سازمان آگهی ها: ۲۲۵۵۲۴۶
چاپ: ایرانچاپ

www.ketabehafteh.ir

من، راوی
حس های
گمشده انسانم
۲۳

خاطرات
۱۷۰ مبارز
از نیمه خرداد
۱۸

گلایه های یک
ناشر دانشگاهی
از مطبوعات
۵

خانه نیما موزه شد

موزه نیماوشیخ پدر شعر نو، عصر روز جمعه ۱ خرداد، در یوش بلده نور با حضور رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مازندران، استاندار مازندران، فرماندار نور و احمد ناطق نوری نماینده چندین دوره مجلس شورای اسلامی گشایش یافت. این موزه که ۲۰۰ شیء مربوط به نیماوشیخ در آن به نمایش گذاشته شده، در مساحتی به وسعت ۷۰۰ مترمربع به بهره برداری رسید. اسناد و مدارک، عکس و تصاویر، دستنوشته ها و کتاب از جمله اشیایی هستند که در این موزه به نمایش گذاشته شده اند. خانه پدر شعر نو ایران که از سال ۱۳۶۸ در اختیار سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مازندران قرار گرفته است، قدمتی ۸۰ ساله دارد. علی اسفندیاری مشهور به نیماوشیخ در ۲۱ آبان ۱۲۷۴ خورشیدی در دهکده یوش استان مازندران متولد شد و در ۱۳ دی ۱۳۳۸ درگذشت.

دبیر اجرایی هفدهمین نمایشگاه بین المللی قرآن خبر داد

کار برگزاری نمایشگاه قرآن آغاز شد

تعیین شده و کارشان را آغاز کرده اند، یادآور شد: «بعضی بخش های ما از جمله بخش دانشگاهی، بخش پژوهشی و روابط عمومی کار خود را از قبل از سال جدید شروع کرده بودند و مدیریت اجرایی نمایشگاه هم از اوایل سال ۸۸ آغاز به کار کرده، دبیرخانه اصلی نمایشگاه شکل گرفته و دبیرخانه های موقت بخش های دیگر هم از اول سال تشکیل شده اند.» اردستانی افزود: «مذاکرات و مکاتباتی درباره مسائل سخت افزاری نمایشگاه در حال برنامه ریزی و انجام است و دکتر خواججه پیری نیز چون سال های گذشته ریاست نمایشگاه را برعهده دارد.»

وی همچنین با اشاره به تجربه برگزاری چهار دوره قبلی نمایشگاه قرآن، درباره نحوه رویکرد مرکز توسعه و ترویج فعالیت های قرآنی کشور به نمایشگاه قرآن امسال، اظهار داشت: «امسال دو رویکرد اساسی مدنظر قرار گرفته است؛ نخست این که با توجه نامگذاری امسال از سوی مقام معظم رهبری به عنوان سال اصلاح الگوی مصرف، توجه به این موضوع در اولویت های کار نمایشگاه امسال خواهد بود و رویکرد دوم ما، با توجه به رویکرد سال های قبلی مان، در راستای توسعه مفاهیم قرآنی در زندگی مردم، رویکرد خدمات محوری یا خدمات حداکثری به بازدید کنندگان نمایشگاه خواهد بود.»

گروه اجرایی هفدهمین نمایشگاه بین المللی قرآن کریم با رویکرد اصلاح الگوی مصرف و خدمات حداکثری، فعالیت خود را آغاز کرد. سعید اردستانی دبیر اجرایی هفدهمین نمایشگاه بین المللی قرآن کریم در گفت و گو با کتاب هفته با اعلام این خبر از آغاز به کار مسئولان و مدیران اجرایی این نمایشگاه برای برنامه ریزی هفدهمین دوره برگزاری آن خبر داد. اردستانی اظهار داشت: «نخستین جلسه شورای برنامه ریزی هفدهمین نمایشگاه بین المللی قرآن کریم ماه قبل با حضور تمامی مدیران نمایشگاه که در سال گذشته هم حضور داشتند، با هدف آسیب شناسی نمایشگاه های قبلی و بررسی نقاط ضعف و قوت برنامه های سال قبل تشکیل شد.»

وی یادآور شد: «سال گذشته برای نخستین بار در طول تاریخ برگزاری نمایشگاه قرآن، این نمایشگاه چند روز قبل از ماه مبارک رمضان کار خود را آغاز کرد با این هدف که حضور عزیزان را از همه استان ها و شهرستان های کشور در این نمایشگاه ممکن سازد چرا که برخی از این عزیزان به دلیل روزه داری نمی توانستند به تهران بیایند و از این نمایشگاه دیدن کنند.» اردستانی خاطر نشان کرد: «امسال هم نمایشگاه قرآن چند روز قبل از آغاز ماه مبارک رمضان کار خود را شروع می کند.»

دبیر اجرایی هفدهمین نمایشگاه بین المللی قرآن کریم با اشاره به این که همه مدیران هفدهمین نمایشگاه قرآن در دو هفته گذشته

«گام اول» گام سوم را برداشت

فراخوان سومین دوره «جایزه گام اول» از سوی مؤسسه خانه کتاب ایران منتشر شد. در این جایزه ادبی برگزیده نخستین آثار نویسندگان نو قلم در دو حوزه شعر و داستان انتخاب و معرفی می شوند. این جایزه با هدف کشف استعدادها و تشویق پدید آورندگانی برگزار می شود که برای نخستین بار کتاب منتشر کرده اند. محورهای ارزیابی آثار رسیده به این جایزه از سوی هیأت داوران عبارتند از: الف: مجموعه شعر یا داستان کوتاه، بلند و رمان برای کودکان و نوجوانان و ب: مجموعه شعر یا داستان کوتاه، بلند و رمان برای بزرگسالان. براساس این فراخوان، از تمامی نویسندگان و شاعرانی که نخستین اثر خود را در سال ۱۳۸۷ در زمینه های یاد شده به چاپ رسانده اند، دعوت شده سه نسخه از اثر منتشر شده را تا پایان تیر امسال به دبیرخانه گام اول به نشانی تهران، خیابان انقلاب، بعد از خیابان فلسطین، ساختمان شماره ۱۰۸۰، طبقه منهای ۲ ارسال کنند. این جایزه ادبی به همت مؤسسه خانه کتاب برگزار می شود.

نفس عرضه کتاب، نفس کشاندن مردم به میدان مطالعه کتاب، کار مفیدی است. کوشش کنید که بیشتر به کیفیت پرداخته شود. ارائه نوع کتاب، موضوعاتی که ارائه می شود، همه اش موثر است. بایستی بهترین کارها را از لحاظ نحوه ارائه، هنر و قالب انتخاب کرد؛ والا اگر شما به وجود محتوا و به قالب اهمیت ندادید، فرهنگ مملکت زیان خواهد دید.

دیدار با مسولان ستاد برگزاری اولین نمایشگاه بین المللی کتاب تهران
۶۶/۶/۱۸

کتاب های قرآنی در هفته گذشته

نوجوانان هم صاحب دانش نامه قرآنی می شوند نوجوانان ایرانی به کوشش مرکز فرهنگ و معارف قرآنی صاحب دایرة المعارف ۱۲ جلدی قرآن کریم می شوند. هفتمین جلد از مجموعه دایرة المعارف قرآن به همت مرکز فرهنگ و معارف قرآن تجدید چاپ می شود. کتاب آدونیس، شاعر عرب درباره قرآن و پژوهش یک زبان شناس مصری از حروف مقطعه قرآن کریم، به فارسی ترجمه و در ایران منتشر می شود.

نوجوانان و دانش نامه قرآنی

نخستین جلد از دایرة المعارف قرآن کریم به همت گروه دایرة المعارف قرآن کریم مرکز فرهنگ و معارف قرآن به زودی برای نوجوانان منتشر خواهد شد. حجت الاسلام والمسلمین علی خراسانی، مدیر گروه دایرة المعارف های مرکز فرهنگ و معارف قرآن، با اعلام این خبر افزود: «بر اساس طرحی جامع، قرار است مجموعه مباحث قرآنی برای نوجوانان در قالب ۱۲ جلد ارائه شود که جلد نخست آن امسال عرضه خواهد شد.» وی تصریح کرد: «با توجه به هدف کلی توسعه و بسط مطالعات قرآنی در میان اقشار مختلف جامعه، این پروژه برای گروه سنی نوجوانان طراحی شده است تا آنها نیز به فراخور توان خویش از معارف ناب قرآنی بهره بگیرند. همچنین، شیوه نگارش مقالات، متناسب با گروه سنی نوجوانان و حجم مقالات در مقایسه با مقالات دایرة المعارف بزرگسالان کمتر است.»

جلد هفتم از دایرة المعارف قرآن کریم

هفتمین جلد از مجموعه دایرة المعارف قرآن کریم به کوشش مرکز فرهنگ و معارف قرآن به زودی از سوی موسسه بوستان کتاب تجدید چاپ می شود. نادر یزدانی، مسئول فروش موسسه بوستان کتاب با اعلام این خبر افزود: «مرکز فرهنگ و معارف قرآن که نزدیک به دو دهه فعالیت قرآنی دارد، با بهره گیری از تجربیات و پژوهش های انجام شده و استفاده از دانشوران قرآنی، برای نخستین بار در جهان اسلام به تألیف دایرة المعارف قرآن کریم اقدام کرده است.» چاپ دوم هفتمین جلد از مجموعه «دایرة المعارف قرآن کریم» در شمارگان ۱۵۰۰ نسخه، ۵۸۰ صفحه، قطع وزیری و جلد سفون به زودی از سوی موسسه بوستان کتاب روانه بازار کتاب خواهد شد.

آثار یک شاعر و یک پژوهشگر عرب

ترجمه حبیب الله عباسی از دو کتاب «متن قرآنی و آفاق نگارش» اثر احمد سعید معروف به آدونیس، شاعر اهل سوریه به بازار کتاب ایران می آید. آدونیس در «متن قرآنی و آفاق نگارش» درباره این بحث می کند که متن قرآن یک متن نگارشی با ویژگی های زیبایی و ادبی خاص است و نیز راز جاودانگی قرآن را با تعبیر خاصی بیان می کند. همچنین کتاب «هیرو گلیف در قرآن کریم» نوشته سعد عبدالمطلب عدل، تفسیر یا قرائت علمی جدیدی از حروف مقطعه قرآن کریم عرضه کرده است. این اثر با همکاری عباسی و حامد صدقی ترجمه و روانه کتابفروشی های ایران شده است.

برنامه های ویژه بزرگداشت امام (ع) اعلام شد

جایگاه ویژه کتاب در برنامه های بیستمین سالگرد ارتحال امام خمینی (ره)

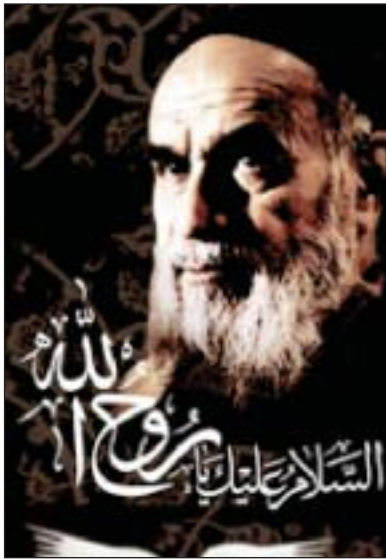
انتشار خاطرات شاگردان امام راحل، انتشار مجموعه استفتائات امام خمینی (ره) انتشار ۳۲ مجله از سوی این موسسه برای قشرها و سنین مختلف، تهیه درسامه ای درباره اندیشه های امام (ره) برای بهره برداری در حوزه های علمیه، برگزاری نشست هایی همزمان با سالگرد ارتحال امام (ره) در قم و برپایی نمایشگاهی از آثار مکتوب امام خمینی (ره) در مسجد جمکران همراه با تخفیف ویژه به علاقه مندان، از دیگر برنامه های مورد اشاره مسئول موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره) در قم است.

ستاد مرکزی بزرگداشت امام (ره) خمینی (ره) نیز ۱۶ عنوان کتاب جدید با موضوع سیره، شخصیت و اندیشه امام خمینی (ره) را با شمارگان ۲۰ هزار نسخه منتشر و در سراسر کشور توزیع می کند.

کتاب های «آیت اعتدال» با موضوع صرفه جویی و قناعت در اندیشه امام (ره)، «توشه کمال» با محوریت جوانان و تهذیب، «جوان در اندیشه امام خمینی (ره)» و «زندگی نامه امام خمینی (ره)» از جمله این آثار هستند.

در عرصه فعالیت های خارجی در بزرگداشت سالروز ارتحال امام (ره)، برنامه های مختلفی از سوی رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در کشورهای بوسنی، اتیوپی، هند، آذربایجان، بلغارستان، ترکیه، چین، سنگال، قطر و زیمبابوه برگزار می شود.

برگزاری نمایشگاه کتاب و تصاویر حضرت امام خمینی (ره)، برگزاری مسابقات مختلف کتابخوانی با موضوع آثار مکتوب امام (ره)، ارائه مقاله در مطبوعات، برگزاری سمینار آشنایی با ادبیات معاصر و عرفان امام خمینی (ره)، برگزاری کنفرانس بررسی آرا و اندیشه های امام (ره)، ایراد سخنرانی و ... برخی از برنامه های تدارک دیده شده برای بزرگداشت بنیانگذار جمهوری اسلامی در کشورهای مذکور است.

اجازه نامه های شرعی و نامه های بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، به دو زبان انگلیسی و عربی است. رئیس موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) دفتر قم هم با تشریح برنامه های این موسسه در آستانه بیستمین سالگرد ارتحال امام خمینی (ره) از انتشار مجموعه تقریرات شاگردان امام (ره) راحل خبر داد. حجت الاسلام سید حبیب الله موسوی این مجموعه را شامل آثار فقهی، اصولی، کلامی، تفسیری و اندیشه های سیاسی امام خمینی (ره) دانست و اضافه کرد: «تنظیم این مجموعه ۶۲ جلدی تا پایان امسال به پایان خواهد رسید.»

وی همچنین با اشاره به فعالیت واحد دانشنامه در این موسسه اظهار داشت: «ده ها پژوهشگر در این واحد مشغول فعالیتند تا دانشنامه امام خمینی (ره) را با هزار مدخل تهیه کنند.»

همزمان با بیستمین سالگرد ارتحال ملکوتی امام خمینی (ره) بنیانگذار فقید جمهوری اسلامی، علاوه بر برگزاری برنامه های مختلفی در داخل و خارج از کشور نظیر برگزاری همایش و راه اندازی نمایشگاه هایی از آثار مکتوب حضرت امام (ره)، تعداد ۲۰ عنوان کتاب از مجموعه آثار بنیانگذار جمهوری اسلامی نیز منتشر می شود.

به گفته دبیر ستاد مرکزی بزرگداشت بیستمین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی (ره)، ۲۰ عنوان کتاب از آثار بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران در شمارگان بالا با حمایت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت آموزش و پرورش، سازمان ملی جوانان و موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) در دست انتشار است. نمایشگاه دائمی کتاب هم در کنار حرم امام خمینی (ره) فعال می شود.

محمد علی انصاری گفت: «چاپ هشت نشریه با شمارگان ۱۰ هزار نسخه برای گروه های سنی مختلف، انتشار وصیت نامه، زندگی نامه و ویژه نامه «حضور» تکثیر هفت عنوان نرم افزار شامل کتاب های مرتبط با امام خمینی (ره) راه اندازی وب سایت امام و کودکان و همکاری در انتشار ۲۰ ویژه نامه مطبوعاتی و نشریات سازمان ها و نهادهای دولتی، از دیگر برنامه های کمیته فرهنگی و تبلیغاتی ستاد مرکزی بزرگداشت بیستمین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی (ره) هستند.

حمید انصاری، قائم مقام موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) نیز درباره مجموعه ۲۲ جلدی «صحیفه امام (ره)» که ۲۱ اردیبهشت رونمایی شد، گفت: «در این مجموعه، بخشی از اسناد تاریخی مرتبط با انقلاب اسلامی گردآوری شده و در اختیار محققان داخلی و خارجی قرار گرفته است.»

مجموعه ۲۲ جلدی «صحیفه امام (ره)» شامل سخنرانی ها، پیام ها، مصاحبه ها، احکام،

انتشار راهبردهای مقام معظم رهبری درباره انتخابات

بیانات و راهبردهای مقام معظم رهبری درباره انتخابات در کتابی به نام «منشور انتخابات» منتشر شد. این کتاب با نام فرعی «راهبردها و رهیافت های رهبر معظم انقلاب حضرت آیت الله خامنه ای درباره انتخابات در جمهوری اسلامی» با تدوین و تنظیم شبنم نادری منتشر شده است. «منشور انتخابات» با استفاده از بیاناتی که مقام معظم رهبری در مکان ها و زمان های مختلف از جمله خطبه های نماز جمعه تهران و دیدار با مسئولان و قشرهای مختلف مردم ایراد فرموده اند، در سه بخش و فصل های متعدد تنظیم شده است.

از فصل های کتاب به کلیات، اهمیت انتخابات، حکومت اسلامی، مردم سالاری دینی، دشمن شناسی، رهبری، مجلس خبرگان، ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی، شوراهای اسلامی، نظارت و اجراء، اهمیت نقش مردم، ویژگی های انتخابات و وظایف افراد و گروه ها می توان اشاره کرد.

«منشور انتخابات» با همکاری مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی از سوی نشر کتاب دانشجویی در ۴۰۰ صفحه و شمارگان سه هزار نسخه به چاپ رسیده است.

رئیس سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی:

دانش آموزان روزی ۵۳ دقیقه کتاب می خوانند

به گفته رئیس سازمان پژوهشگاه برنامه ریزی آموزشی، میانگین مطالعه غیردرسی دانش آموزان ایرانی در خارج از مدرسه، ۵۳ دقیقه در روز است. رئیس سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی عنوان کرد: «در پی انتشار خبری مبنی بر این که مطالعه غیر درسی دانش آموزان ایرانی روزانه کمتر از دو دقیقه است، بر آن شدیم که اصلاح نامه ای را منتشر کنیم.»

وی با اشاره به وظیفه مطالعه و درس خواندن دانش آموزان خاطر نشان کرد: «آنچه از گزارش پژوهش ها در تهران به دست می آید، معدل مطالعه دانش آموزان خارج از مدرسه ۵۳ دقیقه در روز است.»

محمدیان با بیان این که این مطالعه ویژه کتاب های غیر درسی دانش آموزان است تصریح کرد: «البته اگر

مطالعه درسی نیز به این سرانه افزوده شود، به یقین میزان مطالعه آنها بسیار بیشتر خواهد شد.»

منزل دکتر محمد معین مهد کودک شد!

فرزند دکتر معین گفت: «بخشی از منزل پدرم به مهد کودک تبدیل شده است!»

مهدخت معین، فرزند دکتر محمد معین، پژوهشگر زبان فارسی و گردآورنده «فرهنگ معین» با اعلام این خبر به مهر گفت: «قرار بود بنیاد غدیر که توسط شهرداری منطقه ۱۴ در موزه دکتر معین راه اندازی شده از آنجا نقل مکان کند اما نه تنها این اتفاق نیفتاده بلکه بخشی از خانه شخصی دکتر معین به مهد کودک هم تبدیل شده است!»

به گفته او پیش از این و بر اساس تفاهنامه ای با شهرداری قرار بود بعد از اتمام تعمیرات منزل استاد معین، این خانه به موزه ای برای بازدید همه دوستاناران فرهنگ و ادب تبدیل شود. وی همچنین به از بین رفتن دیوار میان منزل استاد معین و امیرجاهد، برادر زن دکتر معین، اشاره کرد و گفت: «متأسفانه در تعمیراتی که انجام شد، دیوار حائل میان منزل استاد معین و خانه امیرجاهد از میان برداشته شد و این دو ساختمان از وسط به هم متصل شدند که چنین اقدامی هیچگاه با توافق ما نبوده است.» فرزند استاد معین با اشاره به پیگیری هایش برای حل این مشکلات تأکید کرد: «مسئولان شهرداری منطقه ۱۴ تهران برای حل این معضلات و در واقع فراهم کردن زمینه ای برای معرفی استاد معین و فعالیت های فرهنگی وی و شناساندنش به جامعه فرهنگی قول مساعد داده اند اما تا کنون اقدامی عملی در این باره صورت نگرفته است.» ۲۲ تیر ماه سال گذشته، منزل شخصی محمد معین با هدف بهره برداری دانشجویان و اصحاب فرهنگ از آثار و کتابخانه غنی آن افتتاح شد اما وعده مسئولان شهرداری منطقه برای تبدیل این ساختمان به موزه تاکنون محقق نشده است.

آذریزدی از بیمارستان مرخص شد؛ کتابش به چاپ سی ام رسید

او در هفته گذشته نداشتن است.

همچنین، هفت جلد از مجموعه کتاب «قصه های خوب برای بچه های خوب» اثر این نویسنده برای سی امین بار از سوی انتشارات امیرکبیر چاپ شد. این مجموعه کتاب، شناخته شده ترین اثر آذریزدی است.

مهدی آذریزدی، نویسنده پیشکسوت پس از پنج روز تحمل بیماری در بیمارستان سیدالشهدا (ع) یزد، روز دوشنبه چهارم خرداد از این بیمارستان مرخص شد و همزمان از انتشارات امیرکبیر خبر رسید که هفت جلد از مجموعه «قصه های خوب برای بچه های خوب» این نویسنده به چاپ سی ام رسیده است. به گفته مسئول بخش قلب بیمارستان سیدالشهدا یزد، آذریزدی حدود پنج روز در این بیمارستان بستری بود و تحت معالجه و مداوی پزشکان این بیمارستان قرار گرفت و در نهایت نیز در صحت کامل از بیمارستان مرخص شد.

این نویسنده پیشکسوت قبل از این هم در ۲۱ اردیبهشت در یکی از خیابان های یزد تصادف و چند روزی را در بیمارستان سبزی کرده بود. بستری شدن دوباره او به گفته پزشکان ناشی از ضعف عمومی و بی حالی بوده و ارتباطی به سانحه رانندگی

«قصه های برگزیده از گلستان و ملستان» دیگر کتاب آذریزدی نیز به تازگی به چاپ بیست و پنجم رسیده است.

آذریزدی در سال ۱۳۰۱ در محله خرمشاه یزد متولد شد. این نویسنده تاکنون بیش از ۴۵ اثر در زمینه داستان های قرآنی و قصه های کودکان و نوجوانان نوشته و منتشر کرده است که از جمله آن ها می توان به آثاری چون «قصه های خوب برای بچه های خوب»، «شعر قند و عسل»، «قصه های تازه از کتابهای کهن»، «قصه های پیامبران»، «مثنوی بچه خوب»، «خودآموزی عکاسی» و... اشاره کرد که برخی از این آثار به زبان های عربی، انگلیسی و فرانسه ترجمه شده اند. سازمان علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) لوح سپاسی به این نویسنده ایرانی اهدا کرده است. آذریزدی هم اکنون در آستانه ۹۰ سالگی به تنهایی زندگی می کند.

دانشنامه فرش تا پایان امسال تدوین می شود

دبیر شورای علمی دانشنامه فرش از آماده سازی و انتشار این دانشنامه تا اواخر سال جاری از سوی بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی خبر داد.

امیرحسین چیت سزایان دبیر شورای علمی دانشنامه فرش در گفت و گو با خبرنگار کتاب ایران (ایبنا)، با اعلام این خبر افزود: «تاکنون تدوین ۶۳۰ مدخل این دانشنامه انجام گرفته و از اواسط تابستان دآوری و ارزش یابی مقالات آغاز خواهد شد.»

وی با اشاره به زمان انعقاد قرارداد تدوین این دانشنامه در سال ۸۶، مدت این قرارداد را ۲۲ ماه و قابل تمدید تا یک سال عنوان کرد و ادامه داد: «امیدواریم با تلاش بیشتر و سرعت دادن به روند سفارش و دریافت مقالات، این دانشنامه در زمان مقرر در اختیار مخاطبان قرار گیرد.»

وی افزود: «فراخوان شورای علمی دانشنامه به منظور همکاری در زمینه تهیه مقالات با هدف جست و جو و ارتباط با تمام ظرفیت های علمی و پژوهشگران علاقه مند به هنر و صنعت فرش است.»

عضو هیئت علمی دانشکده هنر دانشگاه کاشان با بیان این که ۳۱ اردیبهشت ماه، آخرین فرصت ارسال مقالات دانشنامه فرش بوده است، گفت: «۲۰ نفر از پژوهشگران و علاقه مندان صنعت و هنر فرش در کشور شناسایی شده اند که طبق برنامه ریزی های اولیه، در تالیف دانشنامه فرش همکاری خواهند داشت.»

رئیس انجمن علمی فرش ایران همچنین درباره اهداف تالیف دانشنامه فرش توضیح داد: «این دانشنامه با هدف توسعه و گسترش ابعاد مختلف فرش شناسی و ایجاد یک نقشه کلی و نگرش جامع درباره رشته علمی فرش گردآوری می شود.»

به گفته چیت سزایان، این دانشنامه با پرداختن به جنبه های مختلف هنری، زیبایی شناسی، صنعتی و فنی، بازرگانی و صادراتی فرش و فرش بافی، منبعی کامل و قابل اتکا برای استفاده دست اندرکاران فرش کشور خواهد بود.

رمان نویسنده ژاپنی روی دستمال توالت

داستان های ترسناک در ژاپن است و فیلم سینمایی «حلقه» که شهرتی جهانی یافت، براساس یکی از داستان های او در ژاپن ساخته و بعدها در هالیوود نیز بازسازی شد.

هایاشی صاحب شرکت تولید کننده لوازم بهداشتی گفت که پیش از این، هشدارهایی درباره زلزله را روی دستمال چاپ کرده اما این نخستین بار است که رمانی را با این روش منتشر می کند. این رمان در ۹ فصل تنظیم شده و کل آن روی ۸۶ سانتیمتر از نوار دستمال چاپ و دوباره تکرار می شود. قیمت هر حلقه این دستمال برابر ۷۴۰ پوند انگلیس است.

کوچی سوزوکی نویسنده کتاب های ترسناک، به کمک یک کارخانه تولید لوازم بهداشتی آخرین اثر خود را روی دستمال توالت منتشر کرد!

سایت تلگراف نوشته است: «قطره» آخرین اثر کوچی سوزوکی نویسنده ژاپنی، داستان روحی است که در یک دستشویی عمومی زندگی می کند. این داستان که به گفته ناشر بسیار ترسناک است، با توجه به یک خرافه معروف ژاپنی نوشته شد است. براساس این خرافه، ارواح در کوچک ترین اتاق خانه که دستشویی آن است، زندگی می کنند. کوچی سوزوکی یکی از مهم ترین نویسندگان

در «ایبنا» بخوانید

بامراجعه به سایت خبرگزاری کتاب ایران (ایبنا) به نشانی اینترنتی www.ibna.ir، به این مطالب دسترسی خواهید داشت و امکان «جست و جو» و «جست و جوی پیشرفته» در وب سایت «ایبنا» به شما امکان دستیابی به مطالب بیشتر را هم می دهد.

از شعر تا خرمشهر

بخش «یادداشت روز» خبرگزاری کتاب که روزانه یادداشتی را از خانواده کتاب دوستان به دید مخاطبان خود می گذارد، هفته گذشته یادداشت هایی از هیوا مسیح، فرهاد عابدینی، بهروز رضایی کهریز، محمد جواد جزینی، مرتضی سرهنگی و اناهید خزیر را برای انتشار برگزید. هیوا مسیح، شاعر و نویسنده در یادداشتی که برای «ایبنا» نوشته، شعر را «تشخیص حقیقت روح» خوانده و نوشته است: «در شعر هیچ مسابقه ای نیست و آنچه هست مکاشفه است و باز چرا که در جهان شعر، فقط شعر وجود دارد.» و شاعر دیگر، فرهاد عابدینی، در رد این تفکر که شعر امروز را اسیر بحران می دانند، قلم زده است. او در ادامه چهار «پیچیدگی» را برشمرده که به باورش گریبانگیر شعر امروز فارسی است.

کهریز، روزنامه نگار و نویسنده، این هفته دو یادداشت در اختیار «ایبنا» گذاشته که در اولی از چگونگی تشخیص کتاب های کمک آموزشی مناسب سخن به میان آورده و در دیگری، به ضرورت چند محصولی شدن ناشران، به ویژه ناشران آثار کودک و نوجوان اشاره کرده است.

«ایرانیان آمدند» جمله آغازین یادداشت مرتضی سرهنگی است. اما از زبان خودش نیست. از زبان فرمانده نیروهای ارتش بعث عراق در خرمشهر است. در سالروز آزادسازی خرمشهر، سرهنگ احمد زیدان، نظامی بعث که خبر ورود ایرانیان برای بازپس گیری شهر خود را به فرماندهان ارشدش مخابره کرد و گریخت، دستمایه یادداشت این نویسنده و روزنامه نگار شده است و محمد جواد جزینی، داستان نویس دفاع مقدس در یادداشت دیگری به این مناسبت، خرمشهر را «پایتخت رمان جنگ» لقب داده است. اناهید خزیر، خبرنگار حوزه کتاب هم در باب کارنامه پژوهی دکتر محمدامین ریاحی، استاد فقه ادبیات فارسی که چندی پیش دیده از جهان فروبست، قلم زده است.

گفت و گو هایی با اهل کتاب

خبرنگاران «ایبنا» در هفته ای که گذشت، با مدیر یک کتابفروشی اینترنتی به گفت و گو نشستند و مشکلات این حوزه را بازتاب داده اند و در هشتاد و سومین سالروز درگذشت ادیب نیشابوری، از میرجلال الدین کزازی، ویژگی های شعری و شخصیتی او را جویا شده اند. آن ها همچنین این هفته با حمیدقبادی، مشاور فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، مرتضی کاخی، پژوهشگر ادبی، علیرضا خوش طینت، مدیرکل کتابخانه های عمومی استان بوشهر و اکبر دودانگه، مدیرکل داخلی بنیاد حقوقی میزان و علیرضا بهرامی، شاعر جوان به گفت و گو نشستند.

بخش «پرونده» این خبرگزاری هم این هفته با انتشار مصاحبه ای طولانی با موسوی بروجردی، نویسنده کتاب های مذهبی، به روز شد.

کتاب در آن سوی مرزها

برنامه های جشنواره کتاب ابوظبی، اعتراض ناشران و نویسندگان به نمایشگاه کتاب بهاره بلغارستان، برگزاری جشنواره ادبیات فلسطین و خبر انتشار کتاب هایی در شرق و غرب از جمله مطالبی هستند که هفته گذشته از سوی خبرنگاران و مترجمان گروه بین الملل خبرگزاری کتاب گزارش شدند.

گردآوری تمامی نشریات فارسی جهان در کتابخانه ملی

یا تعهدی که ناشران به کتابخانه ملی دارند، جمع آوری می شوند ولی در خارج از ایران از طریق واحد سفارشات خارجی، مبادلات، اهدا و فراهم آوری کتابخانه ملی صورت می گیرد.»

وی با اشاره به مشکلاتی که در دریافت نشریات از خارج از کشور وجود دارد، خاطر نشان کرد: «کتابخانه ملی برای حل این مساله مکاتباتی با دیگر کشورها انجام می دهد تا نشریات به این کتابخانه فرستاده شوند. در داخل ایران نیز با پیگیری های لازم، نواقص برطرف و آرشیو کامل می شود.»

مدیر بخش پیایندهای کتابخانه ملی ایران در پایان با اشاره به شرایط نگهداری این نشریات و مجلات اظهار داشت: «شرایط و آسیب زدایی های خاصی برای حفظ این نشریات وجود دارد. نشریات قدیمی این بخش به صورت مستقیم در اختیار مراجعان قرار ندارند، بلکه اسکن شده آنها در اختیار عموم قرار می گیرد.»

تمامی نشریات فارسی زبان دنیا توسط بخش پیایندهای کتابخانه ملی ایران گردآوری می شوند.

معصومه میرپوریان، مدیر بخش پیایندهای کتابخانه ملی با اعلام این خبر توضیح داد: «پیایندها یا نشریات ادواری شامل تمامی نشریات و مطبوعاتی اند که به صورت مستمر منتشر می شوند. این نشریات به دو بخش روزنامه ها و نشریات تقسیم می شوند و روزنامه ها شامل مواردی اند که به صورت مستمر و معمول، روزانه یا چند مرتبه در هفته منتشر می شوند و شامل گزارش ها و مباحث روزانه جوامع اند.»

میرپوریان تاکید کرد: «ممکن است مجلات به صورت ماهنامه، دو ماهنامه یا فصلنامه با مباحث علمی، سیاسی و اقتصادی باشند.»

مدیر بخش پیایندهای کتابخانه ملی درباره نحوه دریافت نشریات و مجلات از سراسر دنیا اظهار داشت: «در ایران، نشریات و مجلات از طریق قانون واسپاری

نشست های سرای اهل قلم در این هفته

برنامه نشست های سرای دائمی اهل قلم در این هفته، از سوی خانه کتاب اعلام شد. نخستین نشست این هفته، شنبه نهم خرداد

به دومین جلسه از سلسله نشست های مولوی پژوهی با عنوان «عرفان مولوی» اختصاص دارد که با حضور عبدالرضا مظاهری و پرویز عباسی داکانی برگزار می شود.

این سرایکشنبه دهم خرداد نیز با برگزاری دو نشست «کارگاه ترجمه (با حضور عباس پژمان و نقد و بررسی کتاب «داستان نویسی سیال ذهن» با حضور اسدالله امرابی و حسین بیات، پذیرای علاقه مندان این دو حوزه خواهد بود.

همچنین دوشنبه یازدهم خرداد کارگاه ترجمه با حضور عباس پژمان و نشست دیگری با موضوع زردشت و گاه شمار ایرانی در سرای اهل قلم برگزار می شود.

نشست روز سه شنبه سرای اهل قلم با عنوان «در سوگ فقیه عالیقدر آیت الله محمدتقی بهجت» نیز ویژه برنامه ای در بزرگداشت مقام علمی و عرفانی آن مجاهد و سالک سبیل الهی است.

آخرین نشست های این هفته نیز چهارشنبه سیزدهم خرداد به موضوع «بررسی اندیشه های امام خمینی (ره)» با عنوان «در سوگ آن یگانه» در آستانه سالروز ارتحال بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران و نشست دیگر به موضوع «روان شناسی ساختاری» با حضور سید محمود میرسلیمی و لیورا سعید اختصاص دارد.

تمامی نشست های این هفته سرای اهل قلم از ساعت ۱۷ تا ۱۹ برگزار می شود.

معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تشریح کرد

برنامه های احیای ادبیات داستانی دفاع مقدس

خاصی دارد، نتیجه آن می تواند تبعات مثبت و منفی برای ادبیات دفاع مقدس داشته باشد. بنابراین برای آگاهی از نظرات اهل قلم، جلساتی را با حضور این دوستان برگزار کردیم و از نظرات آنها آگاه شدیم که در این جلسات نزدیک به بیست نویسنده حوزه دفاع مقدس حضور داشتند.

وی با بیان این که این نویسندگان با اکثریت قاطع، نظرشان این بود که شیوه بنیاد، روش مناسبی نیست و باید مورد بازنگری قرار گیرد، گفت: «قرار شد در جلسه ای با حضور وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و سردار باقرزاده، این نظرات را منتقل کنیم.»

پرویز با بیان این مطلب که پس از این جلسه دو نشست دیگر نیز با مسئولان بنیاد برگزار شد، تصریح کرد: «متأسفانه به نظر می رسید که بنیاد همان شیوه قبلی را دنبال می کند و به توافقات صورت گرفته عمل نشده است. نتیجه نهایی این شد که به بنیاد اعلام کردیم مبلغ مورد نیاز خود را برای اتمام طرحشان اعلام کنند تا تلاششان بی ثمر نماند.»

وی ادامه داد: «در این فاصله، نمایشگاه کتاب برگزار شد و ما همچنان در انتظار اعلام تقاضای بنیاد بودیم، اما خبری در مطبوعات منتشر شد مبنی بر ارسال نامه سردار باقرزاده به وزیر ارشاد که برای ما بسیار عجیب بود.»

معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی ادامه داد: «خبر دستور وزیر برای پرداخت ۵۰۰ میلیون تومان از سوی معاونت فرهنگی، به لحاظ اداری موضوع غریبی است. چون اگر قرار باشد وزیر دستوری برای پرداخت پول صادر کند، این دستور به معاونت مالی اداری اعلام خواهد شد و اگر در بودجه وزارتخانه پیش بینی شده باشد، از سوی معاونت برنامه ریزی و توسعه پرداخت می شود. طبیعی است معاونت های تخصصی موظف به پرداخت این گونه هزینه هانینستند.»

تاکید کردیم که حتما همه برنامه ها در کنار هم دیده شوند و به انتخاب کتاب سال بسنده نشود. همچنین تاکید بر کتاب های برگزیده سال های گذشته باشد؛ چون این آثار پیش تر مورد داوری قرار گرفته بودند و کیفیت بالای آنها تایید شده بود.»

معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی اضافه کرد: «در این میان بنیاد حفظ و نشر آثار دفاع مقدس معتقد بود، در این صورت بسیاری از آثار این حوزه که در سال های گذشته مورد داوری قرار نگرفته اند، از دایره داوری دور می مانند که پیشنهاد ما این بود، این کتاب ها نیز به شکل جداگانه داوری شوند تا حجم افرادی که در این دایره قرار می گیرند گسترده باشد و فرصتی برای تقدیر از فعالان این حوزه به دست آید.» وی افزود: «اما گزارش هایی که به دست ما می رسید، نشان می داد ظاهر تصمیم های یک طرفه اتخاذ می شود و جهت گیری ها، به سوی یک جایزه کتاب سال بزرگ در این حوزه است. این امر موجب شد که در سال گذشته، در دو جلسه، به دوستان تاکید کنیم که لازم است تمامی تصمیمات با در نظر گرفتن نظرات شورا صورت گیرد و از انجام اقداماتی که مصوبه شورا را ندارد، خودداری شود.»

پرویز گفت: «با توجه به این که این مسئله، حساسیت

محسن پرویز، معاون امور فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، جزئیات توافقات مشترک معاونت فرهنگی وزارت ارشاد و بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس را تشریح کرد. وی گفت: «بحث انتشار کتاب های ارزشمند این حوزه در دستور کار معاونت فرهنگی و بنیاد ادبیات داستانی است و این بنیاد در حال پیگیری این طرح و انجام اقدامات لازم در این راستا است.»

محسن پرویز به خبرگزاری کتاب ایران (ایبنا) گفت: «در سال ۸۵ پیشنهادی از سوی بنیاد حفظ و نشر آثار دفاع مقدس به وزارتخانه ارسال شده بود که در واقع برنامه هایی برای گرمیادداشت ربع قرن ادبیات دفاع مقدس محسوب می شد.»

وی ادامه داد: «در سال ۸۶ با توجه به همکاری خوب معاونت فرهنگی و بنیاد و همچنین حمایت های این معاونت از فعالیت های ادبی در حوزه دفاع مقدس و افزایش حدود پانزده برابری بودجه آثار دفاع مقدس، برنامه ریزی در این حوزه جدی تر شد.»

به گفته معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، در جلسه ای با حضور سردار باقرزاده و وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، تاکید وزارتخانه بر این بود که هر حرکت نو و تازه باید به بهبود و تولید بیشتر کتاب های دفاع مقدس منجر شود که توافقی نامه ای در این زمینه به امضای طرفین رسید. پرویز افزود: «در این توافقی نامه بر حضور نهادهای مختلف از جمله ارتش، سپاه، سوره مهر و... تاکید شد تا از مشارکت آنها نیز در این طرح استفاده شود. همچنین مقرر شد که هزینه جشنواره به شکل مشارکتی از سوی معاونت فرهنگی و بنیاد تامین شود.» وی تصریح کرد: «در این دوره متوجه شدیم دوستان بنیاد، محلی را به پیگیری این طرح اختصاص داده و ظاهرا گروه های داوری را نیز تشکیل داده اند که در همان زمان، مکاتباتی با دفتر مطالعات انجام دادیم و

باسمه تعالی

**ششمین دوره جشنواره نقد کتاب
همزمان با هفدهمین دوره هفته کتاب**

مؤسسه خانه کتاب به منظور ارتقای سطح کمی و کیفی نقد جشنواره نقد کتاب را همزمان با هفدهمین دوره هفته کتاب در سال جاری برگزار می کند. لذا از تمامی منتقدان و مدیران مسئول مطبوعات و نشریات دعوت می کند مقالاتی را که در حوزه نقد کتاب در سال ۱۳۸۷ منتشر کرده اند، حداکثر تا پایان مرداد ماه ۱۳۸۸ به دبیرخانه جشنواره ارسال کنند.

تلفن تماس: ۶۶۴۱۵۲۵۵ | تلفکس: ۶۶۹۶۶۲۱۸

www.naghdeketab.ir

نشانی: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، بین فلسطین و برادران مظفر جنوبی، شماره ۱۰۸۰، طبقه ۲-

دومین دوره جایزه ادبی جلال آل احمد

دومین دوره جایزه ادبی جلال آل احمد با مشارکت معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و موسسه خانه کتاب دوم آذرماه ۱۳۸۸ همزمان با سالروز تولد نویسنده نولاً و صاحب سبک، جلال آل احمد، برگزار می شود. موضوع های مورد ارزیابی هیئت داوران عبارتند از:

- داستان بلند
- داستان کوتاه
- مستند نگاری
- تاریخ نگاری
- نقد ادبی

از تمامی نویسندگان، منتقدان، ادیبان، تاریخ نگاران و ناشران دعوت می شود. آثار خود را که در سال ۱۳۸۷ به چاپ رسیده است، تا تاریخ ۳۱ تیرماه ۱۳۸۸، به دبیرخانه ارسال کنند.

به لغات برگزیده دهر کدام از رشته های این جایزه، نشان ادبی جلال آل احمد، تندیس، لوح تقدیر به انضای وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و ۱۱۰ سکه بهار آزادی اهدا می گردد.

- برگزیدگان نخستین دوره: داستان

فائده بازی، تألیف فریوز زلوزی جلالی، تهران، نشر علم.

ازدهاگشان، تألیف یوسف علیخانی، تهران، مؤسسه انتشارات نگاه.

تقدیمی

آین آینه، تألیف حسینی قناتی با همکاری محمد پیرنوردی، تهران، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس.

از اسطوره تا خماسه، تألیف سجاد آبدلو، مشهد، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد.

تاریخ نگاری و مستند نگاری:

پیدایی نا فرجام سازمان مجاهدین خلق، به کوشش جمعی از پژوهشگران، مؤسسه مطالعات و پژوهش های سیاسی.

نشانی دبیرخانه: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، بین خیابان فلسطین جنوبی و برادران مظفر، ساختمان شماره ۱۰۸۰، طبقه ۲-

تلفن: ۶۶۹۶۶۲۱۸ - تلفکس: ۶۶۹۶۶۲۱۸

گلابه‌های یک ناشر دانشگاهی از مطبوعات

انتشارات آبیژ ناشر کتاب‌های علمی، امسال در بیست و دومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران به عنوان تنها ناشر برگزیده کتاب‌های دانشگاهی انتخاب شد. اما این انتخاب زخم‌های کهنه این ناشر را بازگشود: «بی‌توجهی مطبوعات و رسانه‌های کشور به ناشران کتاب‌های دانشگاهی»؛ بعد از این که نام آبیژ به عنوان ناشر برگزیده کشور اعلام شد، برخورد برخی مطبوعات، بی‌توجهی و بی‌توجهی مدیران انتشارات گران آمد. مدیر انتشارات آبیژ با ارسال نامه‌ای به معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، از این بی‌توجهی و بی‌تفاوتی سخت گله کرده است. شاید حق با او باشد وقتی اظهار می‌دارد، تنها رسانه‌ای که خبر برگزیده شدن این ناشر را بی‌حاشیه و بدون اعمال ملاحظاتی سیاسی و گروهی، درج کرده، خبرگزاری تخصصی کتاب ایران (ایبنا) است. گلابه‌های این ناشر و درددل‌های او، شاید حرف بسیاری دیگر از فعالان نشر و ناشران کتاب‌های علمی و دانشگاهی هم باشد از این رو، نامه این ناشر خطاب به معاون امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بی‌کم و کاست در پی می‌آید تا شاید مرهمی باشد بر زخم‌های ناشرانی که با آبیژ همداستانند!

یک متصدی فارغ‌التحصیل دانشگاه در حوزه معاونت فرهنگی، خبراختتامیه‌نمایشگاه‌باچنان‌شکل‌ناهماهنگ و اسفناکی منعکس می‌شود که ذهن هر انسان مسئولی را مکدر و مشوب می‌سازد. قبل از ادامه بحث، لازم به ذکر است در روانشناسی گفته می‌شود توسل نایجا به قسامه می‌تواند خود حمل بر اثبات کذب باشد، ولی بنده به ضرس قاطع عرض می‌کنم در حقیقت امر،

قدردانی حوزه تحت امر جنابعالی از ناشران برگزیده و بالاخص از انتشارات آبیژ، جز این که موید این امر باشد که انسان‌های اهل فهم و فنی هستند که درک شایسته و بایسته‌ای از روند رو به رشد نشر دارند و برای تقویت هر چه بیشتر آن، نقاط قوت را به منصف ظهور و بروز عام می‌گذارند تا دیگر همکاران به این نقاط مثبت احتمالی تاسی ورزند، چیز دیگری در بر ندارد. اینجانب ضمن احترام مطلق به این حسن نیت جنابعالی و سایر دست‌اندرکاران و آرزوی تداوم و تزیاید آن، به استحضار می‌رسانم این انتشارات فعالیت نشر خود را به قصد تقرب به هیچ نهادی و یا خوش آمد هیچ فردی انجام نداده است و مطمح نظر آن صرفاً توسعه علوم محض و دانش خالصه بوده که محدوده کاری ما را تشکیل می‌دهد. علوم محض و دانش خالصه هیچ نگاه سیاسی و وابستگی به دوره مسئولیت جنابعالی یا مسئولیت دیگران نداشته و ندارد. از طرف دیگر، تحسین و یا عدم تحسین انتشارات، موجبات هیچ گونه تنگ‌نظری رانسیست به‌احدی از همکاران فراهم‌نیآورده و نمی‌آورد. درک این انتشارات از تک‌تک همکاران ناشر، انسان‌های زحمتکشی هستند که در راه بسط و تعالی علم و فرهنگ در این سرزمین گام برمی‌دارند. متأسفانه در انعکاس خبر اختتامیه نمایشگاه، روزنامه‌ها و سایت‌های مورد بررسی اینجانب، به پنج صورت متفاوت با آن برخورد کرده‌اند:

- دسته‌ای از روزنامه‌های خاص مطلقاً از کنار خبر اختتامیه گذشته‌اند و کوچک‌ترین اشاره‌ای به این موضوع نکرده‌اند، نظیر: همشهری، جام جم، اعتماد ملی، آفتاب، آفرینش، حیات نو و جمهوری اسلامی.
- دسته دیگری از آنها بسان تفکر حاکم بر گذشته که برای علوم و ناشران علوم، ارزش و جایگاهی قائل نبودند، ناشران دانشگاهی را کاملاً اولترامیکروسکوپیک فرض کرده و به علت عدم دسترسی به میکروسکوپ الکترونی ناشران دانشگاهی به چشم آنها نیامده است و بعد از شرح کشف سایر عرصه‌های نشر از کنار این مفلوکان علم‌گستر گذشته‌اند، نظیر: تهران امروز، رسالت و اطلاعات
- با کمال تأسف، دسته دیگری از روزنامه‌ها و

برادر گرامی جناب آقای دکتر محسن پرویز معاونت محترم فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

و ریاست محترم بیست و دومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران

باسلام، به استحضار می‌رسانم بر فرد غیر مغرض و فاقد ذهن دچار سوگیری‌های از پیش، یا به قول علمای آمار تورش (Bias)، آشکار است در سه سال گذشته تنها مجالی که برای ناشران دانشگاهی فراهم شده است که تا حدودی در راستای کسب و یا شاید اعاده حیثیت و جایگاه شایای خود گام بردارند، همین دوران معاونت حضرت تعالی است. شاید در تحلیل و تعلیل آن بتوان به این نکته رسید که جنابعالی خود از خانواده دانشگاه بوده و عنصری آکادمیک می‌باشید. یحتمل این پیش‌زمینه است که به شما توان درک ارتباط بین توسعه دانشگاه و زندگی با کتاب را فراهم آورده است. شاید اذهان بیمار و علیل، این گفته حقیر را به حساب زبان بازی و چاپلوسی و مداهنه بینگارند، چه باک، مگر می‌توان سدی برای افکار منفی ساخت؟ در مقابل، ادله و شواهد فراوان برای اثبات ادعای اینجانب از برگزاری ادوار پیشین نمایشگاه در گذشته‌های نه چندان دور وجود دارد. آن زمانی که سالن ناشران دانشگاهی را با کمک آموزشی‌ها و کنکوری کارها یکی می‌دانستند و کتاب‌های text استاتیک و دینامیک پروفیسور مریام، کتاب مکانیک کوانتومی پروفیسور گاسپروویچ، ذرات بنیادی پروفیسور گریفیس و کتاب طب داخلی هاریسون را با فلاں کتاب راهنمای سرهم بندی شده کمک آموزشی سال اول و دوم دبیرستان یک جا طبقه بندی می‌کردند و سالن مشترک به ناشران این دو دسته تخصیص می‌دادند. برای جلوگیری از اطاله کلام، پیش سخن را کاسته و به اصل مطلب می‌پردازد. متأسفانه در زمان حضور

نسخه دوم کتابخانه دیجیتالی

آیت‌الله فاضل لنکرانی (ره)

نسخه دوم کتابخانه دیجیتالی حضرت آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی به درخواست دفتر معظم له و تلاش محققان مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی در سال جاری تولید خواهد شد.

به گزارش خبرگزاری ایران (ایبنا) به نقل از روابط عمومی مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی حجت‌الاسلام و المسلمین محمدباقر خوانساری، مدیر بخش خدمات فرهنگی مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، دلیل تولید نسخه دوم این کتابخانه دیجیتالی را رضایت و موفقیت حاصل از تولید نسخه اول این کتابخانه عنوان کرد.

وی با اشاره به نسخه اول این کتابخانه دیجیتالی افزود: «کتابخانه دیجیتالی آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی (ره) به سه زبان فارسی، عربی و انگلیسی با محتوای ۶۰ جلد کتاب در قالب ۴۱ عنوان، پیش از این تهیه و در اختیار محققان و پژوهشگران قرار گرفته است.»

وی زمان تولید نسخه اول این کتابخانه دیجیتالی را در آستانه اولین سالگرد ارتحال این مرجع عالیقدر جهان تشیع عنوان کرد و اظهار داشت: «تولید دومین نسخه این نرم‌افزار به درخواست موسسه فقهی ائمه اطهار (ع) و بیت معظم له در دستور کار مرکز قرار گرفته است.»

مدیر بخش خدمات فرهنگی مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی با اشاره به بخش‌های اصلی این نرم‌افزار اظهار داشت: «نمایش، جست‌وجو، قرآن و نگارخانه، بخش‌های اصلی این نرم‌افزار را تشکیل می‌دهند.»

حجت‌الاسلام خوانساری همچنین اصول، فقه، تفسیر، عقاید، حدیث و زندگی‌نامه را از موضوعات اصلی این کتابخانه دیجیتالی دانست و گفت: «در نسخه پیشین این نرم‌افزار سعی شده مجموعه کتاب «تفضیل الشریعه» که آیت‌الله فاضل لنکرانی در دروس خارج فقه از آن بهره می‌بردند به نمایش گذاشته شود.»

وی اضافه کرد: «بسیاری از دست‌نوشته‌ها و تالیفات به جای مانده از نسخه اول، در نسخه دوم به کار برده خواهد شد.»

سایت‌ها، به‌جای معرفی تک‌ناشر برگزیده دانشگاهی، تعدادی ناشر را ذکر می‌کنند که از بین آنها این انتشارات مورد انتخاب قرار گرفته است، نظیر: سایت www.khabaronline.ir/news و کیهان. افزون بر این، روزنامه محترم ایران ضمن تاسی به همین روش نام انتشارات آبیژ را آبیژ ذکر کرده است که گویا ناشی از همین نام وجود داشته و فعالیت می‌کند. باز به صراحت اعلام می‌شود که درج اسم سایر همکاران به جای انتشارات آبیژ تفاوت ماهوی با موجبات تنگ‌نظری رافراهم نمی‌آورد که فغان ما از آن برخاسته باشد. بلکه آنچه که روح آدمی را می‌آزارد، این است که چرا یک خبر ساده از این دست قلب ماهیت می‌شود.

۴. دسته دیگر از روزنامه‌ها تا بخواهی به حواشی منفی احتمالی نمایشگاه (به‌زعم آنان) پرداخته‌اند ولی حتی به خود این مجال رانداه‌اند که کورسوی امید را اگر در نشر ایران وجود دارد، آن را باز نمایانند. نظیر: اعتماد، فرهنگ آشتی، فارغ‌التحصیلان و سرمایه.

۵. در کمال خوشوقتی تنها منبعی که خبر مربوط به مراسم اختتامیه رادر جزئیات کامل و بدون جانبداری و به صورت مبسوط بیان کرده، سایت IBNA است. بعد از بیان این لاطائل، از آنجایی که در مورد سه دسته از این روزنامه‌ها که مخیرند و آزادی عمل دارند اخبار را آنچنان که لازم است از دریچه ذهنی خود بگذرانند و منعکس نمایند، کاری نمی‌توان کرد، یقیناً عمل صادقانه سایت IBNA می‌بایست مورد قدردانی قرار گیرد.

استدعا دارد به آن دسته از روزنامه‌ها یا سایت‌هایی که به عمد یا به سهو اسامی ناشران را به جای ناشر برگزیده ذکر کرده‌اند و یا نام انتشارات دیگری را به جای انتشارات آبیژ نقل کرده‌اند، تذکر لازم داده شود. یقیناً این انتشارات هدف دیگری را جز بیان تذکر تعقیب نمی‌نمایند و به دنبال ساخت کالای تبلیغاتی جمیل از این رهگذر نیست.

از خداوند توفیق هر چه بیشتر جنابعالی رادر راستای توسعه هر چه بیشتر علوم دارد.

من الله التوفیق و علیه التکلان
سوسن خاوری
مدیر انتشارات آبیژ

سازمان چاپ اودر کتاب - مجله - نشریه

www.tumesingarsi.com

۰۲۱-۶۶۶۸۹۷۳

انتشارات آژنگ منتشر کرد

کتاب دید و سیدان

سندوق پستی ۵۷۱۴ - ۱۹۳۹۵ - ۲۲۷۱۰۹۵۶

مرز پرگهر

ایران خاورزمین تمدن ملان

تلفن مرکز پخش: ۲۲۲۷۹۷۸۹

به کوشش بنیاد ایران شناسی «خلیج فارس در مطبوعات دوره قاجار» منتشر می‌شود

معاون پژوهشی بنیاد ایران شناسی از انتشار کتاب «خلیج فارس در مطبوعات دوره قاجار» خبر داد. این کتاب گزارشی از روزنامه‌های دوره قاجار است که در ایران و خارج از کشور منتشر شده و خلیج فارس را از لحاظ اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و تجاری مورد بررسی قرار داده است. حسن شهرستانی، معاون پژوهشی بنیاد ایران شناسی با بیان این خبر افزود: «خلیج فارس در مطبوعات دوره قاجار» در دو بخش مطبوعات ایران و مطبوعات خارج از ایران مانند هندوستان و پاکستان گردآوری شده است.

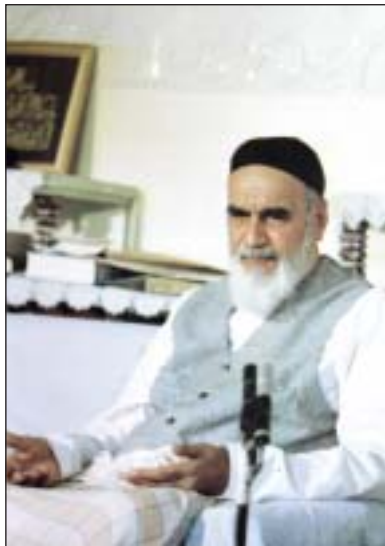
روزنامه‌هایی چون جبل‌المتین، صوراسرافیل، رعد و وقایع‌التفایقه از جمله منابع این کتابند که به گفته شهرستانی، استفاده از این منابع می‌تواند اوضاع اجتماعی، سیاسی، تاریخی و فرهنگی حوزه خلیج فارس را در زمان قاجار، بازتاب دهد.

امام خمینی (ره) بنیانگذار جمهوری انقلاب اسلامی، در طول حیات ارزشمند و تاثیرگذارشان، علاوه بر هدایت قیام اسلامی ایران علیه رژیم طاغوت شاهنشاهی، ایستادگی برابر ابر قدرت ها، فرماندهی هوشیارانه در طول هشت سال دفاع مقدس و طراحی آینده ایران اسلامی، آثار مکتوب بسیار ارزشمندی را نیز به رشته تحریر در آورده و برجای گذاشته اند. هنگامی که با کتاب چهل حدیث ایشان همراه می شویم، از دریچه اندیشه و تفکر نویسنده ای که در اوج تدین دست به قلم برده است، با انسان، نگرش او به جهان هستی و چگونگی ارتباطش با خداوند، صواب و ناصواب در اعمال، رفتار و گفتار آدمی و هزار و یک معنا و مفهوم آشنا می شویم. هنگامی هم که کتاب آوای توحید (متن نامه تاریخی حضرت امام خمینی (ره) به میخائیل گورباچف صدر هیات رئیسه اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی سابق) را تورق می کنیم، تحسینگر نگرش فوق العاده ایشان به جهان و تمامی تحولات حال و آینده خواهیم بود، تحولاتی که با گذشت زمان، به خوبی نشان داد همه و همه درست بوده اند.

نگاهی گذرا به مجموعه آثار مکتوب حضرت امام خمینی (ره)

۶۲ منشور برای سعادت دنیا و آخرت

در آستانه بیستمین سالگرد رحلت جانگداز آن رهبر آسمانی، مروری خلاصه بر ۶۲ اثر به رشته تحریر در آمده توسط ایشان یا گردآوری شده بر مبنای نامه ها و فرمایشات گهربار ایشان کرده ایم که در پی می آید.

۱- شرح دعای سحر: نخستین تالیف حضرت امام (ره) که نگارش آن به سال ۱۳۴۷ (ه.ق) بر می گردد «شرح دعای سحر» است. این کتاب به زبان عربی و در تفسیر و توضیح دعای سحر نوشته شده و حضرت امام (ره) در آن، اشارات متعددی به نظرات استاد خودشان مرحوم آیت الله شاه آبادی کرده اند.

۲- شرح حدیث رأس الجالوت.

۳- حاشیه امام بر شرح حدیث رأس الجالوت: رأس الجالوت یکی از بزرگان و روسای یهود در زمان امام علی بن موسی الرضا (ع) بود که با حضرت گفت و گوهایی کرد و سرانجام به شرف اسلام نائل آمد. امام خمینی نیز شرحی مستقل بر این احتجاجات نوشتند.

۴- التعلیق علی الفوائد الرضویه: این کتاب تعلیقه امام خمینی (ره) است بر شرح فلسفی.

۵- شرح حدیث جنود عقل و جهل: این اثر کتابی عرفانی - اخلاقی مشتمل بر مباحث ارزشمند عرفان نظری، فلسفه اسلامی - اخلاقی، شرح احادیث، انسان شناسی و تفسیر همراه با نصایح اخلاقی به حساب می آید.

۶- مصباح الهدایه الی الخلافه و الولایه: این کتاب یکی از درخشان ترین آثار عرفان اسلامی در دوره متاخر است که به قلم حضرت امام خمینی (ره) به زبان عربی به رشته تحریر در آمده.

۷- تعلیقات علی شرح فصوص الحکم و مصباح الانس: کتاب فصوص الحکم تالیف شیخ اکبر محیی الدین عربی، از عرفای نامدار جهان اسلام است که شروع زیادی بر آن نوشته شده که شرح قیصری از بهترین شرح ها شناخته می شود. امام خمینی (ره) در سال ۱۳۵۵ هجری قمری تعلیقه خود را به زبان عربی بر شرح فصوص الحکم (قیصری) به اتمام رسانیدند.

۸- شرح چهل حدیث (اربعین حدیث): این کتاب یکی از آثار گرانبهای اخلاقی و عرفانی امام خمینی (ره) است که در سال ۱۳۵۸ هجری قمری به زبان فارسی نوشته شد.

۹- سر الصلوه: این کتاب به زبان فارسی و در بیان اسرار معنوی نماز نگاشته شده است.

۱۰- آداب نماز (آداب الصلوه): کتاب آداب نماز (آداب الصلوه) که نگارش آن در تاریخ شنبه دوم ربیع الثانی ۱۳۶۱ ه.ق (۳۰ فروردین ۱۳۲۱ ه.ش) به پایان رسید، بیان تفصیلی آداب قلبی و اسرار معنوی نماز است.

۱۱- رساله لقاء الله: رساله ای فارسی و موجز از امام خمینی (ره) در مسائل عرفانی است.

۱۲- حاشیه بر اسفار: حضرت امام (ره) سال ها در قم کتاب گرانقدر «اسفار اربعه» تالیف فیلسوف شهیر صدر المتألهین را تدریس کردند و بر مباحثی از آن، حاشیه نوشتند.

۱۳- کشف الاسرار: این کتاب که اثری سیاسی، عقیدتی و اجتماعی است، سال ۱۳۳۳ هجری شمسی یعنی دو سال پس از عزل رضاخان از سلطنت نوشته شد.

۱۴- انوار الهدایه فی التعلیق علی الکفایه (جلد ۲): این اثر گرانسنگ، حاشیه ای است مبسوط از آثار قلمی

حاشیه بر کتاب وسیله النجاه (رساله عملیه) آیت الله العظمی سید ابوالحسن اصفهانی نوشته شده است.

۲۹- رساله نجاه العباد: این رساله، نخستین رساله عملیه فارسی امام خمینی (ره) است که در دوران مرجعیت ایشان جمع آوری شد.

۳۰- حاشیه بر رساله ارث: حاشیه بر رساله ارث مرحوم خراسانی، از نخستین نوشته های فقهی فارسی حضرت امام خمینی (ره) به حساب می آید.

۳۱- تقریرات درس اصول آیت الله العظمی بروجردی: حضرت امام (ره) در این اثر دروس اصول آیت الله بروجردی (ره) را به قلم خویش و به زبان عربی تقریر کرده اند.

۳۲- تحریر الوسیله (جلد ۲): این اثر، کتابی فقهی، فتوایی و عملی است که امام خمینی (ره) آن را به عنوان حاشیه بر وسیله النجاه مرحوم حاج ابوالحسن اصفهانی به زبان عربی در دوران تبعید در ترکیه نوشتند.

۳۳- ترجمه تحریر الوسیله (جلد ۲): کتاب تحریر الوسیله حضرت امام (ره) تاکنون چندین بار منتشر و توسط حجت الاسلام سید محمد باقر موسوی همدانی مترجم تفسیر المیزان، ترجمه شده است.

۳۴- ترجمه تحریر الوسیله (جلد ۴): این اثر، یکی از ترجمه های کتاب تحریر الوسیله امام خمینی (ره) است.

۳۵- کتاب البیع (جلد ۵): اثری است گرانباز امام خمینی (ره) در فقه استدلالی در ابواب مختلف مربوط به بیع و تجارت.

۳۶- حکومت اسلامی یا ولایت فقیه: کتاب «ولایت فقیه» مجموعه سیزده جلسه تدریس است.

۳۷- کتاب الخلل فی الصلوه: این کتاب اثری است حاوی آرای اجتهادی و استدلالی امام خمینی (ره) به زبان عربی در مبحث مربوط به احکام فقهی خلل نماز که در آخرین سال های اقامت امام (ره) در نجف اشرف نوشته شد.

۳۸- جهاد اکبر یا مبارزه با نفس: متن پیاده شده درس های امام خمینی (ره) درباره اهمیت و لزوم تهذیب نفس است که در نجف اشرف ایراد شده است.

۳۹- رساله توضیح المسائل.

۴۰- مناسک حج، احکام مطابق با فتاوی حضرت امام خمینی (ره).

۴۱- تفسیر سوره حمد: تفسیر امام (ره) بر فاتحه کتاب، مشحون از نکات دقیق لطایف عرفانی است.

۴۲- استفتائات: این اثر، مجموعه ای از فتاوی امام خمینی (ره) در پاسخ به سوالات شرعی مردم در ابواب مختلف فقه، به ویژه در مسائل مستحدثه است.

۴۳- دیوان شعر امام (ره): دیوان امام (ره)، مجموعه ای از غزلیات، رباعیات، قصاید، مسمط ها و دوبیتی های عرفانی به جای مانده از سروده های حضرت امام خمینی (ره) است.

۴۴- سبوی عشق: سبوی عشق، نخستین اثر منظوم از حضرت امام (ره) است که به زیور طبع آراسته شد.

۴۵- ره عشق: صحیفه ای است اخلاقی و تربیتی از امام خمینی (ره) خطاب به خانم فاطمه طباطبایی، همسر مرحوم حاج احمد آقا.

۴۶- یاده عشق: یاده عشق، حاوی بخشی از غزلیات و رباعیات حضرت امام خمینی (ره) و نامه ای عرفانی از آن بزرگوار به خانم فاطمه طباطبایی است.

۴۷- نقطه عطف: نقطه عطف، حکایتی است از صلابت و ایستادگی در مسیر عبودیت و بیدارباشی

است از امام خمینی (ره) به یادگار از جمندش، مرحوم حجت الاسلام و المسلمین حاج سید احمد خمینی. ۴۸- محرم راز: این کتاب شامل تعدادی از غزلیات و رباعیات عرفانی حضرت امام خمینی (ره) است، به ضمیمه نامه ای از آن حضرت که در تاریخ ۲۶ ربیع الثانی ۱۴۰۸ هجری قمری (۲۸ آذرماه ۱۳۶۶ شمسی) به یادگار گرامی شان، مرحوم حجت الاسلام و المسلمین حاج سید احمد خمینی، نگاشتند.

۴۹- مقام رهبری در فقه اسلامی با استفاده از کتاب البیع امام خمینی (ره): این کتاب شامل سه بخش لزوم بقای ولایت و رهبری، شایسته ترین فرد برای رهبری و ویژگی های رهبری که از کتاب البیع حضرت امام خمینی (ره) استخراج و توسط بی آزار شیرازی ترجمه و توضیح داده شده است.

۵۰- مسائل امر به معروف و نهی از منکر از تحریر الوسیله امام خمینی (ره): این کتاب از کتاب تحریر الوسیله امام خمینی (ره) بخش امر به معروف و نهی از منکر استخراج و ترجمه شده است.

۵۱- مساله قضاوت از کتاب تحریر الوسیله امام خمینی (ره): این کتاب بخشی از کتاب تحریر الوسیله امام خمینی (ره) در موضوع مساله قضاوت که توسط محمد امین، استخراج و ترجمه شده است.

۵۲- جهاد نفس از کتاب اربعین حدیث امام خمینی (ره): این کتاب حدیث اول چهل حدیث امام است.

۵۳- رابطه نیت و اخلاص از کتاب اربعین حدیث: این مجموعه شرحی درباره حدیث بیستم اربعین امام خمینی (ره) است که راجع به پیوند و رابطه بین نیت و اخلاص سخن می گوید.

۵۴- صحیفه امام «مجموعه آثار امام خمینی (ره)»: مجموعه گرانبهای بیانات، پیام ها، مصاحبه ها، احکام، اجازات شرعی و نامه ها در ۲۲ مجلد.

۵۵- صحیفه نور: مجموعه گرانبهای بیانات، پیام ها، مصاحبه ها، احکام، اجازات شرعی و نامه های امام (ره) قبل ۱۵ خرداد سال ۴۲ تا پایان عمر ایشان در این کتاب گردآوری شده اند.

۵۶- وصیتنامه سیاسی الهی: جاودانه ترین پیام امام خمینی (ره) خطاب به نسل حاضر و نسل های آینده است.

۵۷- لمحات الاصول: این کتاب تقریرات درس فقیه عالیقدر آیت الله بروجردی است که توسط امام خمینی (ره) به رشته تحریر در آمده است.

۵۸- کوثر (جلد ۳): کوثر مجموعه سخنرانی های امام خمینی (ره) از سال ۱۳۴۰ تا هفتم اسفندماه ۱۳۵۷ است که در سه مجلد انتشار یافته است.

۵۹- منشور روحانیت: پیام تاریخی و مهم حضرت امام خمینی (ره) خطاب به روحانیون سراسر کشور، مراجع بزرگوار اسلام، مدرسین و طلاب حوزه های علمیه که به حق «منشور روحانیت» نام گرفت.

۶۰- وعده دیدار.

۶۱- فریاد برائت: پیام حضرت امام خمینی (ره) به حجاج بیت الله الحرام در ذیحجه ۱۴۰۷ هجری قمری مطابق با مرداد ۱۳۶۶ شمسی همراه با دستخط ایشان در این کتاب گنجانده شده است.

۶۲- آوای توحید: کتاب آوای توحید، متن نامه تاریخی حضرت امام خمینی (ره) به «میخائیل گورباچف» صدر هیات رئیسه اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی سابق است.

جستاری درباره تاثیر اندیشه های امام (ره) بر فرهنگ مکتوب

... و تالو آینه، ابدی شد

هنوز جمله آن عارف بزرگ در ذهنم نقش بسته است که می فرمود: «برای خدا کار کنید تا نتیجه کارتان تا ابد باقی بماند.»

وقتی کلامی از دل برمی آید، بر دل نیز می نشیند، اما هنگامی که این کلام دلنشین با آموزه های روحانی و خدا محور همراه می شود، بر جان و روح آدمی سکنی می گزیند و آنگاه است که قلب راست کرداران و پاک اندیشان عالم و همچنین قلم خداترسان، محملی نیکو برای چنین کلامی می شود.

به راستی سخنان، اندیشه ها و تفکرات امام خمینی (ره) این گونه بود که نه تنها در دل آزادگان عالم نشست، که از قلم بسیاری از نویسندگان نیز همراه با جوهر معرفت جاری شد و توسط ناشران به رشته تحریر درآمد.

برای کنکاش در تاثیر اندیشه های امام (ره) بر فرهنگ مکتوب کشور دل به حرف های چند ناشر داده ایم.

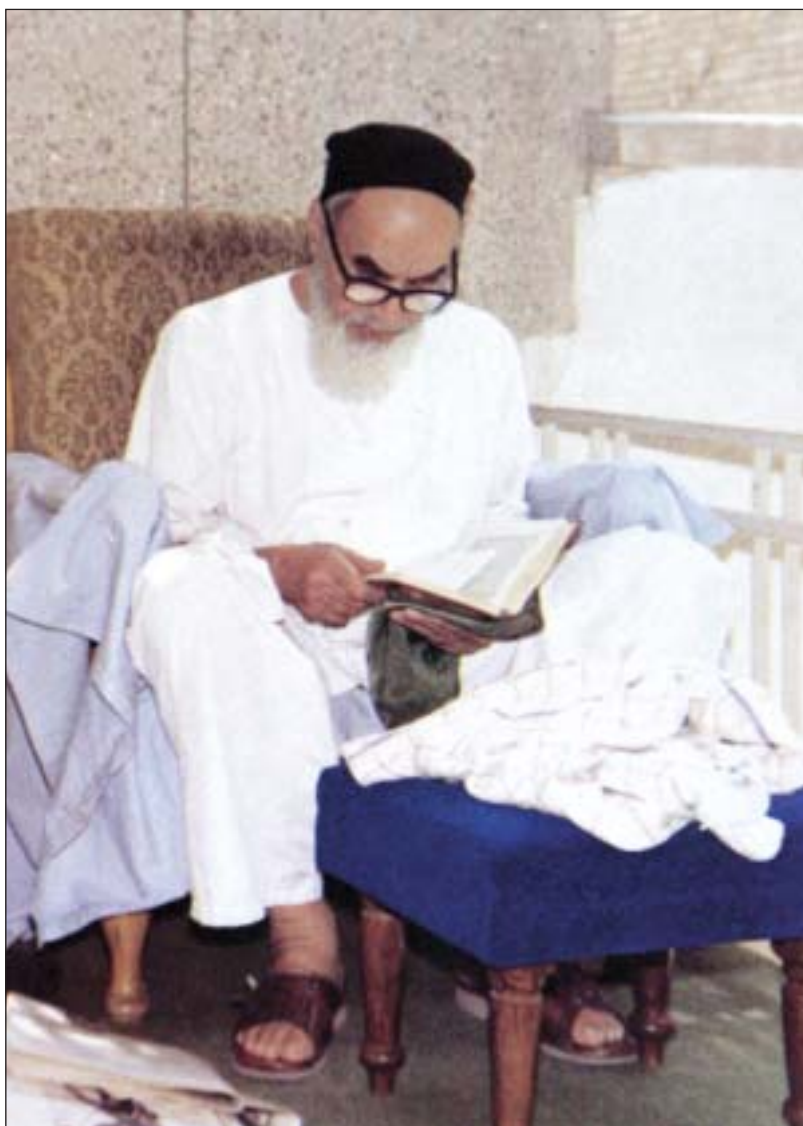
محمد اصلانی راد، مدیر انتشارات قیام که از دل بستگان وصیت نامه امام است، درباره این تاثیرات می گوید: «ایده هر نویسنده در آثار او مشخص است. اندیشه های امام خمینی (ره) نیز به یقین در آثار نویسندگانی که پیرو خط و فکر امام (ره) هستند، نمود پیدا می کند، اما کسانی که پیروی عملی از اندیشه های امام نداشته باشند، بالطبع در آثارشان نیز نمی توان این تاثیر را دید.»

یدالله سعدی، مدیر انتشارات دلیل ما، می گوید: «برای معرفی درست اندیشه های امام خمینی (ره) در ابتدا باید وصیت نامه را باز خوانی کنیم چون ابعاد مختلف ایشان در آن منعکس شده و به نوعی ثمره عمر ایشان است. این اثر باید به دقت باز خوانی و محورهای مختلف آن استخراج شود تا هر نویسنده و ناشری بنا بر رشته تخصصی خود حوزه هایی را که به آن علاقه مند است، پیگیری کند.»

محمدتقی انصاریان، مدیر انتشارات انصاریان نیز که ناشر کتاب های اسلامی به زبان های خارجی است، درباره این تاثیرات می گوید: «ما به دلیل نوع کارمان در انتشارات انصاریان، مکاتبات زیادی با افراد و موسسات خارجی داریم. آنها بسیار خواهان آثار امام (ره) و آثاری هستند که با الهام از اندیشه های امام (ره) نوشته شده است و همین موضوع نشان می دهد که دنیا، چقدر به اندیشه های امام خمینی (ره) نیاز دارد.»

سید محمد کاظم شمس، مدیر انتشارات بوستان کتاب قم، در شروع بحث درباره تاثیر اندیشه های امام (ره) بر آثار مکتوب می گوید: «به خاطر اهمیت کاری که امام خمینی (ره) در این جهت انجام دادند، این موضوع به بحث جدی و محققانه نیاز دارد و نمی توان بدون مطالعه درباره آن اظهار نظر کرد. آنچه مسلم است، این که در تالیفات امام (ره) دو خط فکری پررنگ را می توان دنبال کرد؛ نخست بعد علمی خط فکری ایشان و دوم بعد عرفانی شخصیت ایشان که بیشتر یک بعد درون حوزوی بود که بر بسیاری از شاگردان ایشان تاثیر گذاشت که می توان بعد هار دپای آن را در آثارشان مشاهده کرد. مهم ترین کار ایشان مطرح کردن نظریه ولایت فقیه بود که تا آن زمان مراجع دیگر کمتر به آن پرداخته بودند. این نظریه با پیروزی انقلاب به مرحله اجرایی رسید.»

تاثیر اندیشه های امام (ره) بر آثار مکتوب
تاثیر اندیشه های امام خمینی (ره) بر آثار مکتوب پس از انقلاب اسلامی، موضوعی است که باید از زوایای مختلف به آن نگریسته شود. زوایایی که ناشران کتاب های اسلامی به آنها اشاره می کنند،

تاکید دیگری بر چند بعدی بودن شخصیت و اندیشه های امام راحل است.

مدیر انتشارات قیام می گوید: «بعد از امام خمینی (ره) انقلابی در انتشار کتاب های عرفانی و فلسفی به وجود آمد. برخی علمای حوزه مشکلاتی را بر عرفان و فلسفه وارد می دانستند اما با فرمایش های روشنگر امام خمینی (ره)، این امکان برای ناشران به وجود آمد که بتوانند در این دو زمینه، دست به کار انتشار کتاب شوند.»

مسلم است که نباید شخصیت چند بعدی امام خمینی (ره) را در زمان حیاتشان فقط به جنبه های عرفانی یا فلسفی محدود کرد. مدیر انتشارات دلیل ما در این باره می گوید: «به عقیده من نباید تاثیر امام (ره) بر آثار مکتوب کشور را در همین دو جنبه خلاصه کرد. چون به عقیده من این کار نوعی اجحاف در حق ایشان است. نظر ایشان این بود که کسی باید سراغ فلسفه یا عرفان برود که یک دوره کامل معارف دینی را خوانده باشد. پس می بینیم که نباید تنها به این جنبه توجه کرد.»

او در ادامه با اشاره به برخی ابعاد تاثیر گذاری امام (ره) بر آثار مکتوب می گوید: «من بیشترین تاثیر امام (ره) را در بعد اجتماعی فرمایش های ایشان می دانم. در اندیشه های امام (ره) توجه به انسان محروم به خوبی بازتاب دارد و آنچه بر آثار نوشتاری ما تاثیر گذاشته است، توجه جدی نویسندگان به قشر محروم است. کسانی مثل دکتر شریعتی، جسته

است که نشان از حضور محکم اندیشه های امام در آرای نویسندگان پس از ایشان دارد.»

ناشران و آثار ملمه از اندیشه های امام (ره)
درست است که انتشار آثار امام راحل در انحصار موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) است، اما این موضوع به این معنی نیست که ناشران دیگر از انتشار آثاری که ملمه از اندیشه های امام باشند، با مشکلی مواجه اند.

اصلانی راد که بر جنبه عرفانی و فلسفی شخصیت و اندیشه های امام خمینی (ره) تاکید دارد، می گوید: «ما پیش از فوت امام (ره) رساله ایشان را با مجوزی که از دفتر تنظیم و نشر آثار ایشان داشتیم، به چاپ رساندیم. در فضایی که برای انتشار آثار عرفانی و فلسفی به وجود آمد، توانستیم بسیاری از آثاری را که پیش از ایشان به خاطر برخی تعصبات امکان انتشار آنها وجود نداشت، منتشر کنیم، چون با انتشار دیوان امام (ره) و فرمایشات ایشان، فضا برای ابراز عقیده درباره این مسائل باز شد.»

سعدی که بیش از هر چیز به تاکیدات امام (ره) بر احادیث و ادعیه اشاره دارد نیز درباره آثاری که انتشارات دلیل ما در این باره منتشر کرده است، می گوید: «ما با توجه به تاکید امام (ره) بر حدیث ثقلین، که بر تمسک به قرآن و اهل بیت تاکید دارد. محور قرآن و عترت را انتخاب کرده ایم و بیش از ۸۰ درصد کتاب هایمان حول محور قرآن و اهل بیت (ع) منتشر شده است. فکرمی کنم فضای فرهنگی به وجود آمده پس از انقلاب کشور را در تمام زمینه ها مدیون امام (ره) هستیم.»

انصاریان نیز با تاکید بر این که در انتشارات انصاریان کمتر کتابی به فارسی منتشر و تلاش می شود مخاطبان آثار اسلامی در سراسر جهان با اسلام و امام (ره) آشنا شوند، می گوید: «در این انتشارات خلاصه ای از رساله امام خمینی (ره) که به مسائل فقهی می پردازد، بارها تجدید چاپ شده است. از طرف دیگر دو کتاب «انقلاب اسلامی ایران و امام خمینی (ره)» و «سه مقاله در مسائل عرفانی و تهذیب نفس» که در برگیرنده مقالات امام خمینی (ره)، علامه طباطبایی و شهید مطهری است، نیز توسط انتشارات انصاریان منتشر شده اند.»

شمس نیز می گوید: «بیش از ۱۰ اثر در بوستان کتاب قم به طور مستقیم به نظریه ولایت فقیه و دیگر مباحث حاشیه ای آن می پردازد که از میان آنها می توان به «دین و دولت در اندیشه اسلامی» و «حکمت و حکومت فقیه» اشاره کرد.»

امروز ما و امام (ره)

آنچه بیش از هر چیز مهم می نماید، این است که اندیشه های امام (ره) را تا چه حد شناخته ایم و به آنها عمل کرده ایم، زیرا انتشار چند کتاب در این زمینه کافی به نظر نمی رسد.

محمد کاظم شمس می گوید: «بسیاری از آثار منتشر شده به یقین ریشه در اندیشه امام (ره) دارند اما این انتظار وجود دارد که بیش از این ها، از این اندیشه هابهره بگیریم. حضرت امام (ره) بعد از پذیرش قطعنامه ۵۹۸، پیام های جدی دارند که باید باز خوانی شوند، اما متأسفانه به اندازه کافی در این زمینه کار نشده است. پایان نامه های فراوانی که در موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره) موجود است، نشان از تاثیر عمیق و گسترده اندیشه های امام (ره) دارد. بنابراین انتظار می رود که بیش از این، به اندیشه ها و آرای امام خمینی (ره) توجه و آثار مکتوب بیشتری از آنها استخراج کنیم، زیرا این راه به شناخت بیشتر و بهتر امام (ره) منتهی می شود.»

نگاهی به کتاب چهل حدیث، اثر گرانبهای امام خمینی (ره)

یادگاری در این گنبد دوار

و حکمی ست و ادامه سنت حسنه‌ای است که علمای بسیاری در گذشته بدان مقید بوده‌اند.

در برخی از «اربعین»‌های عالمان بزرگ، احادیث فقهی جایگاه خاصی دارد و در برخی دیگر، احادیث فلسفی و کلامی، ولی کتاب «شرح چهل حدیث» امام خمینی (ره) یک کتاب اخلاق است.

در دیباچه این کتاب آمده است: «چهل حدیث یکی دیگر از آثار ضمیر فیض‌پذیر عارف و عالم ربانی حضرت امام خمینی (ره) است. معظم له این کتاب را در شرح و بیان چهل حدیث از احادیث موروث از معصومان نگاهشته‌اند. سنت «اربعین» نویسی از قدیم‌الایام در میان علمای دین معمول بوده است و حضرت امام (ره) نیز برای مسلولک داشتن سنت سلف به عهده گرفته بودند که کتاب در این زمینه تصنیف کنند. مطالب کتاب همه در تفحص از حقیقت‌آخباری از پیشوایان معصوم دین و سرشار از تذکرات اخلاقی و عرفانی و حکمی است.»

شرح چهل حدیث حضرت امام خمینی (ره) مجموعه‌ای دل‌انگیز و گرانسنگ و آکنده از فواید گوناگون تفسیری، حدیثی، فلسفی، اخلاقی، اعتقادی و عرفانی است که امام (ره) در سن ۳۸ سالگی به رشته تحریر درآوردند.

امام خمینی این مطالب را در مدرسه فیضیه و مدرسه ملاصادق قم و برای ده‌ها نفر از شاگردان فرزانه خود و بازاریان متدین تدریس می‌فرمود، دست به نگارش آن زد.

این کتاب در جریان یورش مأموران ساواک شاه به منزل امام خمینی (در سال ۱۳۸۳ قمری) به یغما رفت و سالیان بسیار از آن خبری نبود، تا این که پس از پیروزی انقلاب اسلامی، نسخه‌ای از آن که متعلق به مرحوم آیت الله آخوند ملاعلی معصومی همدانی (متوفای ۱۳۹۸ قمری) بود، به دست آمد و بارها به چاپ رسید.

امام خمینی (ره) در مقدمه کتاب چهل حدیث می‌فرماید: «این بنده بی‌بضاعت ضعیف، مدتی بود با خود حدیث می‌کردم که چهل حدیث از احادیث اهل بیت عصمت و طهارت (ع)، که در کتب معتبره اصحاب و علماء (رض) ثبت است، جمع‌آوری کرده و هر یک را به مناسبت شرحی کنم که با حال عامه مناسبتی داشته باشد؛ از این جهت آن را به زبان فارسی نگاشته که فارسی زبانان نیز از آن بهره‌برگیرند؛ شاید، ان‌شاءالله، مشمول حدیث شریف ختمی مرتبت (ص)، شوم که فرموده است: «مَنْ حَفِظَ عَلَيَّ أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا يَنْتَفِعُونَ بِهَا بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقْبَلُهَا عَالِمًا، تَابِعًا لِحَمَدِ اللَّهِ وَحَسَنَ تَوْفِيقِهِ مَوْفِقًا بِشَرِّهِ أَنْ شَدِمَ» و از خدای تعالی توفیق تمام می‌طلبم. آنه ولی التوفیق.»

درباره حدیث فوق باید گفت مضمون این روایت از نبی مکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) با تعبیرهای مختلف نقل شده است. علامه مجلسی (ره) در بحار الانوار، ج ۲، ص ۱۵۶، در ذیل روایت می‌نویسد: «این مضمون بین شیعه و سنی مشهور و مستفیض است، بلکه گفته شده متواتر است.»

روش معظم له در توضیح احادیث، چنان است که ابتدا متن حدیث را با سند کامل نقل و معنای می‌کند و پس از آن، کلمات اصلی حدیث - و گاه غالب تعبیرات و کلمات آن را - شرح می‌کند و با استفاده از کتاب‌های معتبر لغت (مانند «الصحاح» جوهری، «قاموس» فیروزآبادی و «المصباح‌المثیر» فیومی) در برخی موارد، به ذکر نکته‌های نحوی حدیث می‌پردازد و در معنای آن، نکاتی را که در تفسیر روایت مؤثر است، یادآوری می‌نماید و سپس به شرح متن روی می‌آورد و در چند

احادیث مربوط به توحید و یکی از احادیث درباره زهد و نسک و مواظب و دیگری احادیث در باب عبادات را جمع کرده؛ مانند اربعین حاوی ۴۰ حدیث از طریق اهل بیت نبوت از شیخ بهایی که ابن خاتون، از علمای شیعه و از شاگردان شیخ، بر آن «شرح» نوشته است.

«اربعین» مجلسی دوم، شرحی مفصل به عربی بر ۴۰ حدیث که تقریرات درسی مجلسی است. یا کتاب «الاربعین» از شهید اول که مشتمل است بر ۴۰ حدیث، بدون شرح و توضیح و بیشتر احادیث آن در باب عبادات است. همچنین «اربعین» نورالدین عبدالرحمن جامی که حاوی ۴۰ حدیث و ترجمه منظوم آنهاست. همچنین در دایرةالمعارف تشیع در ادامه ذیل کلمه اربعین (چهل) آمده است: «بعضی دیگر به تنوع در احادیث پرداخته، و از هر دری سخنی آورده‌اند، مانند: «اربعین» علامه مجلسی در اصول و فروع و خطب و مواظب و آنچه مردم در امور دینشان به آن نیاز دارند این کتاب بارها به چاپ رسیده است؛ کتاب «اربعین» شیخ بهاء الدین عاملی در موضوعات گوناگون، و پر از فواید علمی که در بین علما از اهمیت خاصی برخوردار بوده، به طوری که مرحوم سیدنورالدین - فرزند سید نعمت‌الله جزایری - در سفر و حضر آن را با خود داشته و به مطالعه و مذاکره آن تاکید می‌کرده است. بعضی نیز مضمون چهل حدیث را به نظم آورده‌اند. مرحوم علامه شیخ آقا بزرگ تهرانی بیش از هشتاد کتاب تحت این عنوان یاد آورده است.»

بر این اساس، در احادیث شیعه و سنی، ارزش فراوانی برای عدد چهل بیان شده است از جمله این احادیث، همان حدیث مستفیض و مشهور «من حفظ من أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا يَنْتَفِعُونَ بِهَا بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقْبَلُهَا عَالِمًا» است که بر مبنای این حدیث شریف، عالمان و محدثان شیعه و سنی در طول اعصار و قرون، فراوان به نگارش اربعینیات پرداخته‌اند که ثمره آن ده‌ها کتاب با عنوان «چهل حدیث» در زمینه‌های گوناگون اخلاقی، فقهی، فضائل و مناقب امیرالمؤمنین (ع) و دیگر موضوعات است.

بنابراین، «اربعین» یا همان «چهل حدیث» عنوان کتاب‌هایی‌اند که معمولاً در بردارنده ۴۰ حدیث‌اند یا آن که ۴۰ باب در حدیث دارند. تألیف «اربعینیات» ظاهراً از قرن چهارم هجری معمول شده و در کتاب‌های عربی به «کتب الاربعینیات» معروف است. بنای اربعینیات حدیث مشهور مورد اشاره است که در طرق کثیر روایت شده است.

کتاب چهل حدیث امام خمینی (ره) اخلاقی، عرفانی

سود برنده یا «از احادیث مادر حلال و حرام» و نیز امام صادق (ع) از پدران بزرگوار خود نقل کرده که رسول خدا (ص) ضمن سفارش‌هایی به حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) به حفظ چهل حدیث توصیه فرمود و امیرالمؤمنین علی (ع) پرسید: «مقصود از چهل حدیث کدام است؟» پیغمبر اکرم (ص) چهل مطلب از مسائل و احکام اعتقادی و عبادتی و اخلاقی را بیان فرمودند. بنابراین، از ظاهر احادیث یاد شده چنین برمی‌آید که چهل حدیث مربوط به اصول اعتقادات و عبادت‌های قلبی و بدنی و صفات پسندیده، مورد نظر است. به‌ویژه موضوع خلافت و جانشینی پیغمبر اکرم (ص) از اهم مباحثی است که همواره بین علما و مردم مسلمان مطرح بوده است، لذا جمعی از اعلام به تألیف و شرح چهل حدیث در این باره پرداخته‌اند و به عنوان یکی از عمده‌ترین و بارزترین مسائل دینی مورد نیاز مردم به آن اهمیت داده‌اند، بلکه شیخ اسعد بن ابراهیم بن الحسن حلی در کتاب خود «الاربعون حدیثاً فی الفضائل و المناقب» از مشایخ و استادانش از علمای عامه در یک مجلس (به سال ۶۱۰ قمری) آن را روایت کرده - از امام شافعی و امام احمد حنبل روایت کرده که مقصود پیغمبر اکرم (ص) از حفظ اربعین حدیث، چهل حدیث در مناقب اهل‌البیت (ع) است.

با توجه به این که مضمون «حفظ چهل حدیث» در احادیث بسیاری که بعضی گفته‌اند، متواتر است، از دیرباز علمای مابیه تألیف کتاب‌ها و رساله‌هایی به عنوان «اربعین حدیث» اهتمام ورزیده‌اند.

از قدیمی‌ترین آثار در این باره «الاربعون حدیثاً عن الاربعین فی فضائل امیرالمؤمنین (ع)» تألیف شیخ ابوسعید محمد بن احمد بن الحسین خزاعی - جد شیخ ابوالفتح رازی - و کتاب «الاربعون حدیثاً من الاربعین عن الاربعین فی فضائل امیرالمؤمنین (ع)» تألیف شیخ منتجب‌الدین علی بن عبیدالله بن بابویه رازی (متوفای ۵۸۵ قمری) است.

البته کتاب‌هایی که در این باره تألیف شده‌اند، همه به یک شکل و در یک سطح نیستند و جمعی از مولفان در این کار تفنن و ذوق و ابتکار از خود نشان داده‌اند. به‌طور مثال برخی افراد، چهل حدیث را در یک موضوع خاص با شرح و بیان یک‌جا جمع کرده‌اند، از جمله «الاربعین» سید میر محمد بن محمد لوحی مطهر نقیبی - از معاصران علامه مجلسی - در احوال حضرت مهدی (عج) به نام «کفایة المهتدی»؛ «الاربعون حدیثاً» در حقوق برادران دینی، از سید محی‌الدین محمد بن عبدالله معروف به ابن زهره حلی (متوفای ۶۳۹ قمری) و «الاربعون حدیثاً فی خصوص المتعه» از سید محمد مهدی موسوی تنکابنی.

کسانی چون ابوبکر کلابادی (وفات ۳۸۰ قمری)، ابوعبدالرحمن سلمی، ابونعیم اصفهانی، شیخ بهایی و غیر ایشان، نیز در این باب کتاب تألیف کرده‌اند و هر یک اربعین خود را به قصدی پرداخته‌اند. مثلاً یکی از

چهل، یکی از اعداد مقدس و متبرک در فرهنگ اسلامی به شمار می‌رود. مطابق نصوص قرآنی و روایی بسیار، برخی وقایع با عدد چهل، ارتباط مستقیم و تنگاتنگ دارند. پیامبر اکرم (ص) در چهل سالگی به رسالت مبعوث شدند و میقات موسی (ع) با خدای خود، چهل شب به طول انجامید و بنی اسرائیل - به سبب نافرمانی خداوند متعال - چهل سال در «تیه» سرگردان ماندند. یونس (ع) چهل روز در شکم ماهی ماند و آدم (ع) هنگام هبوط، چهل سال در فراق بهشت گریست تا خداوند توبه‌اش را پذیرفت. در حدیث است، هر کس چهل روز برای خدا کارهایش را با اخلاص انجام دهد؛ چشمه‌های حکمت از قلبش بر زبانش جاری خواهد شد.

در دایرةالمعارف تشیع، ذیل کلمه اربعین (چهل) نوشته شده است: «توصیه به حفظ چهل حدیث در روایات بسیار و به سندهای متعدده‌ای از رسول اکرم (ص) و ائمه معصومین (ع) آمده است. در این روایات برای کسی که چهل حدیث را به خاطر خداوند و به منظور نائل شدن به ثواب‌های اخروی حفظ نماید، آثار و پاداش‌های مهمی وعده گردیده است.» برای نمونه ترجمه چند حدیث را در این باره می‌آوریم. پیغمبر اکرم (ص) فرمود: «هر کس از امت من چهل حدیث از آنچه در امر دینشان بدان نیاز دارند حفظ کند، خداوند او را روز قیامت فقیهی عالم برمی‌انگیزد.» در حدیث دیگر پیامبر (ص) فرمود: «هر کس از امت من چهل حدیث از سنت حفظ نماید، روز قیامت، من شفاعت کننده او خواهم بود.» همچنین نبی مکرم اسلام (ص) در ضمن حدیثی دیگر به حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) فرمودند: «یا علی! هر کس از امت من چهل حدیث برای خدای عزوجل و سرای آخرت حفظ نماید، خداوند روز قیامت او را با پیغمبران، صدیقین، شهدا و صالحین محشور فرماید، و چه نیکو همراهانی هستند ایشان.» امام صادق (ع) نیز فرمودند: «هر کس از شیعیان ما چهل حدیث حفظ نماید، خدایش روز قیامت دانشمند و فقیه محشور سازد و عذابش نکند.»

در اینکه منظور از حفظ کردن «چهل حدیث» چیست، اختلاف وجود دارد. بعضی گفته‌اند: یعنی هر کس چهل حدیث از بر نماید (به حافظه بسپارد) و بعضی دیگر بر آنند که مقصود نگهداری و مواظبت از نابودی و ضبط و نوشتن آن است و عده‌ای حفظ از تغییر و تحریف و عمل کردن به مقتضای آن را مراد دانسته‌اند و برخی پنداشته‌اند مراد این است که کسی چهل حدیث را بر اساس ضوابط «علم درایه» تحمل و ضبط نماید که این ضعیف‌ترین احتمالات است و بعضی - از جمله علامه مجلسی، شیخ عبدالله بحرانی اصفهانی و مرحوم محدث قمی - گویند: حفظ کردن، مراتب و نحوه‌های مختلفی دارد و شاید به حسب همان مراتب است که ثواب‌های مختلف بیان گردیده است. مثلاً کسی فقط به از بخواندن الفاظ احادیث می‌پردازد و به همین بسنده می‌کند و قصد ندارد به آنها عمل نماید؛ دیگری علاوه بر حفظ الفاظ و شناخت مفاهیم، درصد بر نمی‌آید که مضمون آنها را در زندگی به کار بندد و دیگری کوشش و اهتمام خود را برای حفظ احادیث از تغییر و تحریف مبذول می‌دارد. همچنین جدیت و تلاش افراد نیز در انجام مراتب حفظ، مختلف و متفاوت است، بنابراین معلوم نیست اکتفا کردن بر بعضی از انواع حفظ، درست باشد.

در این که چهل حدیث در چه موضوع و رشته‌ای باشد، در متن احادیث به آن اشاره شده است، چنان که در بعضی از آنها آمده است: «از آنچه در امر دینشان بدان نیاز دارند» یا «احادیثی که در امر دینشان از آنها

کتاب چهل حدیث
حضرت امام خمینی (ره)
ادامه سنت حسنه‌ای
است که علمای بسیاری
در گذشته بدان
مقید بوده‌اند

«فصل» و گاه «مقام»، «تنبیه» و «تتمه» شرح حدیث را تمام می‌کند.

۳۳ حدیث اول این کتاب به مسائل اخلاقی مربوط است. در این قسمت وجه همت مصنف بزرگوار کتاب این است که تمویهات نفس را آشکار کند و مفاسد هر یک از ذمائم اخلاقی چون کبر، ریا، غضب و حسد را شرح دهند و در خلال مطالب، مواعظی درج کنند که در بازداشت نفس از معصیت سودمند قرارگیرد. ایشان در هر باب آیاتی از کلام آسمانی استشهد کرده‌اند و گهگاه از سخنان ارباب ضمیر پاک نیز استفادت جسته‌اند که در بین آنان در درجه اول، معلم روحانی و ارجمند خود ایشان، مرحوم شاه‌آبادی است که در زمان تالیف این کتاب در قید حیات بوده‌اند.

هفت حدیث آخر کتاب در شرح مطالبی است که از سنگین‌ترین و در عین حال عالی‌ترین و نفیس‌ترین مطالب و مباحث عرفانی محسوب می‌شوند. مباحثی از قبیل جبر و تفویض عرفانی، بحث ذات و اسماء و صفات حق تعالی، شناخت باری و آفرینش آدم بر صورت او و مانند آن. این احادیث را که همه بنیه و جنبه عرفانی دارند و هر یک از مستندات محکم عارفان است، طبعاً معظم‌له به مذاق عارفان تفسیر کرده‌اند؛ اما در جای خود متذکر شده‌اند که حمل این روایات و آیات بر معانی عرفانی به سائقه ذوق شخصی نبوده و بر طبق اهوی کسان تفسیر نکرده‌اند؛ بلکه این‌ها معارفی‌اند که اصحاب حال و ارباب علوم افاضی با معیاری که همان ضمیر صافی برخوردار از فیض هدایت ایشان است، به دست داده‌اند و در عین حال کلام الهی را منزه از کنه‌یابی دانسته‌اند و علم آن را مخصوص انبیا و ائمه شمرده‌اند.

حضرت امام خمینی (ره) در عرفان نظری ممحض بوده‌اند و در شرح این احادیث به طرح مباحث نفیس عرفانی پرداخته‌اند، اما چنان‌که فرموده‌اند همه جا توجه داشته‌اند عقاید غیر مستفاد از شرع را در شرح خویش وارد نسازند و بر وفق منهج مستقیم شرع‌گام بردارند و گاه به تناسب به ایرادات اهل کشور نیز پاسخ گفته‌اند.

فهرست احادیث این کتاب ارزنده چنین است: جهاد با نفس (این بخش از مجموعه دارای دو مقام است: «نشئه ملک و ظاهر» و «نشئه باطن و ملکوت» که این دو مقام به ۱۲ فصل تقسیم شده‌اند)؛ ریا (این حدیث دارای سه مقام است: «ریا در عقاید»، «ریا در اخلاق و ملکات باطنی» و «ریا در اعمال» که هر یک از این مقام‌ها دارای ۱۱ فصل‌اند)؛ عجب (این عنوان در پنج فصل تنظیم شده است)؛ کبر (در شش فصل)؛ حسادت (در پنج فصل)؛ حُب دنیا (در چهار فصل)؛ غضب (در چهار فصل)؛ عصبیت (در سه فصل)؛ نفاق (در چهار فصل)؛ هوای نفس و درازی آرزو (این حدیث نیز در دو مقام و با این عناوین خلاصه شده‌اند: «نکو هوش پیروان هوای نفس» و «هدت درازی آرزو» که جمعا دارای پنج فصل‌اند)؛ فطرت (که در سه مقام آمده است: «فطری بودن اعتقاد به اصل وجود مبدأ»، «فطری بودن توحید» و «فطری بودن اعتقاد به معاد»؛ تفکر (در شش فصل)؛ توکل (در سه فصل)؛ خوف و رجا (در چهار فصل)؛ امتحان و آزمایش مؤمنان (در پنج فصل)؛ صبر (در شش فصل)؛ توبه (در پنج فصل)؛ ذکر خدا (در چهار فصل)؛ غیبت (در شش فصل)؛ اخلاص (در چهار فصل)؛ شکر (در چهار فصل)؛ کراهت از مرگ (در دو فصل)؛ اصناف جویندگان علم (در چهار فصل)؛ اقسام علم (در پنج فصل)؛ شک و وسواس (در دو فصل)؛ فضیلت علم (در پنج فصل)؛ عبادت و حضور قلب (در چهار فصل)؛ لقاء الله (در سه فصل)؛ وصایای رسول اکرم (ص) به امیرمؤمنان (ع) (در هفت فصل)؛ اقسام قلوب (در دو فصل)؛ عدم معرفت حقیقی حق تعالی و رسول (ص) و ائمه (ع) (در شش فصل)؛ یقین (و حرص و رضاد چهار فصل)؛ ولایت و اعمال (در دو فصل)؛ مقام مومن نزد حق تعالی (در چهار فصل)؛ معرفت اسماء حق و مساله جبر و تفویض (در سه فصل)؛ صفات حق (در پنج فصل)؛ معرفت خدا و رسول و اولی الامر (در یک فصل)؛ آفرینش آدم بر صورت خداوند (در یک فصل)؛ خیر و شر (در دو فصل)؛ و تفسیر سوره توحید و آیات آغازین سوره حدید (در دو فصل).

پانزدهم خرداد، واقعه‌ای به یادماندنی

بیان وقایع تاریخی برای نوجوانان؛ چرا و چگونه؟

می‌داند و بر این باور است که نویسندگان باید تاریخ را در قالب هنر مطرح کنند و از عناصر و شکردهای داستان نویسی بهره ببرند و این هیچ ارتباطی به وفادارماندن یا عدم وفاداری به اصل تاریخ ندارد.

حسن بیگی معتقد است: «تاریخ همه زوایا را برای آیندگان و مخاطبان خود روشن نکرده است و نویسندگان و هنرمندان به راحتی می‌توانند به تخیل خود پربال دهند و به تصویر کردن گوشه‌های تاریخ تاریخ بپردازند.»

نویسنده کتاب «گاهی به ماه نگاه کن!» در پاسخ به این پرسش که آیا باید ۳۰ سال از یک واقعه تاریخی بگذرد تا بتوان درباره آن نوشت، می‌گوید: «هیچ تصمیم قاطع و روشنی در این زمینه وجود ندارد، آن هم در روزگاری که عصر فناوری اطلاعات لقب گرفته است. در شرایط امروزی حتی می‌توان درباره اتفاقی که دیروز رخ داده، نوشت.»

حسن بیگی همچنین معتقد است: «امروز بهترین زمان برای نوشتن از تاریخ معاصر، به ویژه تاریخ انقلاب اسلامی است چراکه بعضی شاهدان عینی زنده‌اند و می‌توانند درباره این دوران سخن بگویند.»

حسین فتاحی، نویسنده کودک و نوجوان هم بر این باور است که از دو وجه می‌توان به تاریخ و شخصیت‌های تاریخی نگاه کرد. او می‌گوید: «هم می‌توان به مستند کردن آن رخداد یا نوشتن زندگی‌نامه آن شخص به طور مستند پرداخت و هم می‌توان آن رویداد را اصل قرار داد و بر محور آن به نگارش داستان پرداخت.»

او معتقد است: «حتی زمانی که نویسندگان به نگارش داستان می‌پردازند و به تخیل خود پربال می‌دهند هم، در حقیقت آن رخداد یا شخصیت تاریخی را اصل قرار داده‌اند.»

فتاحی، داستان را بهترین و موثرترین قالب برای گفتن از تاریخ می‌داند و می‌گوید: «نویسندگان باید با قالب داستان و عناصر داستانی آشنا باشند و به تخیل خود اهمیت دهند چراکه تاریخ را نمی‌توان در قالب خشک و بی‌روح به کودکان ارائه کرد و از آنها انتظار داشت از خواندن لذت ببرند.»

نویسنده مجموعه پیامبران، نوشتن از تاریخ انقلاب را دشوارتر می‌داند و معتقد است: «هرچه زمان به روزگار ما نزدیک تر باشد و اشخاص از قداست بیشتری برخوردار باشند، نوشتن دشوارتر می‌شود.»

فتاحی نیز باور چندانی به تاریخ‌نگاری بی‌طرفانه ندارد و می‌گوید: «نویسنده به طور خودآگاه به سویی گرایش پیدا می‌کند که یا طرفدار آن یا از آن بیزار است، بنابراین نمی‌توان بی‌طرفانه سراغ تاریخ و رخدادهای تاریخی رفت.»

جعفر ابراهیمی (شاهد)، شاعر و نویسنده کودک و نوجوان هم بر این باور است که نویسندگان باید در درجه اول با آن رخداد یا شخصیت تاریخی به خوبی آشنا باشند آن‌گاه درباره آن بنویسند. همچنین باید ذهن و زبان این گروه سنی را بشناسند و به نیازش پاسخ گویند.

او شعر را قالب خوبی برای نوشتن از تاریخ نمی‌داند و می‌گوید: «شعر به بیان احساسات و هیجان‌ات آبی می‌پردازد و نمی‌توان یک رخداد تاریخی را به زبان شعر مطرح کرد چرا که این قالب، ظرفیت طرح و بیان ماجراها را ندارد و تنها می‌تواند به بیان گوشه‌هایی از یک رویداد بپردازد، اما داستان می‌تواند قالبی جذاب برای گفتن از تاریخ و پیشامدهای آن باشد.»

اطلاعات تاریخی سرپوش می‌گذارند. با این همه تاکنون داستان‌های تاریخی جذابی برای نوجوانان نوشته نشده است، البته جدای از برخی استثنائات. نویسنده کتاب «لالایی برای دختر مرده» می‌گوید: «بسیاری از رویدادهای تاریخی ما جذاب و خواندنی‌اند و قابلیت دراماتیزه شدن دارند برای مثال آنچه بر نادر شاه گذشت، کمتر از آن نیست که بر مکبث رفت، اما شکسپیر ایرانی کجاست؟! البته در چند دهه پیش، کسانی بودند که رمان تاریخی بنویسند اما آنچه نوشته‌اند، پیش پا افتاده و عامه پسند است.»

شاه‌آبادی تاریخ‌نگاری بی‌طرفانه را ناممکن می‌داند و می‌گوید: «کسی که در آزمایشگاه کار می‌کند، دانسته‌هایش که نتیجه پژوهش و کار است را ملاک قرار می‌دهد اما تاریخ‌نگار با ذهنیت از پیش تعیین شده که محصول تجربه‌ها و باورهای اوست، سراغ تاریخ می‌رود و به جرات می‌توان گفت تاریخ‌نگاری بی‌طرفانه ممکن نیست، اما حساسیت‌هایی که در مورد تاریخ معاصر و به ویژه انقلاب اسلامی وجود دارد، بیشتر است چراکه بسیاری افراد، این دوره را به خاطر دارند.»

او همچنین بر این باور است که برخی محافل دانشگاهی، عمده وقت خود را درگیر تاریخ گذشته‌گان می‌کنند، در حالی که تاریخ معاصر، ذهن افراد بیشتری از گروه‌های فکری گوناگون را به خود مشغول می‌کند و به این دلیل از حساسیت بیشتری برخوردار است. ضمن این که انقلاب اسلامی ایران، هم سیاسی بود و هم ایدئولوژیک زیرا در باورها و اندیشه‌های دینی مردم ریشه داشت. شاه‌آبادی با این نظر که برای روایت جامع هر رویداد تاریخی باید ۳۰ سال از آن بگذرد، کاملاً مخالف است، چراکه امروز هم سرعت رخدادهای تاریخی بسیار بالاست و هم سرعت و میزان تبادل اطلاعات. بگذریم از این که حوادث به صورت زنجیروار بایکدیگر در ارتباطند و مورخان، چاره‌ای ندارند جز این که به اجزای تاریخ بنگرند، نه به کل آن. پس باید به بررسی دوره‌های مختلف تاریخی بدون در نظر گرفتن دوره‌های دیگر هم بپردازند.

تاریخ را از نو بیافرینیم

اگر رخدادها و شخصیت‌های تاریخی بازآفرینی نشوند، قطعاً فراموش می‌شوند.

ابراهیم حسن بیگی، نویسنده کودک و نوجوان، تاریخ کشور ایران را تاریخی پرفراز و نشیب می‌داند و می‌گوید: «نویسندگان ما باید بتوانند کودکان و نوجوانان را با این تاریخ پرافتخار و پرفراز و نشیب آشنا کنند و لازمه این کار، بازنویسی رخدادها و بازآفرینی شخصیت‌های تاریخی است.» او نویسنده را نه یک مورخ، که یک هنرمند

چگونه می‌توان به حقیقت تاریخ دست یافت و آن را با زبانی ساده و شیوا برای نوجوانان بازگفت؟ چطور می‌توان با این گروه سنی از تاریخ و رخدادهای مهم آن، نظیر واقعه ۱۵ خرداد سخن گفت؟ چگونه می‌توان آنها را با شخصیت‌های مهم و موثر تاریخی چون امام خمینی (ره) آشنا کرد؟ کتاب‌های درسی و حتی داستانی ما تا چه اندازه توانسته‌اند با نوجوانان از روزهایی بگویند که آنها را درک نکرده‌اند؟ آیا نویسندگان ما توانسته‌اند شور و هیجان جوانی که مشت‌های خود را گره کرد تا طاغوت را براندازد، به تصویر بکشند؟

حمیدرضا شاه‌آبادی، نویسنده‌ای است که رویدادهای تاریخی را دستمایه آثار خود قرار می‌دهد و از او مجموعه ۱۰ جلدی هم در ارتباط با انقلاب منتشر شده، بر این باور است که پیش از سخن گفتن درباره ویژگی‌های تاریخ‌نگاری برای نوجوانان باید با آنان از ضرورت فهم و درک تاریخ و تاریخ‌نگاری سخن بگوئیم. او زندگی بهتر در جهان امروز را نیازمند آشنایی با گذشته می‌داند به این معنی که تاملت‌ها با پیشینه تاریخی خود آشنا نشوند، نمی‌توانند راه رسیدن به آینده‌ای بهتر را دریابند. از این روست که در کشورهای پیشرفته، نخستین چیزی که پس از خواندن و نوشتن به بچه‌ها آموزش داده می‌شود، تاریخ است، در حالی که دانش آموزان ما در کتاب‌های درسی خود با حجم گسترده‌تری از اطلاعات رو به رو هستند که دردی از آنها درمان نمی‌کند و به کارشان نمی‌آید.

نویسنده کتاب «دیپلماس» معتقد است: «ارائه اطلاعات بسیار به کار نوجوانان نمی‌آید. برای مثال بررسی وضعیت ایران در دوره حکومت‌های متقارن، کاری بسیار دشواری است و سخن گفتن از سلسله‌هایی که هم‌زمان بر نواحی مختلف ایران حکومت می‌کرده‌اند، برای این گروه سنی جذابیت ندارد و تنها ذهن آنها را از اسامی و نام‌هایی که هرگز به کارشان نمی‌آید، پر می‌کند اما برای حل این مشکل، یکی از روش‌هایی که می‌توان به آن پرداخت، بهره گرفتن از نویسندگانی است که به جز تاریخ، با زبان و دنیای نوجوانان آشنا هستند و فضای ذهنی آنها را می‌شناسند.»

شاه‌آبادی بر این باور است که می‌توان دانش آموزان را برای فهم بهتر تاریخ به موزه و اماکن تاریخی برد، همان‌گونه که آنها را برای فهم بهتر درس علوم به آزمایشگاه می‌برند. همچنین می‌توان از روش‌های جدید آموزش چون نمایشنامه و داستان هم کمک گرفت. البته همه این‌ها زمانی ممکن می‌شود که اهمیت تاریخ و ضرورت شناخت آن را درک کرده باشیم.

او درباره این موضوع که بعضی نویسندگان وفاداری به تاریخ را سد راه خیال‌پردازی می‌دانند، می‌گوید: «مهم این است که داستان جذابی بنویسیم و از ابزاری فزاینده برای انتقال آن استفاده کنیم. برای مثال، یانگوم، نخستین پزشک زن دربار کره بود که در تمام کتاب‌های تاریخی آن کشور، بیش از چند خط درباره اش نوشته نشده و این هنر کسانی است که زندگی یانگوم را بهانه‌ای برای پرداختن به تاریخ اجتماعی این کشور در دوره‌ای از تاریخ قرار دادند.»

شاه‌آبادی معتقد است: «نویسندگان ما ضمن پرداختن به شخصیت‌های فرعی و رخداد‌های حاشیه‌ای به راحتی می‌توانند از حقایق تاریخی سخن بگویند. با این روش هم به جذابیت‌های متن می‌افزایند و هم بر کاستی‌های خود در زمینه

عبدالمجلی شبستری

مدرس اندیشه های سیاسی امام خمینی (ره) تاکید کرد

کمبود کتاب های دانشگاهی؛ بازدارنده تبیین اندیشه های امام

دکتر ملکوتیان از با سابقه ترین استادان گروه معارف دانشگاه تهران اعتقاد دارد یکی از مهم ترین نقاط ضعف در عرضه اندیشه های امام خمینی (ره) در دانشگاه ها نبودن آثار نظری متنوعی است که اندیشه های رهبر فقید انقلاب را از ابعاد مختلف بررسی کرده باشند. ملکوتیان که مدرس «اندیشه های سیاسی امام خمینی (ره)» در دانشگاه تهران است. در گفت و گو با کتاب هفته به شرح این نکته پرداخته است.

چه آثاری در دانشگاه ها برای معرفی افکار امام (ره) مورد استفاده قرار می گیرند؟

«صحیفه امام (ره)» که در گذشته با عنوان «صحیفه نور» منتشر می شد یک منبع بسیار دقیق، فنی و کامل است که در آن اندیشه های امام (ره) از زبان و قلم خود ایشان معرفی شده اند. بیشتر استادانی که اندیشه های سیاسی امام (ره) را در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترای رشته های مختلف تدریس می کنند، هنوز منبعی بهتر از «صحیفه نور» برای معرفی اندیشه های حضرت امام (ره) نیافته اند و این نشان دهنده ضعف در این زمینه است. یعنی متفکران و نویسندگان ما باید در این زمینه نهضتی را آغاز و آثاری سالم و پژوهشی را به منظور تدریس یا معرفی زوایای گوناگون اندیشه امام راحل تولید کنند.

آیا تعداد واحدهایی که برای تدریس «اندیشه های سیاسی امام (ره)» در دوره های تحصیلات تکمیلی وجود دارند، کافی است؟

گمان می کنم باید بیشتر از این ها در دانشگاه ها به اندیشه های امام (ره) بها داده شود. در شرایطی که آثار علمی و نظری با موضوع شخصیت و افکار

امام (ره) محدود است، افزایش واحدهای درسی، دردی را درمان نمی کند؛ به این ترتیب، همان گونه که بیشتر اشاره کردم، گام اول در زمینه معرفی بیشتر اندیشه های امام (ره) در محیط دانشگاه ها، تولید آثار دانشگاهی در این عرصه است. نمی توان واحدهای درسی را در دانشگاه الزامی کرد ولی برای آن درس، منابع درخور علمی نداشت.

راه حل؟

به نظر من باید سراغ تهیه طرحی جامع برویم؛ طرحی که در آن، بدون شتابزدگی، ابعاد مختلف بحث «اندیشه های امام (ره) در دانشگاه» را بررسی کنیم. در حال حاضر، تاریخ انقلاب اسلامی در نقطه

با ثباتی به سر می برد، امکانات بسیار خوبی در دانشگاه ها داریم و دانشجویان فراوانی نیز در دانشگاه ها تحصیل می کنند. اینها همه فرصت هایی هستند که می توانند در خدمت آموزش معارف دینی یا اندیشه های امام (ره) به کار گرفته شوند. اما به دلیل آن که برنامه ریزی درستی وجود ندارد، گاه این فرصت ها را از دست می دهیم.

یکی دیگر از مسائلی که می خواهم از آن به عنوان یک فرصت استثنایی در نشر اندیشه های امام (ره) یاد کنم، تشنگی دانشجویان نسبت به اندیشه ها و آرمان های امام (ره) در دانشگاه هاست. این نکته ای است که شگفتی هر انسان منصفی را برمی انگیزد.

این تشنگی از کجا نشأت می گیرد؟

می دانید که در جهان معاصر، ما با یک خلأ اندیشه مواجهیم. این خلأ هم در زمینه اندیشه سیاسی وجود دارد و هم در عرصه فلسفه. در دوران معاصر، از سویی بلوک مارکسیستی شرق از هم فروپاشید از دیگر سو، نظام سرمایه داری غرب، ناکارآمدی هایش را نشان داد. ما امروز در میان نخبان غرب، شاهد تفرقه ای شدید و غیر قابل انکار هستیم. این در حالی است که یکی از مهم ترین شعارهایی که در انقلاب ما و به رهبری امام خمینی (ره) مطرح شد، نه شرقی، نه غربی، جمهوری اسلامی بوده؛ شعاری که نشان دهنده بی اعتنایی و عدم وابستگی امام (ره) به غرب و شرق بود. در واقع، امام یک راه سوم را نشان داده بودند درحالی که راه های دیگر به بن بست رسیده اند، طبیعی است که هم جوانان ما و هم حق طلبان و آگاهان، در همه جای دنیا به سوی امام (ره) گرایش پیدا کنند.

راه حل سومی که امام (ره) در شعارها و آثارشان

استاد دانشگاه تهران:

امام (ره) خواستار دانشگاه مستقل بودند

توضیحات مشخص می شود که گرچه در برخی عرصه ها توانسته ایم اندیشه های امام را در دانشگاه پیاده کنیم، اما در همه زمینه ها موفق نبوده ایم و باید تلاشمان را ادامه دهیم.

به طور مشخص، در زمینه اسلامی شدن دانشگاه ها

به چه موفقیت هایی دست یافته ایم؟

شورای انقلاب فرهنگی تلاش می کند فضای دانشگاه را اسلامی کند، اما به نظر من برخی مجریان در محیط دانشگاه نتوانسته اند کاملاً موفق باشند. در زمینه اسلامی شدن دانشگاه ها، که مقام معظم رهبری هم به آن تاکید دارند، باید کار گروه هایی تشکیل شوند و از فضای علمی و آکادمیک دانشگاه استفاده کنند و یک نظام نظری منسجم برای اسلامی شدن دانشگاه ها پیشنهاد دهند تا مجریان نیز با تمرکز، آگاهی و نظم بیشتری برای اسلامی کردن دانشگاه فعالیت کنند.

آیا آثار نظری موفقی در زمینه آرا و افکار امام تولید شده اند؟

توجه به تولید آثاری مطمئن درباره اندیشه های امام (ره) نکته مهمی است. در حوزه دانشگاهی و در زمینه اندیشه های امام، کار چندانی صورت نگرفته است. به این امر توجه کنید که امام ما علاوه بر آن که یک انقلاب را رهبری کردند، موسس یک

نظام سیاسی نیز بودند؛ به بیان دیگر، ایشان خود بر مبنای اندیشه های دینی یک نظام سیاسی را نظریه پردازی و از مفاهیمی چون مدینه فاضله تعریفی مستقل ارائه کرده بودند. می بینید که در مقابل آنچه امام انجام داده است، آثاری که درباره اندیشه های بنیانگذار جمهوری اسلامی تولید شده، تا چه حد محدود است.

البته آثار تبلیغی فراوانی درباره امام نوشته شده؛ اما مراد من در این بحث آثار علمی و نظری ای است که جنبه آکادمیک هم داشته باشند. بنابراین، بنابرین، اندیشه های امام (ره) با اتکا به چه کتاب هایی در دانشگاه تدریس می شوند؟

مانند اندیشه های امام رادر دوره های کارشناسی، در قالب درس انقلاب اسلامی تدریس می کنیم. بنابراین،

در دانشگاه های دولتی چندان فرصتی برای تدریس اندیشه های امام وجود ندارد، اما بسیاری از استادان به دلیل ضرورتی که در تدریس اندیشه های امام و آشنا کردن دانشجویان با این افکار می بینند، خود رسماً، به جای تدریس انقلاب، اندیشه های امام را تدریس می کنند. مهم ترین کتابی که این استادان در تدریس اندیشه های امام از آن به عنوان منبع و مآخذ استفاده می کنند، صحیفه امام است؛ البته آثار تاریخی نیز در این زمینه بسیار مفیدند و

آن را نشان دادند، چه بود؟

امام (ره) جوانان، دانشجویان و همه اقشار جامعه را به بازگشت به خویش و قطع همه وابستگی ها فراخواند. ایشان معتقد بودند که ما نباید برای ادامه حیات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی خود به نسخه های غربی رجوع کنیم؛ بلکه باید با توجه به فرهنگ خودمان تولید اندیشه و فکر داشته باشیم. در کنار بحث «بازگشت به خویش» امام (ره) مباحثی چون آزادی، ظلم ستیزی و ظالم ستیزی، حضور زنان در جامعه و برابری و برادری انسان ها را مطرح و با طرح این مسائل، تمام ایدئولوژی های مخالف اسلام را خلع سلاح کردند، چرا که این ایدئولوژی ها می پنداشتند مفاهیمی چون آزادی، حقوق زنان و برابری انسان ها در ایدئولوژی امام (ره) وجود ندارد.

برای حفظ اندیشه های امام (ره) چه راه هایی وجود دارد؟

یکی از اساسی ترین راه ها برای حفظ و نشر اندیشه های امام (ره) توجه به دانشگاه هاست. در حالی که در سال های پایانی رژیم پهلوی ما ۱۵۰ هزار دانشجو داشتیم، اکنون حدود میلیون ها دانشجو در دانشگاه ها تحصیل می کنند. از دیگر سو، دانشجویان در محیط های مختلف اجتماعی، مانند خانواده و محله، محترم هستند و گاهی حرف آنها برای دیگران حجت است. به این ترتیب، نشر اندیشه های امام (ره) در دانشگاه، باعث نفوذ افکار بنیانگذار جمهوری اسلامی در روح و جان جامعه می شود.

پس از پذیرفتن این مقدمات، باید توجه کنیم تنها زمانی فکر و اندیشه ای به طور با ثبات در دانشگاه ها مطرح می شود که با پشتوانه نظری محکم و از طریق کتاب به دانشگاه وارد شده باشد.

می توانند زوایای مختلف اندیشه امام (ره) را نشان دهند.

برخورد دانشجویان و اقبال آنان نسبت به اندیشه های امام چگونه است؟

هنگامی که اندیشه های امام به درستی در دانشگاه مطرح شده اند، شاهد گرایش جوانان و دانشجویان به آرمان ها و شخصیت امام خمینی (ره) بوده ایم. متأسفانه، شناخت و رودی های جدید نسبت به امام چندان عمیق نیست و آگاهی آنان بیشتر جنبه های رسانه ای و مطبوعاتی دارد. اما همین که برای این دانشجویان از تصمیم گیری های امام در مقاطع مختلف تاریخ انقلاب اسلامی سخن می گوئیم و ابعاد پنهان شخصیت ایشان را نشان می دهیم، می بینیم که اندیشه های امام با چه قدرتی دانشجویان را به خود جذب می کنند.

شما به عنوان مدرس واحد درسی انقلاب اسلامی بیشتر به چه جنبه هایی از زندگی امام (ره) می پردازید؟

من تلاش می کنم نشان دهم که شخصیت امام یک شخصیت ماورایی و دست نیافتنی نیست. برای دانشجویان، وقایع و رخدادهایی را از تاریخ انقلاب نقل می کنم که در آنها، امام دقیقاً به عنوان یک رهبر آگاه، با اتکا به عقلانیت و توکل به خدا، تصمیماتی درست و مدیریتی اتخاذ می کردند. امام (ره) در رهبری خودشان، همیشه نظرات کارشناسی را می پذیرفتند؛ ایشان اهل مشورت بودند و حتی گاهی نظر شخصی خود را به خاطر نظر کارشناسان تغییر می دادند. وقتی دانشجویان این موارد را می بینند؛ وقتی سیره عملی امام را که مبتنی به انسانیت است می بینند، البته مجذوب و محو شخصیت و آرمان های امام می شود.

در گفت و گو با فنایان، نمایشنامه نویس، بررسی شد

دشواری های نوشتن درباره شخصیت های قدسی

آثار نظری در حوزه تئاتر، مانند کارگردان و هدایت بازیگر، نمایش جنگ، قصه گوی گذشته یا زمینه ساز آینده و هنر نمایش در ایران از جمله آثار تاجبخش فنایان اند. این کارگردان با سابقه تئاتر، نویسنده نمایش نامه هایی چون «برده برداری» و «بند» نیز هست. اما آنچه که بهانه گفت و گوی ما با مدیر پیشین دانشکده تئاتر و موسیقی دانشگاه تهران شد، نمایشنامه «بانگ جرس» است. با آن که سال ها از نوشته شدن «بانگ جرس» می گذرد، اما این نمایشنامه هنوز در میان آثاری که به حضرت امام (ره) پرداخته اند، جایگاه ویژه ای دارد.

نمایش «بانگ جرس» به عنوان نخستین نمایش در مورد امام خمینی (ره) پس از ارتحال ایشان، چه ویژگی هایی داشت؟

موضوع «بانگ جرس» یک «تعزیه» بود و من برای نخستین بار بود که حس کردم برای اجرای نمایش هایی با چنین موضوعاتی، باید از قواعد تعزیه مدد گرفت. البته به جز تعزیه، سراغ برده خوانی نیز رفتم و از شیوه های برده خوانی، در اجرای نمایش مورد بحث استفاده کردم. از همین رو، دیالوگ ها را موزون و مقفی نوشتم و فضای گفت و گوها را به سمت شعر سوق دادم و در متن از اشعار مولانا، سعدی، حافظ و پروین اعتصامی، به تناسب موقعیت مدد گرفتم. چگونه از قواعد برده خوانی در اجرای این کار استفاده کردید؟

متن دو شخصیت اصلی داشت؛ مرشد و بچه مرشد. این دو، مانند برده خوانان بسیاری از حوادث تاریخ انقلاب اسلامی و نقش امام خمینی (ره) را در این میان روایت می کردند. البته کار به همین جا ختم نمی شد. بازیگران دیگری هم وجود داشتند که تابلوهایی را می ساختند یا موقعیت هایی را نمایش می دادند. به جای یک برده ثابت از عکس و اسلاید هم استفاده کردیم. بازی ها غالباً نمادین بودند که در این میان، نقش بچه مرشد بارز می شد. کار جنبه موسیقایی نیز داشت. «بانگ جرس» تجربه خاصی برای من بود که در آن، هم از قواعد نمایش سنتی ایران بهره گرفتم هم از ایده ها و شیوه های نمایش مدرن استفاده کردم.

پیچیدگی های ساختن نمایش بر مبنای زندگی حضرت امام (ره) چه بود؟

چنانچه اشاره کردم، شخصیت امام (ره)، ویژگی های منحصر به فردی دارد و همین، نوشتن در مورد امام (ره) را دشوار می کند. اما نمایشنامه نویسان ما باید بدانند که سختی کار دلیل خوبی برای کنار گذاشتن قلم نیست. آنها باید تلاش کنند تا شخصیت امام خمینی (ره) را با ابزاری که در دست دارند به همه مخاطبان هنر تئاتر معرفی کنند.

برای نوشتن در مورد شخصیت هایی که وجه قدسی دارند، چه گونه های نمایشی کارا ترند؟

به زعم من، در این مورد باید سراغ شیوه های رفت که واقع گرایانه نیستند. وقتی می خواهید راجع به یک شخصیت سیاسی، اجتماعی محض صحبت کنید البته رئالیسم می تواند سبک و شیوه ای مناسب باشد. اما هنگامی که می خواهید راجع به شخصیت هایی با بعد معنوی بنویسید، مجبورید با ارجاعات و مسائل درونی یا فراواقعی درگیر شوید. بنابراین در این موارد باید سراغ قالب های غیر واقع گرا بروید.

شاید به همین دلیل شما از فرم های تعزیه و برده خوانی در نمایش «بانگ جرس» استفاده کردید.

دقیقاً! من راه دیگری نداشتم. هنگامی که می خواهیم به شخصیتی پیامبرگونه مانند امام (ره) بپردازیم، رئالیسم، ممکن است شخصیت این فرد را نازل کند. رئالیسم شخصیت ها را تا حد ملموسات و روابط بیرونی اجتماع پایین می آورد؛ بنابراین نمی توان از آن برای بازنمایی شخصیت های قدسی استفاده کرد. در حالی که زبان نمایش هایی مانند تعزیه و برده خوانی زبان نمادهاست. به این ترتیب، این فرم های نمایشی برای انعکاس شخصیت های قدسی مناسب تر به نظر می رسند.

نظر امام (ره) راجع به هنر چه بود؟

ایشان برای همه هنرمندان در همه حوزه ها احترام قائل بودند. از یاد نمی برم که در سال ۶۴ یا ۶۵ لوح تقدیری به من و هنرمندان سایر رشته ها اهدا کردند که در آن منشور مسائلی هنری به خط و قلم حضرت امام (ره) با وسواس و دقت تعریف و هنر، آن طور که باید باشد، کالبدشکافی شده. به تصور من آن گونه که باید و شاید به این توصیه ها عمل نشده است. به طور مثال، همین مسائلی که در لوح آمده ظاهراً در هیچ جا چاپ و منتشر نشده است.

در میان همه اقداس جامعه ایران شد. اما نمایشنامه نویسان معمولاً در برخورد با چنین شخصیت هایی، دچار سردرگمی می شوند زیرا تحلیل چنین شخصیت هایی که ویژگی های پیچیده ای دارند، کاری بسیار سخت و دشوار است. آثاری را که در زمینه نمایش نویسی درباره امام (ره) وجود دارند کافی می بینید؟

فکر می کنم در این زمینه از سوی برخی هنرمندان کم کاری شده است، البته این کم کاری از سر کم اعتنایی نیست؛ بلکه به دلیل دشواری و حساسیت کار است.

توصیه های امام خمینی (ره) به هنرمندان

- هنر در مدرسه عشق، نشان دهنده نقاط کور و مبهم و معضلات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی و نظامی است.
- هنر در عرفان اسلامی، ترسیم روشن عدالت، شرافت و انصاف و تجسم تلخکامی گرسنگان مغضوب قدرت و پول است.
- هنر، در جایگاه واقعی خود تصویرگر زالوصفتانی است که از مکیدن خون فرهنگ اصیل اسلامی-فرهنگ عدالت و صفا-لذت می برند.
- تنها به هنری باید پرداخت که راه ستیز با جهان خواران شرق و غرب و رأس آن شوروی و آمریکا را بیاموزد.
- هنرمندان ما تنها زمانی می توانند بی دغدغه، کوله بار مسئولیتشان را زمین بگذارند که مطمئن باشند مردمشان بدون اتکا به غیر، تنها و تنها در چارچوب مکتبشان به حیات جاویدان رسیده اند.

با او گفت و گو کردم. به گفته وی، «برشت» نیز جزو چند نمایشنامه نویس بزرگ دنیا است که باعث ابداع شیوه جدیدی در قرن ۲۰ شد. «فریش» و «دورنمات» از شاگردان برشت محسوب می شوند. این کتاب در سه بخش به آغاز فعالیت های هنری، آثار، نظریه های تئاتری و اظهار نظرهای «برشت»، «فریش» و «دورنمات» می پردازد. رهنما در ابتدای کتاب مسیر و تحولات نمایشنامه نویسی در غرب پس از رنسانس را بررسی کرده. به اعتقاد وی، «رنسانس در پدید آوردن تئاتر نوین نقش مهمی داشته است». نویسنده برای نگارش این اثر علاوه بر آثار اصلی نمایشنامه نویسان مورد بحث از بیش از پنجاه ماخذ و منبع نیز استفاده کرده است.

کتاب «سه نمایشنامه نویس بزرگ جهان» در شمارگان ۱۱۰۰ نسخه و با قیمت ۳۹۰۰ تومان از سوی انتشارات افراز روانه بازار کتاب شده است. تورج رهنما تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در ایران و تحصیلات دانشگاهی را در آلمان و اتریش گذراند. او پس از بازگشت به ایران، بیش از سی سال به عنوان استاد زبان و ادبیات آلمانی در دانشگاه تهران تدریس کرد. رهنما گذشته از انتشار ده ها کتاب در زمینه ادبیات امروز ایران و آلمان، پنج مجموعه شعر نیز در ایران منتشر کرده. او در سالهای اخیر به دریافت دو جایزه بزرگ در آلمان توفیق یافته است: جایزه ادبی شهر «هانور» در سال ۲۰۰۰ و نشان بین المللی «گوته» در سال ۲۰۰۲.

معرفی کتاب

سه نمایشنامه نویس بزرگ جهان

تورج رهنما در کتاب «سه نمایشنامه نویس بزرگ جهان» به زندگی هنری و آثار «برشت»، «فریش» و «دورنمات» پرداخته است. رهنما در این باره به (ایبنا) گفت: این اثر حاصل پنجاه سال پیوند مستقیم و مستمر من با زبان و ادبیات آلمان و سه سال تدریس در دانشگاه تهران است.

وی ادامه داد: شخصاً دو تن از این

نمایشنامه نویسان را می شناختم. یکی

«فریدریش دورنمات» و دیگری «ماکس فریش». دورنمات در بهار ۱۳۴۱ در تئاتر مونیخ حضور می یافت و بر نحوه اجرای نمایشنامه «فیزیکدانان» نظارت می کرد که فرصتی برای من پیش آمده بود تا این تمرینات را از نزدیک ببینم. از این رو در پایان کار معمولاً فرصتی پیش می آمد تا با دورنمات گفت و گو کنم و با عقاید و نظرات او آشنا شوم. رهنما افزود: آشنایی من با «ماکس فریش» سال ها بعد روی داد. فریش، پاییز ۱۳۵۵ برای چند روز به تهران آمده بود که از این فرصت استفاده

چهار نمایشنامه «ناصریخت»

محمدحسین ناصر یخت، مدیر انتشارات نمایش از چاپ چهار نمایشنامه در یک مجموعه خبر داد ناصر یخت با بیان این مطلب به (ایبنا) گفت: نمایشنامه های «ارباب پاکروان و نوکرش ماهک خوش سیما»، «از دروازه دولت تا چال میدان راهی نیست»، «کابوس های مرد مشکوک» و «عروسی خان مظفر یا چهار صندوقه» در قالب یک مجموعه منتشر خواهد شد. به گفته وی، این مجموعه در مرحله نهایی چاپ است و از سوی انتشارات نمایش، روانه بازار کتاب خواهد شد.

ناصر یخت با بیان اینکه «نمایشنامه ارباب پاکروان و نوکرش ماهک خوش سیما» سال ۱۳۸۴ در تالار مولوی روی صحنه رفته است، گفت: در نخستین فرصت «کابوس های مرد مشکوک» را با استفاده از شیوه تخته حوضی روی صحنه می آورم. وی، نمایشنامه «حسنی و دیوها» را نیز با استفاده از شیوه های نمایش ایرانی چون نقلی و تخته حوضی تابستان سال جاری در تالار هنر روی صحنه می آورد. این اثر نیز از سوی انتشارات نمایش به چاپ می رسد. مجموعه «کنار ریل» در برگیرنده ۴ نمایشنامه کوتاه «کنار ریل»، «سلول»، «مقالات» و «مرگ در مطبخ» نیز به تازگی از این نویسنده منتشر شده است.

سجاد صاحبان زند

معمولا برای نوشتن زندگینامه از دو شیوه بهره می گیرند. نخست آن که به گفت و گو با شخص مورد نظر پرداخته می شود و دیگر این که از نزدیکان شخصیت مورد نظر به کسب اطلاعات درباره وی پرداخته می شود. امیررضا ستوده برای کتاب «پا به پای آفتاب» درباره زندگی امام خمینی (ره) از شیوه دوم بهره جسته است. این کتاب که طی دو ویرایش به چاپ سیزدهم رسیده است، زندگی امام (ره) را از نگاه بستگان، نزدیکان و اطرافیان ایشان شرح داده است. گفت و گویی که در پی می آید در این باره با مولف انجام شده است. وی در این گفت و گو به چگونگی شکل گیری کتاب «پا به پای آفتاب» پرداخته است.

شرط امام^(ره) برای انتشار خاطراتشان

اگر اغراق نشود، مانع ندارد

دختران، عروس ها و نوادگان، در فصل دوم امام (ره) به روایت اعضای دفتر در قم و ترکیه، نجف و پاریس و تهران و در فصل سوم، امام (ره) به روایت شاگردان و نزدیکان و در نهایت در فصل چهارم هم امام (ره) به روایت تیم پزشکی پرداختیم. گفت و گوها با ترتیب حروف الفبایی تدوین شدند با این تفاوت که به دلیل شأن مقام معظم رهبری، گفت و گوی ایشان در ابتدا قرار گرفت. از سویی، تلاش کردیم همه نزدیکان امام (ره) جدا از گرایش سیاسی شان مورد توجه قرار گیرند. من محور را حضرت امام (ره) قرار دادم و تلاش کردم تا همه عقاید درست و صادقانه در مورد امام (ره) گفته شود.

همچنین در ویراستاری کتاب، شهرام رجب زاده کمک زیادی کرد. البته باید از مهدی کاموس، محمد ترکمان و فهیمه حسین زاده هم نام ببرم که کمک های قابل توجهی کردند.

در میان این گفت و گوها کدامشان توجه شما را بیشتر به خود جلب کرد؟

گفت و گویی بانصرالله شاه آبادی، فرزند مرحوم شاه آبادی بزرگ داشتیم که استاد امام (ره) بود. امام (ره) همواره احترام زیادی برای استاد خود قائل بودند. گفت و گوی کوتاه ما با وی سبب شد تا موسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام (ره)، گفت و گوی ویژه ای را با ایشان داشته باشند. این پیشنهاد مرحوم احمد آقا بود؛ چندی پیش از رحلت ایشان، گفت و گوی ایشان با ما حاوی خاطراتی شگفت بود. آقا نصرالله که خود شاگرد امام (ره) بود، در سال ۱۳۴۴ خوابی دیده بود که در آن درخت های خرمشهر سوخته بودند. خواب خود را که برای امام (ره) تعریف کرده بود، امام (ره) فرموده بودند: «این ماجرا اتفاق خواهد افتاد!» آقا نصرالله می گفت: ماجرای خواب را به فراموشی سپرده بودم تا در سفری به جبهه در قالب ستاد کمک های مردمی، ناگهان ماجرای خواب را به یاد آوردم.

چه نکته ای در شخصیت امام (ره) بیش از همه مورد توجه نزدیکان ایشان بود؟

امام (ره) شخصیتی جامع الاطراف بودند و نمی توان تنها به جوه سیاسی و علمی ایشان توجه کرد. به عنوان نمونه، فاطمه خانم، عروس ایشان، خاطرات جالبی در موردشان دارند. مثلا به روزی اشاره می کردند که حضرت امام (ره) حملات سختی به آمریکا کرده بودند، اما درست در همان روز، وقتی در باغچه خانه شان قدم می زدند، به شاخه ای اشاره کرده و گفته بودند که این گل، دو و نیم روز پیش شکوفه داده است. یا روزی که به زیبایی برگ های درخت و نوری اشاره کرده بودند که از لایه لای آن می تابیده است.

کتاب های شما به دست امام (ره) هم رسیده بود؟ اطلاع ندارم، ولی بستگان نزدیک امام (ره) از جمله مرحوم سید احمد آقا این کتاب را دیده بود. خانم فاطمه طباطبایی عروس امام (ره) و دختران امام (ره) هم دیده بودند.

به چالش می کشاندم. معیار هم خاطرات عینی و ملموس یعنی سیره عملی حضرت امام (ره) بود. کتاب در سال ۷۹ با ویرایشی مجدد منتشر شد. علت چه بود؟

اطلاعاتی اضافه شده بود که به برخی از اطلاعات قبلی، افزودم. این بود که کتاب با ویرایشی مجدد آماده چاپ شد. ششمین چاپ این ویرایش در بیست و دومین نمایشگاه کتاب تهران ارائه شد.

آیا مصاحبه ای بود که نتوانسته باشید انجام دهید؟

در چند مورد موفق نشدم تا با نزدیکان امام (ره) مصاحبه کنم. از جمله افسوس می خوردم که نشد تا مصاحبه ای با آیت الله صادق لویسانی به کتاب اضافه کنم. ایشان یکی از نزدیکان امام (ره) در دوران طلبگی بود. من حتی گفت و گوی کوتاهی با او داشتم که ایشان انتشار آن را منوط به اجازه امام (ره) کرد. طی آن گفت و گو، آقای لویسانی از ساده زیستی و نگرش های والای امام (ره) در دوران طلبگی گفته بود که امام (ره) اجازه انتشار به وی نداده بودند. آقای معلم دامغانی هم که در سال ۷۴ فوت کرد، خاطرات خوبی در مورد امام (ره) داشت. افسوس من این است که چرا خاطرات ایشان منتشر نشد. البته آقای لویسانی گفت و گویی با یکی از روزنامه ها انجام داده بود که در کتاب آمده؛ اما متأسفانه بخش مهمی از خاطرات ایشان مکتوب نشد.

کتاب چگونه تدوین شد؟

وقتی قرار شد اطلاعات و داده های کتاب را منسجم کنم، از آقای مصطفی دلشاد تهرانی کمک خواستم. وی کتاب «سیره نبوی» را تالیف کرده و یکی از پژوهشگران و تاریخ نگاران مطرح ما به حساب می آید. گفت که در کتاب «سیره نبوی» نخست مسائل مربوط به بستگان پیامبر (ص) آمده و سپس به نزدیکان ایشان توجه شده و در ادامه اصحاب پیامبر (ص) مورد توجه قرار گرفته اند. من نیز در فصل اول به بیت امام (ره) اعم از مرحوم آیت الله پسندیده، مرحوم سید احمد آقا خمینی،

در ابتدا قرار بود که اسم کتاب را «سپید تر از بال فرشتگان» بگذارم. این اسم را با دوست خوبم مصطفی رحمان دوست در میان گذاشتم. او بدون این که این اسم را رد کند، پیشنهاد کرد که با توجه به آن که کتاب تاریخ نگاری لحظه به لحظه زندگی امام (ره) است، عنوان «پا به پای آفتاب» مناسب تر است. بعدها هم این عنوان در چند جای دیگر مورد استفاده قرار گرفت بدون آن که از من اجازه ای در این مورد گرفته باشند.

چند جا نیز کتاب به عنوان مرجع مورد استفاده قرار گرفته است.

بله. در این مورد نیز گلایه هایی دارم. در بسیاری از موارد از «پا به پای آفتاب» نقل قول می شود بدون آن که اسمی از کتاب بیاید. البته در جاهایی هم اسم کتاب آمده؛ مثل فیلم «تولد روح الله» ساخته جواد شمقدری که اسم کتاب در تیتراژ آمده است.

شما پیش از نگارش این کتاب، تجربه هایی در عرصه روزنامه نگاری داشتید؟

تجربه کافی و سابقه روزنامه نگاری نداشتم؛ ولی وقتی برای مصاحبه می رفتم، در خلال صحبت های آن بزرگواران، سوالاتی را طرح می کردم و به تعبیر شما روزنامه نگاران، طرف را

در بسیاری از موارد از «پا به پای آفتاب» نقل قول می شود بدون آن که اسمی از کتاب بیاید. البته در جاهایی هم اسم کتاب آمده؛ مثل فیلم «تولد روح الله» ساخته جواد شمقدری

شما برای نوشتن کتاب «پا به پای آفتاب» با افراد مختلفی گفت و گو کرده اید. انتخاب این افراد بر چه اساسی بوده است؟

حضرت امام (ره) که از بزرگ ترین اصلاحگران عصر حاضر هستند، ابعاد شخصیتی متفاوتی دارند، در نتیجه ما برای نشان دادن این ابعاد شخصیتی با چهره های مختلفی به گفت و گو نشستیم.

بهمن سال ۶۲ بود که مجله پاسدار اسلام خاطراتی درباره امام (ره) منتشر می کرد و یک انتشاراتی هم آن را با عنوان «سرگذشت های ویژه از زندگی امام خمینی (ره)» منتشر کرده بود. گردآورنده این خاطرات در جلسه درس آیت الله مجتبی تهرانی، از شاگردان اخلاق امام (ره)، مرا دید و گفت که من کار جمع آوری خاطرات را ادامه بدهم. گفت: «من نمی رسم و حوصله ندارم، شما شروع کنید.» این انگیزه ای شد که کارم را با کمترین امکانات شروع کنم. این مصاحبه ها را با ضبط صوت معمولی و غیر خبرنگاری شروع کردم. اما به دلایلی نتوانستم با همه شخصیت هایی که قرار بر مصاحبه با آنان بود صحبت کنم. برخی از این شخصیت های بیشتر مصاحبه هایی انجام داده بودند که آنها را در کتاب آوردم و در مورد برخی از آنها نیز، سعادت حاصل نشد.

چرا با خود امام (ره) صحبت نکردید؟

امام (ره) چندان در بند این کارها نبودند. خود ایشان بارها گفته بودند که دوست ندارند در موردشان اغراق شود. حتی به صداوسیما انتقاد داشتند که چرا بیشتر برنامه ها را به ایشان اختصاص می دهد. امام (ره) بارها فرموده بودند که بهتر است به جای نشان دادن بیش از حد ایشان، کشاورز، پزشک و دیگر چهره های موفق را نشان دهد. به همین دلیل ایشان نمی خواستند خود راوی خاطرات و زندگی شان باشند. بعد از این که قرار شد من کار را شروع کنم، خدمت حجت الاسلام شیخ حسن صانعی از مسئولان دفتر امام (ره) رفتم. ایشان گفتند که باید از امام (ره) اجازه بگیرند و ایشان را در جریان کار قرار بدهند. یکی دو هفته بعد که برای پیگیری رفتم، ایشان گفت: خدمت امام (ره) رفتم و گفتم که آقایی می خواهید خاطرات زندگی شما را جمع آوری کند که امام (ره) فرمودند: «اگر اغراق نشود، مانع ندارد.»

این شد که دو جلد دیگر از کتاب ها، در ادامه «سرگذشت های ویژه از زندگی امام خمینی (ره)» منتشر و چند بار هم تجدید چاپ شد تا سال ۱۳۷۲. در سال ۷۳-۷۲ این کارها با یک ویرایش و اطلاعات و مصاحبه های جدید، در چهار جلد با عنوان «پا به پای آفتاب» منتشر شد.

یعنی امام (ره) دوست داشتند تا تاریخ نگاری مستند و با واقع گرایی همراه باشد؟

بله. ایشان دوست نداشتند در موردشان اغراق شود و این درس خوبی است در عرصه تاریخ نگاری. یعنی نباید هیچ گونه تحریفی در تاریخ داشته باشیم.

اسم کتاب را چگونه انتخاب کردید؟

فرهاد علیزاده

حمیدرضا داداشی، نویسنده و روزنامه‌نگار، از جمله نویسندگانی است که هم برای نوجوانان و هم برای بزرگسالان می‌نویسد. اولین کتابش با عنوان «عزیز خانم» مجموعه داستان‌های کوتاه اوست که برای نوجوانان نوشته شده، پس از آن حدود ۳۰ داستان کوتاه در مطبوعات از او به چاپ رسیده که در دو حوزه نوجوان و بزرگسالان دسته‌بندی می‌شوند. غیر از این، پنج کتاب هم با عنوان کلی ۱۰۰ پند و حکایت درباره زندگی ائمه (ع) نوشته تا از او به عنوان بازنویس هم نام ببریم. داداشی اکنون در حال نگارش نخستین رمان بلند خود است که این یکی در حوزه آثار بزرگسالان نوشته می‌شود و به دفاع مقدس می‌پردازد. امسال و در بیست و دومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران داستان بلند و نوجوانانه او با عنوان «پشت دیوار مدرسه» از سوی موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) منتشر شد که همین کتاب انگیزه این گفت‌وگو است.

گفت‌وگو با حمیدرضا داداشی، به انگیزه انتشار «پشت دیوار مدرسه»

انقلاب و دفاع هر دو یک بار معنایی دارند

«کوششی» نوشتن است؛ زیاد نوشتن برای امرار معاش. اما راه حل این است که کاری کنیم نویسنده حتی اگر هر پنج سال هم یک کتاب منتشر کرد، درآمدش از نوشتن آنقدر باشد که هزینه پنج سال زندگی اش تامین شود. این دیگر دستوری و بخشنامه پذیر نیست. اگر اقتباس ادبی مشابه برخی کشورها رواج یابد و یا شمارگان کتاب به اندازه‌ای افزایش یابد که کفاف زندگی نویسنده‌ها را بدهد مشکل تا حدود زیادی رفع خواهد شد. مشکل بعدی این است که اغلب نویسندگان، خود را درگیر کار اجرایی کرده‌اند. من می‌شناسم نویسندگانی را که وضع معیشتی متوسط و متوسط رو به بالا هم دارند؛ اما به بهانه‌های مختلف، از جمله این که می‌خواهیم در کار اجرایی و ترویج کتابخوانی، جریان ساز باشیم، حرفه اصلی خود را فراموش کرده‌اند. نویسنده واقعی کسی است که اسیر این هانشود و بنشیند پشت میز و داستانش را بنویسد. این، بهترین نوع تأثیرگذاری است.

برخی نویسندگان ادبیات انقلاب معتقدند ادبیات دفاع مقدس، ادبیات انقلاب را تحت الشعاع قرار داده است. نظر شما در این زمینه چیست؟

این نکته را زیاد قبول ندارم. ما یکی دو سال بعد از پیروزی انقلاب، ناخواسته درگیر جنگ تحمیلی شدیم. این درست؛ اما مگر می‌شود یک فریضه مهم را فدای فریضه‌ای دیگر کرد؟ من از این برداشت دوستان قانع نمی‌شوم. انقلاب و دفاع مقدس، هر دو یک بار معنایی مهم در خود دارند. انقلاب، رویدادی عظیم بود و دفاع مقدس نیز به همین و هر دو به اندازه کافی مواد خام برای تولید داستان دارند. البته داستان‌های خوبی درباره دفاع مقدس نوشته شده که نمی‌توان منکر شد؛ از آن طرف کم نداشته‌ایم رمان و داستان کوتاه موفقی که با درنمایه انقلاب نوشته شده است.

شما داستان‌های دیگری هم با موضوع انقلاب نوشته‌اید؟

چند داستان کوتاه با موضوع انقلاب در مطبوعات از من منتشر شده است. در مجموعه داستانی که چند سال پیش با عنوان «عزیز خانم» منتشر کردم، داستانی دارم که اگر چه صدرصد درباره انقلاب نیست؛ اما شخصیت‌ها و بخشی از وقایع کتاب اخیرم را از آن اقتباس کرده‌ام.

موضوع پرداخته‌اند، به نویسنده مخالف انقلاب هم که نمی‌شود تکلیف کرد که درباره فلان موضوع داستان بنویسد. داستان باید جوششی باشد و نه کوششی؛ اما نکته اینجاست که نویسنده می‌تواند خود را در بستری بیندازد که شرایط جوشش در او فراهم شود. برخی نویسندگان ما هم که آنقدر فراغ بال دارند که بنشینند، فکر کنند، شخصیت‌آفرینی کنند و داستان انقلاب بنویسند؟

این گلايه‌ها همیشه هست؛ اما هیچ وقت راهکار و راه حلی برای این معضل پیشنهاد نشده است.

تنها راه حل این است که نویسندگان ما دغدغه معاش نداشته باشند. من هیچ وقت از راه نویسندگی ارتزاق نخواهم کرد و به همکارانم هم چنین پیشنهادی نخواهم کرد؛ چرا که هستند نویسندگان انگشت شماری که فقط و فقط می‌نویسند؛ اما چون حق‌الزحمه نویسندگی کم است؛ به پرکاری مضر افتاده‌اند و نوشته‌هایشان ضعیف است. این همان

استاین جذب شیطنتهای او می‌شود. این یک قاعده کلی است. در جذب مخاطب، اصل بر همذات‌پنداری و همراهی خواننده با شخصیت هاست. نوجوان، فطرتاً ماجراجوست و ماجراجویی را دوست دارد و زیاد تفاوت نمی‌کند که جنس ماجراجویی از چه قماش باشد. همین که چند نوجوان دور هم جمع شوند و دست به کارهای خطیر بزنند به خودی خود کشش لازم را برای جذب مخاطب ایجاد می‌کند. اما این که من حوادث انقلاب را برای روایت داستانم برگزیده‌ام به این دلیل بوده که دوست داشتم خواننده را تا حدودی با حال و هوای انقلاب و حوادث آن آشنا کنم.

این دلایلی که گفتید کدامند؟ چرا نویسندگان ما کم به انقلاب پرداخته‌اند، در حالی که پدیده‌ای چون انقلاب، به خودی خود بار داستانی زیادی دارد؟

البته نویسندگان انقلاب به اندازه کافی به این

«پشت دیوار مدرسه». این عنوان قرار است چه معنایی را برای خواننده القا کند؟

چند دانش آموز نوجوان تحت تأثیر رفتارهای انقلابی معلم خود که مدتی را هم در بازداشت بوده، به جمع مبارزان نهضت ۵۷ می‌پیوندند و آموزه‌های معلم خود را در همراهی و رفاقت با انقلابیون عملی می‌کنند. زمان انتخاب اسم برای کتاب هم دقیقاً این مورد را مد نظر داشتم.

برای داستان‌پردازی در کتاب اخیر و در روایت حوادث آن چقدر به واقعیات مدیون بودید؟

واقعیت‌ها در داستان من همان واقعیت انقلاب است که جامعه و فرهنگ کشور ما را به گونه‌ای در خود جذب کرده همه اقشار جامعه از کارگر تا کاسب و معلم و روحانی خود را موظف به همراهی با جریان انقلاب می‌دانستند. در جایی از داستان، از زبان شخصیت‌های می‌شنویم که حکومت برای مقابله با تظاهرات در مقابل تمام مساجد و مدارس شهر نیرو مستقر کرده است، این دقیقاً اشاره به همان نکته‌ای دارد که گفتیم. فراش مدرسه هم در عین محافظه‌کاری، در روند انقلاب نقشی بر عهده می‌گیرد، هر چند که دمدمی مزاج است و گاه تردید می‌کند که فلان کاری که برای انقلاب انجام داده درست بوده یا نه.

اما از منظر دیگر می‌توان این گونه به سؤالات جواب داد که در پرداخت سیر داستان، لاجرم مثل هر نویسنده دیگری از خاطرات و محفوظات خود بهره‌هایی گرفته‌ام؛ ولی این خاطرات، بیشتر تداعی کننده بوده‌اند تا مستند. فراموش نکنیم که داستان تاریخ‌نگاری نیست و بیشتر به تحیل و اندیشه پایبند است.

داستان انقلاب برای نوجوانان و جوانانی که انقلاب را ندیده و آن را تجربه نکرده‌اند چه کارکردهایی دارد؟

از جمله بهترین لذات مطالعه داستان، شریک شدن در تجارب نویسنده و نگاه کردن به جهان و وقایع سیاسی، اجتماعی آن از منظر اوست. نوجوان ما اگر از خواندن قصه‌های مجید لذت می‌برد، معنی آن این است که از تجارب نویسنده آن لذت برده و با شخصیت نوجوان آن همذات‌پنداری کرده است. خواننده نوجوان ما همچنین با خواندن آثار سیلور

معرفی کتاب

تکاپوی چند نوجوان

«پشت دیوار مدرسه» تازه‌ترین کتاب حمیدرضا داداشی، داستان بلندی برای نوجوانان است که ماجرای آن در تابستان ۱۳۵۷ اتفاق می‌افتد. چند نوجوان که در کنار تحصیل، برای کمک به امرار معاش خانواده، کار هم می‌کنند با دستگیری معلمشان توسط ساواک، به تکاپو می‌افتند تا جای خالی او

را به نحوی پر کنند. اولین تلاش آنها برای پیوستن به مبارزان با شکست مواجه می‌شود؛ اما سرانجام با کشمکش‌های فراوان موفق می‌شوند اعلامیه‌هایی را که به دستشان افتاده است تکثیر و در محل زندگی خود منتشر کنند، تا به این ترتیب نقشی در مبارزه علیه شاه داشته باشند.

امام خمینی (ره) در اعلامیه خود سالگرد کشتار ۱۵ خرداد را تسلیت گفته و در اعلامیه دیگری که از طرف علمای قم منتشر شده، از مردم خواسته شده است سالگرد

تصحیح

بخشی از صحبت‌های آقای یدالله سعدی، مدیرمسئول انتشارات دلیل ما، که در صفحه ۱۳ شماره پیش چاپ شده، به این صورت اصلاح می‌شود: «در این سالن، بیش از یک هزار و ۵۰۰ عنوان کتاب با محوریت موضوع زندگی حضرت زهرا (س) در غرفه‌ای با عنوان کوثر ارائه شده بود که با توجه به تخفیف ۵۰ درصدی آثار در آن، بیش از ۹۰ میلیون تومان کتاب به فروش رفت.»

۱۵ خرداد را گرامی بدارند و اعتصاب کنند. نوجوانان قصه ما که خود تکثیرکننده اعلامیه بوده‌اند تصمیم می‌گیرند با مردم همراه شوند و اعتصاب کنند. اگر چه عواقب آن را می‌دانند و ...

بستری که «پشت دیوار مدرسه» در آن شکل گرفته و جریان دارد، بافت مذهبی جنوب شهر است؛ با مردمان خاص و صمیمی و پرداخت جزئی‌نگر و شخصیت‌پردازی خوب و کم‌نقص نویسنده به تأثیرگذاری داستان کمک کرده است.

نوجوانان این قصه تحت تأثیر هنجارهای فرهنگی منطقه جنوب شهر تهران و به واسطه موقعیت اقتصادی و اجتماعی محل زندگی خود یاد گرفته‌اند که مستقل باشند و بر باورهایشان پافشاری کنند. از این روست که به رغم نیاز مادی و معیشتی خانواده‌هایشان، آنجا که منافع کشورشان ایجاب می‌کند، همین موقعیت متزلزل را نیز در معرض خطر قرار می‌دهند و با پیوستن به موج انقلاب، از آن متأثر می‌شوند و به پیکره واحد انقلاب می‌پیوندند. صفحه‌های پایانی کتاب نیز با حضور پررنگ شخصیت‌های نوجوان شکل گرفته است؛ نوجوانانی که اکنون نه در حاشیه مبارزات مردمی که در بطن مبارزه‌اند.

«پشت دیوار مدرسه» اردیبهشت امسال در ۹۶ صفحه با قیمت ۱۱۰۰ تومان از سوی موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی منتشر شده است.

بنفشه محمودی

انتشار آثار امام خمینی (ره) به زبان‌های مختلف دنیا یکی از برنامه‌هایی است که موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره) آن را دنبال می‌کند. این آثار تا کنون به ۲۴ زبان زنده دنیا ترجمه شده‌اند. مهم‌ترین این ترجمه‌ها به صحیفه امام خمینی (قدس سره) بر می‌گردد که سال گذشته از ترجمه انگلیسی آن رونمایی و امسال چشم‌دوستاناران اندیشه‌های امام (ره) به ترجمه عربی آن نیز روشن شد. در این شماره کتاب هفته که به ایام ارتحال امام (ره) اختصاص دارد، با «جعفر رضی خان» دانشجوی رشته هیأت دانشگاه امام صادق (ع)، مترجم، ویراستار و ناظر پروژه ترجمه صحیفه امام خمینی به زبان انگلیسی، گفت‌وگو کرده‌ایم. او اهل پاکستان است و اعتقاد دارد: «الآن وقت آن رسیده است که اندیشه‌های امام (ره) درباره سیاست، مسائل اجتماعی و جهان، برای تمام مردم دنیا منتشر شوند.»

مترجم انگلیسی «صحیفه امام (ره)»:

ترجمه آثار امام نگاه جهان را به انقلاب، معتدل می‌کند

با توجه به بازخوردهایی که از کشورهای دیگر دریافت می‌کنیم، می‌توان گفت که این اندیشه‌ها در کشورهای دیگر مطرح شده و طرفداران خود را هم پیدا کرده است. اما این نوع تلاش‌ها کافی به نظر نمی‌رسند. گستردگی موضوعات آثار امام به حدی است که می‌توان در کنار رشته ایران‌شناسی، که در برخی کشورها تدریس می‌شود، مبحث یا زیرعنوانی را هم به امام‌شناسی اختصاص داد. با چنین کارهایی می‌شود جنبه وسیع‌تری به تأثیر اندیشه‌های حضرت امام (ره) در جهان داد. از طرف دیگر، موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره) این ترجمه‌ها را که در شمارگان منطقی منتشر می‌کند برای موسسات خارجی می‌فرستد. اگر این زمینه به وجود بیاید که این آثار، مستقیماً در کشورهای دیگر به زبان‌های زنده دنیا ترجمه شده و در شمارگان بالا منتشر شوند، خیلی اثرگذارتر خواهند بود و طیف وسیعی از مردم با آنها مانوس خواهند شد. به عقیده من، باید در این باره هم نیازسنجی شود تا ببینیم کدام طیف از آثار امام (ره) در کدام کشور طرفدار و خواننده بیشتری دارد. مثلاً آثار عرفانی امام (ره) در پاکستان فقط در میان شیعیان طرفدار ندارد و می‌توان روی قشرهای دیگر هم سرمایه‌گذاری کرد تا با اندیشه‌های عرفانی امام (ره) آشنا شوند. در برخی از کشورها، متأسفانه تبلیغات سونی درباره انقلاب اسلامی وجود داشت که به مرور زمان نگاه متعادل‌تری نسبت به این مقوله به وجود آمد. بنابراین، فکر می‌کنم وقت آن رسیده است که نظریه‌های امام (ره) درباره سیاست، مسائل اجتماعی و جهان برای تمام مردم دنیا منتشر شوند.

در پاکستان شکل گرفت. در آن زمان رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در پاکستان، بسیار فعال عمل می‌کرد و ما از طریق مجلاتی که در این رایزنی منتشر می‌شد، با امام خمینی (ره) آشنا شدیم. بعد از انقلاب که نهضت ترجمه آثار فارسی شکل گرفت، بیشتر با علوم انسانی مانوس بودم. جو جامعه پاکستان و اتفاقات آن، سبب شد که با آثار امام (ره) آشنا شوم و بعد هم فرصتی پیش آمد و وارد این کار شدم. اندیشه‌های امام خمینی (ره) چقدر از طریق ترجمه در کشورهای دیگر معرفی شده و بسط پیدا کرده است؟

از مترجمان ایرانی یا خارجی که به زبان فارسی و انگلیسی تسلط داشته‌اند، ترجمه کرده‌اند. هر یک از این ترجمه‌ها پیش از انتشار، ویرایش و نمونه‌خوانی و بازبینی شد تا یکدست شود. البته در این میان حتماً باید از یاری دکتر محمد مقدم مدیر امور بین‌الملل موسسه و آقای حمید انصاری سرپرست موسسه هم یاد کنم که اگر همکاری‌های آنان نبود، ترجمه انگلیسی صحیفه به راحتی منتشر نمی‌شد.

در ترجمه صحیفه امام (ره) با چه دشواری‌هایی روبه‌رو بودید؟

برخی اصطلاحات در زبان فارسی به معنایی متفاوت از دیگر زبان‌ها استفاده می‌شوند و گاه پیش می‌آید که مترجمی معنای آن را درست القانمی‌کرد. بنابراین ما ناچار بودیم از ویراستاران قوی استفاده کنیم تا چنین مواردی درست منتشر شوند. از طرف دیگر، صحیفه یک متن تاریخی و در عین حال ادبی است. بنابراین در ترجمه آن باید به موارد تاریخی توجه دقیق و روانی آن هم در ترجمه حفظ می‌شد. در نهایت، پس از ویرایش نیز بار دیگر تمامی متن‌ها نمونه‌خوانی شدند تا با کمترین غلط به دست مخاطب خود در کشورهای دیگر برسند. حتی درباره صفحه آرایی این ترجمه و سواص به خرج دادیم و از یک صفحه آرای مسلط به زبان انگلیسی و آشنا به اندیشه‌های امام (ره) استفاده کردیم. این صحیفه در نهایت در ۲۲ جلد، که جلد بیست و دوم آن به فهرست اعلام اختصاص دارد، منتشر و در نمایشگاه سال گذشته رونمایی شد.

شما چگونه با امام (ره) و آثار ایشان آشنا شدید؟ آشنایی من با امام خمینی (ره) در سنین نوجوانی

مردم کشور شما تا چه حد اندیشه‌های امام خمینی را می‌شناسند؟

اندیشه‌های امام (ره) در شبه‌قاره هند (هندوستان، پاکستان و منطقه آسیای جنوب غربی) نفوذ و تأثیر عمیقی دارند. زمانی که در کشور ما نهضت ترجمه آثار فارسی آغاز شد، آثاری از استاد شهید مطهری و دکتر علی شریعتی به زبان اردو منتشر شد و در نسل جوان طرفداران زیادی پیدا کرد. آثار امام خمینی (ره) اگرچه دیرتر ترجمه شدند، اما به سرعت در پاکستان مخاطبان جدی یافت. اکنون عناوین زیادی از آثار ایشان به زبان اردو ترجمه شده‌اند. البته ترجمه این آثار به زبان انگلیسی هم در شبه‌قاره هند، اروپا، آمریکا و حتی آفریقا طرفداران خود را دارد.

اهمیت ترجمه صحیفه امام (ره) در چیست؟

در صحیفه امام خمینی (ره) به تمامی وقایع و رویدادهای پس از انقلاب و حتی پیش از آن پرداخته شده است و از این جهت که دربرگیرنده سخنرانی‌ها و پیام‌های ایشان است و همه مسائل داخلی و خارجی در آن مطرح شده، اهمیت دارد و از این نظر برای افراد انگلیسی‌زبانی که در کشورهای دیگر زندگی می‌کنند، جذاب است و می‌تواند تمامی این مسائل را در آن دنبال کنند.

برای ترجمه صحیفه امام (ره) به زبان انگلیسی، چقدر زمان صرف شد و چه تعداد همکار در ترجمه آن دخیل بودند؟

کار ترجمه و ویرایش این صحیفه ۲۲ جلدی به زبان انگلیسی، ۵ سال طول کشید. این کار به صورت گروهی انجام شد و حدود ۴۰ نفر در مراحل مختلف آن دخیل بودند. تقریباً هر جلد از این صحیفه را یکی

منیر مسعودی، مترجم عربی صحیفه امام خمینی (ره) عنوان کرد

تجربه در ترجمه، مهم‌تر از تخصص

این ترجمه با چه دشواری‌هایی روبه‌رو بود؟ یکی از مسائلی که در ترجمه به زبان عربی با آن روبه‌رو بودیم، این بود که متن این صحیفه‌ها در واقع متن سخنرانی‌های امام بود و از کار درآوردن انسجام آن در ترجمه عربی دشوار بود. البته به مورد دیگری هم باید اشاره کنم؛ به عقیده من تنها داشتن تخصص در زبان عربی، برای ترجمه از فارسی به عربی کافی نیست. بلکه در این میان تجربه و توانایی تکلم به زبان عربی حرف اول را می‌زند. در ترجمه عربی صحیفه در برخی موارد کار را به برخی مترجمان سپردیم که تخصص زبان عربی داشتند اما چون در این زمینه تجربه‌ای نداشتند، نتوانستند کار خود را به خوبی انجام دهند و ناچار شدیم کار را دوباره ترجمه کنیم.

ترجمه آثار امام خمینی (ره) به دیگر زبان‌ها، چه اثری در معرفی اندیشه‌های ایشان به جهان اسلام داشته و دارد؟

بسیار موثر است؛ ترجمه بهترین راه برای آشنایی با هر مقوله‌ای است و از طریق آن می‌توان مردم دیگر کشورها را مطلع کرد. در کشورهای عربی و به ویژه لبنان و سوریه، تمایل زیادی به آشنایی با

باید، به معرفی اندیشه‌های او در جهان پرداخته نشده است. در حالی که جهان عرب به اندیشه‌های امام (ره) اهمیت زیادی داده می‌شود. همیشه با خود می‌گفتم که حیف است این اندیشه‌ها به زبان عربی موجود نباشند. بنابراین از روز اول با اشتیاق سراغ ترجمه صحیفه امام خمینی (ره) رفتم.

ترجمه این صحیفه چگونه انجام شد؟

این ترجمه در واقع یک کار گروهی بود. من و ۵ مترجم دیگر، کار ترجمه ۲۲ جلد این صحیفه را انجام دادیم. خودم ۵ جلد از آن را به عربی ترجمه کرده‌ام و ویراستاری ۴ جلد دیگر را هم بر عهده داشته‌ام. در ویرایش این مجموعه، سعی کردیم بیشتر از ویراستاران فارسی‌زبان و آشنا با زبان عربی استفاده کنیم که هم متن فارسی

را خوب درک کنند و هم از عهده مقابله متن عربی با متن اصلی برآیند. این کار ۵ سال به طول انجامید اما در ۳ سال آخر، صبغه جدی‌تری به خود گرفت. البته باید از زحمات دکتر مقدم معاون بین‌الملل موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره)، هم تشکر کنم که همه امکانات را در اختیار ما گذاشتند تا با خیالی آسوده بر ترجمه متمرکز شویم.

بهناز قاسم خانی: موسسه تنظیم و نشر آثار

امام (ره) در بیست و دومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، مراسم رونمایی ترجمه عربی صحیفه امام خمینی (ره) را بر گزار کرد. این مجموعه ۲۲ جلدی که حاصل تلاش گروهی از مترجمان و ویراستاران عربی است، می‌تواند زمینه آشنایی جهان عرب را با اندیشه‌های امام خمینی (ره) که در متن سخنرانی‌های ایشان بازتاب پیدا کرده، فراهم آورد. آقای منیر مسعودی مترجم ایرانی الاصل عراقی - که ۵ جلد نخست صحیفه امام خمینی (ره) را به عربی ترجمه کرده - درباره این ترجمه با کتاب هفته سخن گفت. وی که در رشته مهندسی نفت در دانشگاه بغداد تحصیل کرده، معتقد است: «در ترجمه به زبان عربی، تجربه بیش از تخصص اهمیت دارد.»

آشنایی شما با آثار امام خمینی (ره) به چه زمانی برمی‌گردد؟

همکاری من با موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره) به ۱۵ سال پیش برمی‌گردد و از همین طریق نیز با آراء و اندیشه‌های ایشان آشنا شدم. پیش از آن، دو کتاب «بیم موج» و «مطالعات در دین و سیاست» سید محمد خاتمی را به عربی ترجمه کرده بودم و از طریق ایشان به این موسسه معرفی شدم و همکاری خود را با آن شروع کردم.

انگیزه شما از ترجمه آثار امام (ره) به عربی چه بود؟

به عنوان یک فرد مسلمان و شیعه، احساس می‌کنم امام خمینی مظلوم واقع شده‌اند و آن طور که

اندیشه‌های امام (ره) وجود دارد. در کشور عراق هم این تمایل بسیار زیاد است اما پیش از این، این امکان به وجود نیامده بود. این ترجمه برای مردم عراق فرصت باارزشی است تا از طریق آن با شخصیت امام (ره) آشنا شوند. به علاوه اینکه، چون این صحیفه‌ها ارزش تاریخی هم دارند، خوانندگان عرب زبان آن می‌توانند با نهضت امام (ره) از آغاز آشنا شوند. چون این صحیفه‌ها، تمامی نامه‌ها، سخنرانی‌ها و پیام‌های امام (ره) را از زمان شروع انقلاب اسلامی در دهه ۱۳۴۰ دربرمی‌گیرد.

در ترجمه صحیفه امام چه مسأله‌ای بیشتر توجه شما را جلب کرد؟

بیش از هر چیز، توجه من به شجاعت و شهامت امام خمینی در بیان دیدگاه‌هایشان جلب شد. در روزهای پیش از قیام ۱۵ خرداد، کسی این میزان از شهامت را نداشت که به بیان دیدگاه‌هایش درباره رژیم پهلوی بپردازد. از طرف دیگر، احساس کردم سیاست امام خمینی (ره) همگام با عرفان ایشان به پیش می‌رود و در سخت‌ترین مواضع سیاسی، عرفان امام روی ابراز نظرهایشان سایه می‌اندازد. در حالی که هیچ‌یک از سران کشورهای عربی، چنین موضعی ندارند و فقط از جنبه سیاسی صرف به مسائل می‌نگرند. اما نکته‌ای که از ابتدای ترجمه توجه مرا به خود جلب کرد این بود که امام از زمان نگارش قدیمی‌ترین نامه‌هایشان، از واژه‌های قیام، نهضت و انقلاب استفاده کرده‌اند که نشان می‌دهد از همان آغاز، به انقلاب فکر می‌کرده‌اند و به آن اعتقاد داشته‌اند.

حسین فتاحی از نویسندگانی است که در داستان هایش، اغلب به بزرگان دینی و اولیا می پردازد. در واقع بیشتر آثار او اقتباسی از زندگی امامان (ع) و پیامبران (ع)، برای گروه سنی کودک و نوجوان است. او مجموعه داستان «سیب و آرزو» را نیز به داستان هایی اختصاص داده که بر مبنای خاطرات و زندگی امام خمینی (ره) نقل شده بودند. با توجه به تجربه فتاحی در تبدیل زندگی بزرگانی مذهبی و دینی، در گفت و گوی حاضر علاوه بر مجموعه داستان «سیب و آرزو» به شیوه داستان نویسی بر مبنای زندگی شخصیت های قدسی پرداخته ایم.

حسین فتاحی نویسنده سیب و آرزو:

داستان، ابزاری برای معرفی شخصیت های قدسی است

صفات شخصیتی یا پیام اخلاقی پیامبران و اولیا را ارائه کند، به جای بیان صریح از داستان استفاده می کند. همین امر نشان می دهد که هنگام انتقال صفت انسان هایی که زندگیشان وجه قدسی دارد، داستان می تواند ابزاری مناسب و کارا باشد.

چه دشواری هایی در این نوع داستان نویسی وجود دارد. منظورم داستان هایی است که شخصیت مرکزی آن، شخصیتی قدسی است؟

در حالت کلی، داستان زاینده خیال و ماهیت اصلی اش تخیل است. اما در این نوع داستان نویسی شما با یک شخصیت واقعی مانند امام (ره) روبه رو هستید که وجه قدسی و عرفانی هم دارد. به این ترتیب، هم باید ویژگی های داستان را رعایت کنید و هم باید تمام توانتان را به کار بگیرید تا کوچکترین تغییر و تحریفی در انتقال ویژگی های شخصیتی و سیر حوادث پیش نیاید.

داستان نویسی که می خواهد بر مبنای شخصیت امام (ره) بنویسد، باید به چه نکاتی توجه کند؟

این گونه داستان نویسان، باید از شعار دوری کنند و با صداقت تمام زندگی و شخصیت امام (ره) را نمایش دهند. اگر ماتنهای امام (ره) را با همان ویژگی های متعالی اش تصویر کنیم، هر مخاطبی را در هر جای دنیا تحت تاثیر قرار خواهیم داد. در واقع، تنها کافی است که واقعیت را نقل کنیم و قضاوت را برعهده مخاطب بگذاریم. البته باید توجه داشته باشیم که این نقل، هنر مندانه صورت گیرد و نویسنده باید علاوه بر صداقت، به ویژگی های فنی داستان نیز مسلط باشد.

شخصیتی متعالی پس از انقلاب هم ادامه پیدا کرد؛ تا جایی که امام (ره) از این که چراغ جدیدی را به دیوار اتاقشان نصب کنند، پرهیز می کردند و این نشان دهنده عمق ساده زیستی بنیان گذار انقلاب اسلامی است. رهبری یعنی همین. ویژگی های یک رهبر تنها با سخنان او بروز پیدا نمی کند؛ بلکه این رفتارهای انسانی و خصوصیات الای شخصیتی است که برای خرد و کلان جذاب و آموزنده است و معیاری محکم برای عظمت یک رهبر به شمار می آید.

چرا قالب داستان را برای نشر اندیشه های امام (ره) انتخاب کردید؟

به نظر من، داستان یکی از بهترین ابزارها برای معرفی اندیشه ها و ابعاد مختلف شخصیتی ایشان است. علت این امر خود ساختار داستان است؛ چرا که در داستان به صورت مصرح بند و اندرز وجود ندارد و اگر بند و پیام اخلاقی هم وجود داشته باشد، تبدیل به صحنه هایی نمایشی یا واقعی می شوند. در واقع به جای آن که پیامی را به صورت مستقیم به مخاطب بگویم، با توصیف صحنه هایی، او را به برداشت معنایی، رهنمون می سازیم. از این رو، تاثیر پیام، صد چندان می شود. مخاطب در مقابل داستان حس می کند که در برابر نمایش قرار دارد و معنایی را نیز از حوادث و روابط شخصیت ها برداشت می کند. او از مجموعه این حس و معنا به مکاشفه ای می رسد که هم لذتبخش است و هم ماندگار. به این دلیل که در چنین شرایطی، مخاطب خود به پیام دست یافته است. خداوند نیز در قرآن، هنگامی که قصد دارد

می شدند، اگر مریض بود به عیادت او می رفتند و اگر کمکی لازم داشت، هرگز دریغ نمی کردند. شجاعت امام (ره) نیز از صفات جالب شخصیتی این مرد بزرگ بود. در یکی از شب هایی که ماموران طاغوت برای دستگیری امام (ره) به محل سکونت ایشان رفته بودند، با وجود این که امام (ره) می توانستند با ترک خانه، خود را از مهلکه خلاص کنند، اما با رشادت از خانه بیرون آمدند و به این ترتیب از این که برای اهالی خانه مشکلی ایجاد شود، جلوگیری کردند. این صفات

در نوشتن داستان هایی، مانند داستان های «سیب و آرزو» چه مولفه هایی را مدنظر قرار می دهید؟

در «سیب و آرزو» مهم ترین هدف من ایجاد الگویی شخصیتی، مبتنی بر شخصیت امام (ره)، برای کودکان و نوجوانان بود. به تعبیر دیگر سعی کردم که شخصیت امام (ره) را به عنوان الگویی برای مخاطبان مطرح کنم. سیب و آرزو بر مبنای خاطراتی نوشته شد که اطرافیان امام (ره) از ایشان نقل کرده بودند و من تلاش کردم تا این خاطرات را در قالب داستان ارائه کنم. در این مسیر به این نکته توجه داشتم که امام خمینی (ره) را در برهه های مختلف زندگی و در شرایط متفاوت تصویر کنم. نگاه امام (ره) به زندگی، مردم داری، قناعت، ساده زیستی و رفتار اجتماعی امام (ره) از جمله مواردی بودند که بن مایه فکری داستان ها را تشکیل می دادند. ایشان، فضایل اخلاقی و ویژگی های شخصیتی فوق العاده ای داشتند که طرح آن می تواند برای نوجوانان و جوانان بسیار جذاب باشد.

لطفاً به برخی از این ویژگی ها اشاره کنید.

تواضع و رفتار انسانی امام خمینی (ره) یکی از ویژگی های خیره کننده در شخصیت و رفتار ایشان است. این تواضع و نگاه انسانی را می توان در برخورد امام (ره) با طلبه ها دید. امام (ره) هنگامی که مرجع تقلید بودند و رتبه علمی و شخصیتی رفیعی داشتند، آنچنان به طلبه های جوان توجه می کردند که از کوچک ترین تغییرات در زندگی آنها آگاه بودند. به عنوان مثال، اگر طلبه ای هر چند گمنام، در جلسه درس ایشان حاضر نمی شد، جویای احوال او

گفت و گو با نویسنده کتاب سبک رهبری امام خمینی (ره)

مدل رهبری امام (ره)؛ انگیزه الهی، تکلیف مداری و مردم داری

فرض کرده است، رهبر باید به مردم خدمت کند. به این ترتیب، هنگامی که رهبر انگیزه الهی داشته باشد، ناگزیر از خدمت به خلق و مردم مداری است. به این ترتیب، در اندیشه امام (ره) خدمت به مردم، نه به خاطر مردم یا حتی خود رهبر، که به خاطر خداست. از این رو، رهبر حتی به تشکر مردم نیز چشم نداند؛ چرا که او برای تکلیف الهی دست به این فعالیت زده است؛ حال اگر مردم قدران خدمات رهبر بودند و زحمات او را پاس داشتند، چه بهتر و اگر نسبت به خدمات رهبر بی اعتنا باشند نیز، رهبر دل زرده نخواهد شد.

آیا اندیشه های امام (ره)، به بازخوانی و تفسیر نیاز دارند یا می توان این اندیشه ها را مستقیماً در زمینه های مدیریتی به کار برد؟

اندیشه های امام (ره) و سخنان ایشان، کاملاً با شرایط امروز ما مطابق دارند و می توانند در گشایش بسیاری از مسائل به ما کمک کنند. افکار بنیانگذار جمهوری اسلامی، افکار و ایده هایی کاملاً عملی و اجرایی اند و خود ایشان در برهه های مختلف تاریخ انقلاب، اجرایی بودن افکارشان را نشان دادند. البته اندیشه های امام (ره) زمانی مفید و کاراست که مخاطبان توانایی فکری برخوردار با ظرایف افکار امام (ره) را داشته باشند. در «سبک رهبری امام خمینی (ره)» نشان دادیم که مدل رهبری امام (ره) در برهه های حساسی چون تسخیر لانه جاسوسی، قضیه سلمان رشیدی، قضیه بنی صدر، نامه به گورباچف و بسیاری دیگر از مقاطع شاخص تاریخ انقلاب، تا چه حد اثری مثبت داشته و انقلاب را به سلامت به پیش برده اند.

اما شما در ابتدای کتاب به اصول و ویژگی های مدیر یا رهبر از دیدگاه علمی نیز پرداخته اید.

بله. در فصل دوم کتاب جنبه های مختلف مدیریت رهبری را از دیدگاه علمی بررسی کردم. مطابق این بررسی ها، می توان سه ویژگی برای رهبری قائل شد و رهبری را از سه منظر مطالعه کرد. نخست، مطالعات «رفتاری» رهبر است. دوم ویژگی های «شخصیتی» و سوم، ویژگی های «اقتضایی» رهبر که به چگونگی رهبری در موقعیتی خاص می پردازد. اما در فصل های بعدی کتاب، از مطالعه رفتار و گفتار کتاب به ویژگی ها و اصول جدیدی در رهبری دست یافتیم. به بیانی دیگر، یک مهندسی معکوس انجام دادیم و از تاریخ زندگی امام (ره)، سبک رهبری ایشان را استخراج کردیم.

آیا ویژگی هایی که در رهبری امام خمینی (ره) یافتید، می توانند در کنار هم یک الگو به دست دهند؟

قصد ما این بوده است که با بررسی ویژگی ها و معنایی که امام (ره) برای رهبری قائل بوده اند، یک مدل بنیادین برای رهبری در اختیار مخاطبان قرار دهیم. این مدل سه مولفه اصلی دارد: «انگیزه الهی»، «تکلیف مداری» و «مردم داری».

امام (ره) این سه مولفه را چگونه در کنار هم قرار می دادند؟

رهبر انقلاب در وهله اول در فکر ادای تکلیف الهی خود بودند. مطابق این تکلیف که خداوند آن را بر رهبر

از این تحقیق چه نتایج حاصل شد؟ به بیان دیگر، رهبری و مدیریت چه معنا و مفهومی در اندیشه های امام (ره) دارند؟

در تحقیقی که در «سبک رهبری امام خمینی (ره)» انجام دادم به چهار ویژگی یا چهار معنا از رهبری در اندیشه های امام راحل دست یافتیم. نخست، رهبری از دیدگاه امام (ره) به معنی «خدمت کردن به مردم» است.

دوم، رهبری در اندیشه های امام (ره) به معنای برادری است که این معنای رهگذر توجه به مفهوم رهبری در اندیشه اسلامی یعنی «مولا» به دست خواهد آمد. سوم، معنایی که امام خمینی (ره) برای رهبری قائل بودند. «ایثار» است. ایشان برای رهبر ویژگی بصیرت نیز قائل بودند همه این معناها و ویژگی هایی که حضرت امام (ره) برای رهبری قائل بودند، مبتنی بر فرهنگ

و اندیشه های اسلامی است. ایشان در سخنانشان، به صراحت به این معانی و مفاهیم برای رهبری اشاره کرده بودند. به عنوان مثال، هنگامی که تعدادی از بانوان منطقه «چهارمردان» قم، در سال ۴۲، برای آزادی امام خمینی (ره) در حرم حضرت معصومه (ع) تحصن کردند، امام (ره) این حرکت را که منجر به آزادی ایشان از زندان شد، به ایثار تعبیر کردند و این بانوان را رهبر پیشوای خود و ملت ایران دانستند. چهارم، تعابیر و تفاسیر ایشان از رهبری، مانند بصیرت، برادری و رهبر، به مثابه خادم مردم نیز کاملاً مبتنی بر آیات و روایات و تعالیم دینی و مذهبی است.

سبک رهبری امام خمینی (ره) عنوان یکی از آثار برجسته عباس شمیعی است که با اتکا به حوادث تاریخی و زندگی بنیانگذار جمهوری اسلامی نوشته شده است. وی در این کتاب تلاش کرده سبک و شیوه رهبری امام خمینی (ره) را معرفی کند. این کتاب به حوادث و رخدادهای زندگی امام از سال ۱۳۴۲ تا زمان رحلت ایشان - سال ۱۳۶۸ - پرداخته و این حوادث را دست مایه ای برای کشف شیوه رهبری امام خمینی (ره) قرار داده است. پیش از این، کتاب هایی چون «استراتژی رهبری امام خمینی (ره)» را از عباس شمیعی دیده ایم. «سبک رهبری امام خمینی (ره)» به همت پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و انتشارات امیرکبیر وارد بازار کتاب شده است.

آیا (سبک رهبری امام خمینی (ره)) تنها نگاه تاریخی دارد؟

البته بخشی از زیرساخت های نگاه و تحلیل من در این کتاب مبتنی بر تاریخ است؛ ولی «سبک رهبری امام خمینی (ره)» در سطح یک بررسی تاریخی صرف باقی نمی ماند. در این کتاب از رفتارها، بیانات و شیوه رهبری ایشان که وجهی تاریخی دارد، برای دستیابی و ارائه یک مدل و الگوی رهبری، استفاده شده است.

برای ارائه این مدل چه راهبردی اتخاذ کردید؟
راهبرد من این بود که معنا و مفهوم رهبری را از دیدگاه امام (ره) مشخص کنم. در واقع، تلاش کردم تا اموری چون رهبری و مدیریت را با توجه به رفتار، تصمیمات و دیدگاه های امام (ره) تعریف کنم.

انتشار ۱۰۰ عنوان کتاب در باره امام (ره)

شکل گیری موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره)، به نامه‌ای بازمی‌گردد که زنده‌یاد سید احمد خمینی، با تاکید بر لزوم جمع‌آوری و انتشار آثار مکتوب حضرت امام (ره) در سال ۱۳۶۷ به ایشان ارسال کردند. بدین ترتیب این موسسه با هدف احیا و بازنگری آثار امام و به دلیل قدمت کتاب‌های ایشان، به تصحیح تالیفات امام پرداخت و پس از رحلت ایشان، نخستین مجموعه سخنرانی‌ها و نامه‌های امام (ره) را با عنوان «صحیفه نور» منتشر کرد.

به لحاظ تشکیلاتی، در موسسه تنظیم و نشر آثار، سه معاونت پژوهشی، فرهنگی و بین‌الملل در حوزه تدوین کتاب فعالیت می‌کنند. گروه‌های «تاریخ»، «ادیان و مذاهب» و «سیاسی و اقتصادی» نیز زیرمجموعه معاونت پژوهشی اند که تداوم مجموعه کتاب‌هایی چون «تبیان»، نتیجه فعالیت آنهاست. معاونت بین‌الملل، وظیفه ترجمه آثار مکتوب موسسه به زبان‌های زنده دنیا، نظارت بر فعالیت اندیشمندان خارجی درباره امام و برگزاری همایش‌های بین‌المللی را بر عهده دارد.

از آن‌جا که با زبانی و تایید آثار تدوین شده درباره امام (ره) از وظایف مهم این موسسه است، متن کتاب‌ها پیش از انتشار، توسط حوزه ارزشیابی معاونت پژوهشی با اصل بیانات امام، مطابقت داده می‌شود تا سخنان ایشان در عین امانت، نقل شوند. تاکنون بیش از ۸۵ کتاب از آثار امام (ره) توسط این مرکز تدوین و ترجمه شده‌اند؛ از جمله کتاب‌های فقهی چون «تحریر الوسیله» به زبان عربی و آثاری چون «چهل حدیث» که به زبان فارسی به چاپ رسیده‌اند. این موسسه هر هفته دو عنوان کتاب جدید منتشر می‌کند. بنابراین، هر سال ۱۰۰ عنوان اثر جدید درباره امام خمینی (ره) به چاپ می‌رسد که به تجهیز ۱۵۰ موسسه پژوهشی و کتابخانه دانشگاهی و عمومی می‌انجامد. در همین راستا، اسناد ثبت شده ساواک درباره امام و یارانشان، در قالب مجموعه ۲۲ جلدی «امام در آینه اسناد ساواک»، تمامی سخنرانی‌های امام در قالب مجموعه ۲۲ جلدی «صحیفه امام»، به سه زبان فارسی، انگلیسی و عربی و بیانات ایشان با تقسیم‌بندی موضوعی، در مجموعه ۴۸ جلدی «تبیان» به چاپ رسیده‌اند. جدا از تالیفات امام (ره)، آثاری از پژوهشگران کشور درباره ایشان نیز به چاپ رسیده که عمدتاً به بازسازی خاطراتی از حضرت امام (ره) و معرفی اسنادی از زندگی ایشان اختصاص دارند. تاکنون نزدیک به صد عنوان از این آثار، توسط موسسه تنظیم و نشر آثار به چاپ رسیده‌اند.

از دیگر تصمیمات و برنامه‌های اجرا شده این موسسه، تاسیس موسسه انتشاراتی عروج بوده که در طول نوزده سال فعالیت خود، ششصد عنوان اثر را در قالب یک هزار عنوان کتاب به چاپ رسانده و بعضی از این آثار مانند «چهل حدیث» در شمارگان صد هزار نسخه‌ای به چاپ رسیده‌اند که میزان استقبال مخاطبان را از این کتاب‌ها نشان می‌دهد. نمونه دیگر، کتاب «حدیث بیداری» است که تاکنون به ۱۸ زبان ترجمه شده و در مجموع، شمارگان پانصد هزار نسخه را تجربه کرده‌است. درباره ترجمه این آثار به زبان‌های دیگر، باید گفت که ترجمه آثار امام و آثار مرتبط به دو زبان انگلیسی و عربی، از سال ۱۳۶۸ آغاز شده و به تدریج، تا ترجمه به ۱۸ زبان زنده گسترش یافته‌است. اگر چه در کشورهایی چون لبنان، سوریه، روسیه، فرانسه و آمریکا هم به ترجمه کتاب‌های مرتبط با امام (ره) پرداخته می‌شود؛ ولی کتاب‌های ما پر شمارگان‌ترین چاپ‌های خود را در کشورهای پاکستان، هند و ترکیه تجربه می‌کنند.

* معاون فرهنگی موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره)

... و حالا که همان پشم رشته شد و رنگ شد، آمد کت و شلوار شد، یک مرتبه حال شما را تغییر داده است. این چه بدبختی است که ما به چنین چیزهای بی اساس دل خود را خوش بکنیم؟! از خاطرات سروش محلاتی از امام (ره)

سیره امام (ره) در آینه زندگینامه‌ها

۱۳۶۲ از سوی انتشارات راه امام منتشر شد. این کتاب با عنوان «زندگینامه امام خمینی» به چاپ رسیده است.

حدیث بیداری: زندگینامه آرمانی امام (ره)

«حدیث بیداری: نگاهی به زندگینامه آرمانی - علمی و سیاسی امام خمینی (از تولد تا رحلت)» کتابی است اثر حمید انصاری، قائم مقام موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره). این کتاب نخستین بار از سوی همین موسسه در سال ۱۳۷۲ به چاپ رسید.

وی در این کتاب می‌نویسد: «جامعیت، وحدت شخصیت و انسجام، مکتب فکری امام خمینی (ره) است که قیام او و انقلاب اسلامی را فراتر از مسائل و تحولات یک کشور و یک جامعه تفسیر می‌کند؛ پس بررسی مقطعی خاص یا بعدی از شخصیت او برای شناخت اندیشه و راه و رسمش کافی نیست و آن بزرگ را باید در تمامیت عقیده و ایمان و عملش، و در همه ادوار زندگی اش شناخت.»

«حدیث بیداری ...» تاکنون به زبان‌های یونانی، صربی، کردی، تاجیکی، تامیلی و عربی ترجمه و در کشورهایی که به این زبان‌ها سخن می‌گویند، توزیع شده است. ترجمه یونانی این کتاب که در فروردین امسال در یونان رونمایی شد، توسط جرج موستاکیس به یونانی ترجمه شده است و ترجمه صربی به ترجمه میلنا رادولویچ، آبان سال گذشته در محل دائمی نمایشگاه‌های بلگراد رونمایی شد. در این کتاب علاوه بر زندگینامه امام (ره)، فهرست اسامی آثار و تالیفات امام خمینی (ره) بر حسب سیر تاریخ نگارش، آمده است و به همین دلیل، می‌تواند در آشنایی هر چه بیشتر مردم دیگر کشورها با آرا و نظرات امام (ره)، بسیار مفید باشد.

لوح فشرده این کتاب نیز در اسفند سال گذشته از سوی موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره) در کشورهای صربستان، بوسنی و هرزگوین، کرواسی و مونته‌نگرو (که به زبان مشترک سخن می‌گویند) منتشر شد. انصاری در آغاز این کتاب با اشاره به همزمان بودن تاریخ تولد امام (ره) با میلاد فاطمه زهرا (س) (بیستم جمادی الثانی یا روز کوثر)، به مباحثی چون ولادت امام (ره) و دوران خردسالی ایشان تاهجرت به قم در نوروز سال ۱۳۰۰ شمسی (اندکی پس از هجرت آیت‌الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی به قم)، تحصیل دروس تکمیلی در قم و سپس تدریس علوم اسلامی در حوز علمیه، فراگیری ریاضیات و هیئت و فلسفه نزد مرحوم حاج سید ابوالحسن رفیعی قزوینی، ادامه همین دروس به اضافه علوم معنوی و عرفانی نزد مرحوم آقا میرزا علی اکبر حکمی یزدی، فراگیری عروض و قوافی و فلسفه اسلامی و فلسفه غرب نزد مرحوم آقا شیخ محمدرضا مسجدشاهی اصفهانی، تحصیل اخلاق و عرفان نزد مرحوم آیت‌الله حاج میرزا جواد ملکی تبریزی و سطوح عالی عرفان نظری و عملی به مدت شش سال نزد مرحوم آیت‌الله آقا میرزا محمدعلی شاه آبادی می‌پردازد.

نویسنده سپس به بررسی مسائل دیگری چون نقش امام راحل در انتخاب آیت‌الله العظمی بروجردی به زعامت حوزه علمیه قم، تدریس چهارده ساله علوم اسلامی در مسجد شیخ انصاری در نجف و آغاز به تدریس مبانی نظری حکومت اسلامی از همین مقطع و در این مدرسه پرداخته است.

بررسی و تحلیل دقیق و میسوط سیر مبارزاتی امام خمینی (ره) در سال‌های بعد و دلایل پیروزی انقلاب اسلامی از دیگر بخش‌های این کتابند.

و بیانات سیاسی و اجتماعی علمای شیعه» (نشر نی ۱۳۸۴ با همکاری فاطمه رویا پورامید)، «علمای مجاهد» (مرکز اسناد انقلاب اسلامی ۱۳۸۲) و «رسایل و فتاوی‌های جهادی: شامل رساله‌ها و فتاوی‌های علمای اسلامی در جهاد با قدرت‌های استعمارگر» (معاونت پژوهشی و آموزشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ۱۳۷۸) اشاره کرد.

نهضت امام خمینی (ره) در بیست جلد

«نهضت امام خمینی (ره): زندگینامه امام خمینی (ره) دوران کودکی، جوانی، خودسازی و محیط» اثری است از حمید روحانی که از سوی بنیاد تاریخ پژوهی ایران معاصر به چاپ رسیده است. این کتاب چاپ دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم است.

به گفته فاطمه ترکچی، مسوول بخش پژوهش «بنیاد تاریخ پژوهی ایران معاصر»، نگارش جلد نخست کتاب «نهضت امام خمینی (ره)» از سال ۱۳۵۱ در نجف اشرف آغاز شده و در سال ۱۳۵۵ به پایان رسیده است. همچنین، مراحل چاپ نخست این کتاب مدت ۷ ماه در بیروت به طول انجامید.

وی پیش از این درباره این کتاب به خبرنگاری کتاب ایران (اینا) گفته است: «در آن زمان که حمید روحانی به نگارش این تاریخ‌نامه پرداخت، به اسناد و مدارک دست‌رسی چندانی نداشت؛ اما بارها هم‌دم امام (ره) توانست گوشه‌هایی از نهضت اسلامی مردم ایران را به نگارش درآورد. در پی پیروزی انقلاب اسلامی و بازگشت به میهن، اسناد و مدارکی به دست وی رسید که روایت‌ها و تحلیل‌های این دفتر را تأیید و درستی آن را بیش از پیش نمایان کرد. پس از آن، جلد‌های دوم و سوم این کتاب در سال‌های ۱۳۶۴ و ۱۳۷۲ منتشر شد و نویسنده در آن‌ها به بررسی جریان‌ات نهضت امام خمینی (ره) و دوره‌های مبارزاتی پرداخت.»

ترکچی می‌افزاید: «اکنون به دلیل حجم سنگین آن کتاب سه جلدی و اضافه شدن برخی اسناد و مطالب جدید به این مجموعه، طرح ۲۰ جلدی آن در حال تدوین و چاپ است و نخستین جلد این مجموعه با عنوان «زندگینامه امام (کودکی، جوانی، خودسازی و محیط‌سازی)» منتشر شده است.»

روحانی در سال ۱۳۵۸ نیز کتابی با عنوان «بررسی و تحلیلی از نهضت امام خمینی» تألیف کرده بود که از سوی انتشارات دار الفکر به چاپ رسید. همچنین تلخیصی از کتاب «نهضت امام خمینی (ره)» به قلم فاطمه السادات معروفی انجام شده است که در سال

از سی ام شهریور ۱۳۸۱ تا چهاردهم خرداد ۱۳۶۸، تاریخ، حیات مردی را دربر گرفت که در زمان حیاتش و پس از آن به عنوان یکی از مردان بزرگ و تأثیرگذار در روند حیات سیاسی قرن بیستم میلادی شناخته شد. زندگی شخصی فردی چون امام خمینی (ره) که با رهبری انقلاب اسلامی ایران توانست رژیم پهلوی را سرنگون کند، ظرفیت پژوهشی بسیار بالایی دارد. تک تک زوایای حیات چنین مردی از مبارزات سیاسی گرفته تا آرای فقهی و حکمی و ویژگی‌های اخلاقی، شایسته پژوهش عمیق‌اند. این مطلب، نگاهی دارد به چند نمونه از مهم‌ترین آثاری که به زبان فارسی، تاکنون زندگی خانوادگی، سیاسی و فکری امام (ره) را از زوایای گوناگون معرفی و بررسی کرده‌اند.

پژوهشگران و تاریخ‌نگاران، در بیست سالی که از رحلت امام خمینی (ره) گذشته است، کتاب‌ها و مقاله‌های متعددی را در شرح زندگینامه فکری و سیاسی ایشان نگاشته‌اند. برخی از این منابع سویه پژوهشی خود را به شکلی ویژه به یکی از زوایای زندگی ایشان منحصر کرده‌اند و برخی دیگر، در قالب فصل‌ها و بخش‌های مختلف، از چند دریچه به این مهم پرداخته‌اند.

در این مطلب، چند نمونه از این زندگینامه‌ها را به مخاطبان کتاب هفته معرفی می‌کنیم. ولی ذکر این نکته لازم است که حجم مطالب و شمار کتاب‌های نوشته شده درباره سیره امام راحل، بسیار بیش از این هاست و در این بین، آثار مهم و محققانه نیز، پر شمارند.

زندگینامه سیاسی امام خمینی (ره)

از مهم‌ترین زندگی‌نامه‌های امام راحل، می‌توان به کتاب «زندگینامه سیاسی امام خمینی» اثر دکتر محمدحسن رجبی اشاره کرد. این کتاب نخستین بار در سال ۱۳۷۱، در قطع وزیری و ۳۴۰ صفحه از سوی انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی منتشر شد و تا کنون به چندین چاپ مجدد رسیده است.

«زندگینامه سیاسی امام خمینی (ره)» از زمان انتشار تا کنون، همواره یکی از منابع موثق و محل رجوع پیوسته صاحب‌نظران و پژوهشگران حوزه انقلاب اسلامی و تاریخ آن بوده است. این کتاب مصور که در یک جلد تنظیم شده، حوزه مطالعاتی خود را از بررسی اوضاع سیاسی ایران از مشروطه تا کودتای رضاخان آغاز می‌کند و سپس، به مسائلی چون ظهور و سقوط استبداد رضاخان، ایدئولوژی رژیم پهلوی، باستان‌ستایی و اسلام‌زدایی در آن مقطع تاریخی و دوره‌های مختلف زندگی امام (ره) و مسائل مبتلا به به هر دوره می‌پردازد.

محمدحسن رجبی، مؤلف این کتاب، پیش از انتشار آن، کتاب دیگری نیز با عنوان «زندگینامه سیاسی امام خمینی از آغاز تا هجرت به پاریس» از سوی سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در سال ۱۳۶۹ منتشر کرده بود اما کتاب اخیر، به واقع شکل اولیه «زندگینامه سیاسی امام خمینی» محسوب می‌شود که دو سال بعد منتشر شد. همچنین، این کتاب در سال ۱۳۷۲ (۱۹۹۳ میلادی) با عنوان «الحیاه السیاسیه للامام الخمينی قدس سره» با ترجمه فاضل عباس بهزادیان از سوی انتشارات «دار الروضه» بیروت در لبنان منتشر و در کشورهای عرب زبان توزیع شده است.

به قلم محمدحسن رجبی، تاکنون کتاب‌های زیادی درباره تاریخ انقلاب اسلامی به چاپ رسیده است که از میان آنها می‌توان به آثاری چون «مکتوبات

خمینی روح الله:

زندگی نامه بر اساس اسناد و خاطرات

علی قادری، دیگر زندگینامه نویس امام راحل است. وی کتاب خود را با عنوان «خمینی روح الله: زندگی نامه امام خمینی (ره) بر اساس اسناد و خاطرات و خیال» در سال ۱۳۷۸ از سوی موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره) روانه بازار کتاب کرد.

قادری درباره این کتاب گفته است: «من همیشه به فکر این بودم که امام (ره) را بشناسم. سعی می کردم درباره ایشان هر چه بیشتر مطالعه کنم و مقالاتی هم درباره زندگی ایشان نوشتم تا اینکه موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره)، از من خواست زندگینامه امام (ره) را تهیه کنم؛ زندگینامه جامعی که خارجیان هم بتوانند آن را مطالعه کنند؛ این گونه بود که قرعه این کار به نام من افتاد.»

وی ادامه می دهد: «من عاشق امام بودم و از اینکه این پیشنهاد به من شده بود، نشاط عجیبی به من دست داد. سرشار از انرژی شدم و شروع به نوشتن کردم. در این میان، از منابع زیادی استفاده کردم. افراد زیادی از امام (ره) خاطره داشتند که این خاطرات را جمع آوری کردم. گاهی نیز نقل قولی بود که من درباره آن تحقیق می کردم و در صورت صحت، آن را ثبت می کردم. آقای بروجردی، داماد امام (ره) در تشخیص صحت این اظهارات و نقل قول ها کمک زیادی کردند؛ به طوری که بنده بیشتر مطالب را با ایشان چک می کردم.»

وی همچنین از دلایل ذکر کلمه «خیال» در عنوان کتاب می گوید: «جلد اول کتاب از سال ۱۳۸۱ تا سال ۱۳۰۸ یعنی تا زمان ازدواج امام (ره) را در بر می گیرد. حضرت امام (ره) در ۲۷ سالگی ازدواج کردند. اگر چه من تلاش داشتم تمام واقعیت ها را بنویسم؛ ولی ممکن است بعضی از مطالب هم ندانسته دچار تحریف شده باشد. چون منابع مکتوبی از آن سال ها در دست نیست و من از قرائن بهره برده ام. برای همین، در ادامه عنوان کتاب ذکر کردم: «بر اساس اسناد، خاطرات و خیال»؛ که از ذکر کلمه «خیال» منظور این بود که اگر هم در بعضی از مطالب کتاب خدشه ای وارد شده؛ این موضوع را خود، اعلام کرده باشم. این کتاب فعلا به انگلیسی، عربی، روسی و چینی ترجمه شده است.»

این کتاب در کنار کتاب های حمید انصاری و محمدحسن رجیبی، از مهم ترین منابع در آشنایی با زندگی و شرح سیره مبارزاتی امام راحل به شمار می آید. ویژگی این کتاب که آن را تا حدود زیادی از آثار مشابه متمایز ساخته، سویه شفاهی آن است. مخاطب این کتاب، امام خمینی (ره) را عموما بر اساس اسناد به جا مانده کتبی و شفاهی درک می کند؛ نه بر اساس تاریخ نگاری های دقیق و تحلیلی که برای مثال، در «زندگی نامه سیاسی امام خمینی» محمدحسن رجیبی یا «حدیث بیداری» حمید انصاری با آن مواجهیم. این که این مهم (رجوع به خاطرات شفاهی) زیر نظر تنها مرجع معتبر و قانونی در نشر آثار حضرت امام (ره) به انجام رسیده است، تا حد بسیاری مخاطب را اطمینان می بخشد که به راستی با اثری تحقیقی و قابل اطمینان به لحاظ میزان سندیت مطالب روبروست.

۱۳۰۵ - ۱۳۲۰ شمسی» انتشارات عروج، «آئینه حسن: خاطراتی از ویژگی های ممتاز امام خمینی (ره) در امور فردی و اجتماعی» موسسه تنظیم و نشر آثار امام. **برداشت هایی از سیره امام خمینی (ره)** غلامعلی رجایی این کتاب را در سال ۱۳۷۸ توسط موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره) با همکاری موسسه انتشاراتی عروج به چاپ رساند.

وی در همین زمینه، کتاب های دیگری چون «یک صد نکته عرفانی از امام خمینی (ره)»، «انتشارات محراب قلم، «امام به روایت امام: بازشناسی شخصیت امام از زبان خویش» موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره) را در کارنامه خود دارد.

اما کتاب «سیره امام خمینی (ره)» در واقع یک کتاب نیست؛ بلکه پنج کتاب است. در واقع چهار کتاب با همین عنوان، ولی با زیرعنوان های مختلف از سوی موسسه تنظیم و نشر آثار تدوین شده است تا سیره امام راحل از زوایای گوناگون مورد بررسی دقیق قرار گیرد. این پنج زیرعنوان، بدین شرح اند: «برداشت هایی از سیره امام خمینی (ره)»، «در خانواده، با مردم و آخرین روزها»، «ویژگی های فردی»، «حالات معنوی»، «در عرصه تعلیم و تدریس، مرجعیت» و «رهبری».

غلامعلی رجایی دارای بیش از بیست جلد کتاب در حوزه های مختلف مرتبط با انقلاب اسلامی و مذهب تشیع، از جمله سیره امام (ره)، سیره آیت الله بهشتی، سیره شهید رجایی و مصائب امام حسین (ع) و نوحه ها و مراثی آئینی است.

بخشی از خاطرات نقل شده در کتاب «برداشت هایی از سیره امام خمینی (ره)» را در این جا نقل می کنیم. این خاطره را رجایی از زبان حجت الاسلام سروش محلاتی نقل می کند: «امام در بعضی از سال ها، تابستان به محلات تشریف می آوردند. تابستان سال ۱۳۲۵ که به محلات آمدند، علمای شهر که به امام (ره) اخلاص داشتند، از ایشان درخواست کردند که مسجدی در اختیارشان بگذارند تا مردم از وجودشان بهره ببرند. امام (ره) فرمودند مرا به حال خود بگذارید و به کار خودتان مشغول باشید و نپذیرفتند. پس از چند روزی که از ماه رمضان گذشت، عده ای گفتند حالا که شما جماعت را نپذیرفتید، حداقل جلسه ای باشد که بعضی ها از محضر تان استفاده بکنند. بالاخره بعد از صحبت ها، امام (ره) آن جلسه را پذیرفتند و این جلسه در روزهای ماه رمضان ساعت پنج بعد از ظهر در مسجدی که در مرکز شهر بود برپا می شد. امام (ره) پای یک ستونی روی زمین می نشستند و جمعیت دور ایشان می نشست. در این جلسه دو نکته قابل توجه دیدم که از خاطرم محو نمی شود. یکی اینکه روز اول علما و روحانیون آمدند و شرکت کردند. امام (ره) بعد از جلسه به آنها فرمودند: اگر چنانچه شما بخواهید شرکت بکنید، من این جلسه را تعطیل می کنم؛ شما باید مقامان در اجتماع محفوظ باشد. نکته دوم این بود که مرسوم بود اگر کسی از روحانیون داخل می شد به احترامش کسی می گفت صلوات بفرستید و در اینجا هم شخصی بود که وقتی امام (ره) وارد مسجد می شدند جمعیت را به ذکر صلوات دعوت می کرد. روز اول که این صلوات را فرستادند، پس از اتمام جلسه امام (ره) آن شخص را خواستند و فرمودند: «شما این صلواتی را که می فرستید منظور تان ورود من است یا آنکه این صلوات برای رسول بزرگوار اسلام است؟ اگر برای رسول اکرم (ص) صلوات می فرستید، این صلوات را یک وقت دیگری بفرستید و اگر چنانچه برای من است که وارد مسجد می شوم، من راضی نیستم!»

صحیفه دل: مطالب و خاطراتی از شاگردان امام خمینی (ره)

این کتاب به کوشش حمید بصیرت منش، مرتضی طاهری و اصغر میرشکاری در سال ۱۳۷۸ از سوی واحد خاطرات موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) منتشر شد.

حمید بصیرت منش، کارشناس ارشد رشته تاریخ از دانشگاه تهران است و تا کنون چندین کتاب درباره امام خمینی (ره) تالیف کرده است؛ از آن جمله: «رهنمودهای اقتصادی امام خمینی» موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، «فصل صبر، خاطراتی از ایام بیماری و ارتحال حضرت امام (ره)» موسسه تنظیم و نشر آثار امام، «صحیفه دل، خاطرات شاگردان امام» در ۲ جلد، موسسه تنظیم و نشر آثار امام، «آئینه حسن، ویژگی های فردی و اجتماعی امام (ره)» موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره) و «علما و رژیم رضا شاه: نظری بر عملکرد سیاسی - فرهنگی روحانیون در سال های

از آن جلسه یک نکته ای در نظر هست که امام (ره) با زبان بسیار ساده فرمودند: «برادران مسلمان و عزیز، شما که یک کت و شلوار فاستونی پیدا کرده اید و می پوشید و با یک کت و شلوار حالتان تغییر می کند، یک غروری پیدایم کنید، فکر نکرده اید که این فاستونی پشمی از کجا تهیه شده؟ آیا مواد این پشم همان پشم نیست که کمر گوسفندی را پوشانده بود؟ قیل از این، گوسفند همین پشم را داشت و غروری هم نداشت و حالا که همان پشم رشته شد و رنگ شد، آمد کت و شلوار شد، یک مرتبه حال شما را تغییر داده است؟ این چه بدیختی است که ما به چنین چیزهای بی اساس دل خود را خوش بکنیم؟»

یادداشت

اصغر میرشکاری

از حدیث بیداری تا هم نفس بهار

به نظر من، بهترین کتابی که تا کنون درباره سیره زندگی حضرت امام (ره) نوشته شده است، «حدیث بیداری» اثر آقای حمید انصاری است. چرا که این کتاب، به نوعی زندگینامه نسبتا مفصل آرمانی، علمی و سیاسی حضرت امام است که با توجه به رویکرد آقای انصاری در تدوین آن، از حالت تذکره ای و تاریخی صرف جدا شده و در کنار مباحث تاریخی، تحلیل های دقیقی نیز ارائه داده است.

دیگر، کار آقای حمید روحانی است بانام «نهضت امام خمینی (ره)» که تا کنون سه جلد آن منتشر شده است. این کتاب تاریخ مبارزات حضرت امام را مفصل تر از دیگر منابع بررسی کرده و در کنار آن، به زندگی امام (ره) نیز پرداخته است.

کتاب آقای محمدحسن رجیبی با عنوان «زندگی نامه سیاسی امام خمینی (ره)»، اگر چه از منابع خوب است، ولی به گمان من خالی از اشکال نیست چرا که متون و منابعی که در تدوین کتاب از آنها بهره گرفته شده، از دقیق ترین و معتبرترین منابع محسوب نمی شوند. با تمام این ها، این کتاب از منابع مهم در شناخت سیره زندگی سیاسی حضرت امام (ره) به شمار می آید. جدا از این سه کتاب، دیگر کارهایی که درباره زندگی و تاریخ مبارزات حضرت امام انجام شده، عموما گردآوری از کتاب های دیگر و جمع آوری خاطرات و اسنادند.

از جمله این کتاب ها، «سرگذشت های ویژه از زندگی امام خمینی» است که به تلاش مصطفی وجدانی نخستین بار در سال ۱۳۶۲ توسط انتشارات پیام آزادی منتشر و سپس بارها تجدید چاپ شد. مطالب این کتاب نخست در سال های آغازین انقلاب در نشریات چاپ می شد و سپس به شکل کتابی شش جلدی درآمد و پس از مدتی نیز شش جلد آن در قالب یک جلد به چاپ رسید.

«سرگذشت های ویژه» از نخستین منابع راهگشا در شناخت سیره عملی و نظری زندگی امام راحل است. آقای امیررضا ستوده نیز کتابی را با نام «ایا به پای آفتاب: گفته ها و ناگفته ها از زندگی امام خمینی (ره)» گردآوری کرده که عمدتا خاطراتی از حضرت امام را شامل می شود. ناشر این کتاب، نشر پنجره است که آخرین چاپ آن را در سال گذشته (۸۷) به بازار عرضه کرد.

از دیگر منابع، مجموعه پنج جلدی آقای غلامعلی رجایی است با نام «برداشت هایی از سیره امام خمینی (ره)» که کل آن خاطره است و ابعاد مختلف زندگی حضرت امام (ره) را در بر می گیرد.

«آئینه حسن»، تالیف صاحب این قلم و آقای حمید بصیرت منش نیز از دیگر منابع است. همچنین باید به «صحیفه دل» در دو جلد اشاره کرد که یک جلد آن توسط من و جلد دیگر توسط آقای احمد میریان تدوین شده است. درباره ده روز بیماری حضرت امام تا ارتحال ایشان نیز کتابی با عنوان «فصل صبر» به چاپ رسیده است.

اخیرا کتابی با عنوان «خاطرات دکتر صادق طباطبایی» را از سوی موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره) در سه جلد منتشر شده که برای شناخت دوران مبارزاتی حضرت امام در مقطع حضور ایشان در نجف و پاریس، منبع بسیار مهمی است. با تمام این ها، تا چندی پیش هنوز کتابی درباره زندگی خانوادگی حضرت امام منتشر نشده بود؛ تا این که سال گذشته، بنده کتاب «هم نفس بهار» را منتشر کردم تا این خلأ را تا حدودی پر کرده باشم. با توجه به نایاب شدن چاپ نخست این کتاب، موسسه انتشاراتی عروج و ایسته به موسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره)، چاپ دوم آن را در دست انتشار دارد.

حافظه خاص یک واقعه

منابع مختلف از یک خبر یا اتفاق به گونه‌ای تلقی می‌شود که در نهایت نمای کامل و در حد امکان، لحظه به لحظه‌ای از ماجرا ارائه کند. این کار با توجه به اعتبار و نگاه بالا و پایین و پس و پیش منابع، سخت است، اما گروه جمع‌آوری و انتشار این مجموعه تلاش کرده از این سختی با دقت و نکته‌سنجی عبور کند و در نهایت حاصل کار نشان خواهد داد که چقدر موفق بوده؛ همچنین زمانی که این مجموعه توسط کارشناسان تاریخ و علاقه‌مندان مطالعه و درباره آن اظهار نظر شود، این نکته بیش از پیش مشخص خواهد شد.

مجموعه «روزشمار ۱۵ خرداد» در مسیری از روزهای تاریخ ایران قدم برمی‌دارد که در نهایت به ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ خواهد رسید. در این مسیر، چهره‌ها، اتفاق‌ها و واکنش‌ها با مخاطب سخن می‌گویند و اگر تحلیلی از شرایط و اوضاع به ذهن خواننده می‌رسد، حاصل کنار هم قرار گرفتن اخبار است و اقتضای طبیعی آن.

روزشمار هر روز با عنوان خبرهای همان روز آغاز می‌شود و سپس متن خبرها، وقایع آن روز را شرح می‌دهند. این متن بی‌نوشتی دارد که شامل نشانی منابع خبری است. نشانی منابع مطبوعاتی در این پی‌نوشت درج شده، اما نشانی منابع کتابخانه‌ای در ضمیمه دیگری در پایان هر مجلد، با عنوان «کتابنامه» تکمیل می‌شود. پایان هر مجلد علاوه بر «کتابنامه» فهرستی با عنوان کلی «نمایه» دارد. این نمایه شامل معرفی شخصیت‌ها، مکان‌ها، منابع خبری و شرح بعضی مفاهیم است. فاصله زمانی انتشار این اثر با زمان واقعه خرداد ۱۳۴۲ که بیش از ۴۵ سال است، ایجاب می‌کند که چنین نمایه‌ای شکل بگیرد.

جلد اول و دوم «روزشمار ۱۵ خرداد» که در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ توسط انتشارات سوره مهر منتشر شده‌اند، به زودی توسط این ناشر به چاپ دوم می‌رسند.

برای روایت این واقعه تاریخی مورد توجه و استفاده قرار گرفته‌اند چراکه این آثار با فعالیت واحدهای مختلف دفتر ادبیات انقلاب اسلامی فراهم آمده است. بررسی منابع و کسب اطمینان از این که همه منابع موجود درباره حوادث خرداد ۱۳۴۲ و قبل و بعد از آن، دیده شده‌اند، پنج سال طول کشید و اوایل دهه ۱۳۸۰ (حدود ۴۰ سال پس از خرداد ۱۳۴۲) کار نگارش روزشمار قیام ۱۵ خرداد آغاز شد. همچنین، بررسی منابع تازه‌ای که درباره این رویداد منتشر می‌شود، همچنان ادامه دارد و نتیجه آن در ادامه سلسله کتاب‌های این روزشمار منتشر خواهد شد.

برای هر روز از این دوره زمانی (آغاز سال ۱۳۴۰ تا پایان سال ۱۳۴۳) حجم زیادی یادداشت (فیش) وجود دارد. معمولاً یک خبر به روایت چند منبع دیده و با توجه به اعتبار هر منبع نقل می‌شود. در این شیوه با هدف اطلاع‌رسانی دقیق از وقایع، روایت

می‌خواهد فاصله بین دو حافظه عمومی و خاص را طی کند. این کار از نخستین روزهای سال ۱۳۷۶ آغاز و منابع موجود توسط گروهی از همکاران واحد تدوین تاریخ دفتر ادبیات انقلاب اسلامی حوزه هنری در قالب «طرح تحقیقاتی ۱۵ خرداد ۱۳۴۲»، جست‌وجو و یادداشت برداری شد. این بررسی از آغاز سال ۱۳۴۰ تا پایان سال ۱۳۴۳ خورشیدی را دربرگرفت تا از مقدمه و بازتاب حوادث خرداد ۱۳۴۲ نیز به صورت کامل یاد شود.

منابع داخلی و خارجی این روزشمار از میان کتاب‌ها، نشریات، مطبوعات و اسناد گردآمد و منابع خارجی پس از ترجمه به فارسی و از طریق جست‌وجو در کتابخانه‌ها و شبکه جهانی اینترنت جمع‌آوری شد.

در این مجموعه فراوانند کتاب‌ها، نشریات، خاطرات و اسنادی که برای نخستین بار،

«روزشمار ۱۵ خرداد» تازه‌ترین تجربه و مجموعه در حال انتشار، درباره سرآغاز نهضت امام خمینی (ره) و قیام ۱۵ خرداد سال ۱۳۴۲ است.

از این مجموعه که در دفتر ادبیات انقلاب اسلامی حوزه هنری تألیف و تدوین می‌شود، تاکنون دو مجلد منتشر شده است. این دو جلد به ترتیب وقایع و اتفاق‌های روز ایران که منجر به قیام ۱۵ خرداد، شد را در فصل‌های بهار و تابستان ۱۳۴۰ مرور کرده‌اند. مجلد سوم روزشمار ۱۵ خرداد که توسط انتشارات سوره مهر در دست چاپ است، به وقایع پاییز ۱۳۴۰ پرداخته و جلد چهارم که در دست تألیف است، اتفاقات زمستان ۱۳۴۰ را بازگو کرده است. این چهار جلد را احد گودرزبانی نوشته و نگارش مجلدات پنجم تا هفتم توسط محمد قبادی، جواد کامور و یحیی آریا در حال انجام است. سید محمدصادق فیض نیز نگارش مجلدهای مربوط به بهار سال ۱۳۲۳ از این مجموعه را به پایان رسانده و در حال نگارش روزشمار تابستان این سال است.

هر چه از یک حادثه تاریخی فاصله می‌گیریم، نگاه به آن دستخوش تغییر و تحول می‌شود. این اتفاق، اگر با تکیه بر جست‌وجو و کسب آگاهی صورت بگیرد، نمایانند آن حادثه آسان‌تر خواهد بود و اگر چنین نباشد، جز سطحی‌نگری و افزودن بر ابهام و تردید، دستاوردی در پی نخواهد داشت.

۱۵ خرداد ۱۳۴۲ یک روز تاریخی برای نهضت اسلامی مردم ایران است. در حافظه عمومی ایرانیان، این مناسبت با چند شاخصه شناخته می‌شود: سخنرانی مهمی از امام خمینی (ره)، دستگیری ایشان و شهادت گروهی از طرفداران امام (ره). جست‌وجوی دقیق در حافظه خاص این واقعه نیز در نهایت به این چند ویژگی می‌رسد، اما با حاصلی ماندگار که نقش واقعه را در مرور زمان تازه نگه می‌دارد.

سلسله کتاب‌های «روزشمار ۱۵ خرداد ۱۳۴۲»

خاطرات ۱۷۰ مبارز از نیمه خرداد

واعظی، مهدی هادوی و علی محمد یثربی از قیام ۱۵ خرداد سال ۱۳۴۲ دیده می‌شوند.

ویراست دوم کتاب «خاطرات ۱۵ خرداد شیراز» در ۳۲۸ صفحه و زیری شکل گرفته و در آن خاطرات ۸۰ نفر و از جمله شهید محراب، آیت‌الله سید عبدالحسین دستغیب به کوشش جلیل عرفان منش گردآمده است.

«خاطرات ۱۵ خرداد تبریز» آخرین مجلد این مجموعه نیز به کوشش علی باقری شکل گرفته است. در این کتاب ۳۵۶ صفحه‌ای خاطرات جعفر اشراقی، سید مهدی امینی محرر (دروازه‌ای)، عیسی اهری، محمد حسن بکایی، ابوذر بیدار، سید هادی خسروشاهی، عبدالرحیم عقیقی بخشایشی، عبدالحسین غروی، سید حسین موسوی تبریزی، عبدالرحمن واثقی بخشایشی و محمود وحدت‌نیا گردآمده است.

در پایان هر مجلد این مجموعه تصاویر اسناد ساواک و اعلامیه‌های مبارزان درباره وقایع قیام ۱۵ خرداد هر شهر درج شده است.

اگرچه مجموعه پنج جلدی خاطرات ۱۵ خرداد (تهران، قم، شیراز و تبریز) همه یادداشت‌های سرآغاز نهضت امام خمینی (ره) را شامل نمی‌شوند اما در نوع خود، کامل‌ترین مجموعه در حوزه تاریخ شفاهی قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ محسوب می‌شوند که هر چه زمان می‌گذرد، ارزش این داشته بالاتر می‌رود. به خصوص که بسیاری از روایان این خاطرات در روند پیروزی انقلاب اسلامی نقش داشته و پس از آن از مسئولان نظام جمهوری اسلامی ایران بوده و هستند. دفتر ادبیات انقلاب اسلامی و انتشارات سوره مهر این مجموعه را با شمارگان ۱۱۰۰ نسخه به چاپ جدید رسانده‌اند.

چهل اخترانی، علی حجتی کرمانی، سید محمد خاتمی، نصرالله خاکی، سید هادی خامنه‌ای، محسن خرازی، صادق خلیخالی، سید تقی درچه‌ای، سید محمود دعایی، محمد علی دل‌آذر، علی دوانی، محمد حسن رحیمیان، جعفر سبحانی، ابوالفضل شکوری، نعمت‌الله صالحی نجف‌آبادی، سید حسن طاهری خرم‌آبادی، سید نورالدین طاهری شیرازی، محمد عبایی خراسانی، سید جواد علم‌الهدی، عباسعلی عمید زنجانی، محمد رضا فاکر، اسماعیل فردوسی پور، محمد فیض گیلانی، حسین کشور، سید محمد کوثری، محمد گرامی، جواد محدثی، عباس محفوظی، علی محمد تاکندی، سید محمود مرعشی نجفی، علی اصغر مروارید، عبدالمجید معادیخواه، ناصر مکارم شیرازی، سید محمد موسوی خوئینی‌ها، محمد مومن، حیدر میریونسی، فرج‌الله

ویراست دوم مجموعه‌ای از «خاطرات ۱۵ خرداد» چند شهر مهم ایران به تازگی توسط دفتر ادبیات انقلاب اسلامی و انتشارات سوره مهر، راهی بازار کتاب شده است. چاپ اول این آثار در فاصله سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۰ به صورت پراکنده منتشر و هم‌اکنون در بسته‌ای پنج جلدی عرضه شده‌اند.

«خاطرات ۱۵ خرداد» در یک کتاب ۴۳۶ صفحه‌ای در قطع وزیری گردآوری شده و در آن خاطرات افراد و شخصیت‌هایی چون سعید امانی، سید محمد تقی بیان‌زاده، رضا حداد عادل، غلامعلی حداد عادل، محمدجعفر خرم‌دل، سعید رجایی خراسانی، زهرا رهنورد، سید اسماعیل زری‌باف، سید عباس زری‌باف، حسین شریعتمداری، علی شریعتمداری، حبیب‌الله شفیق، محمدصادق تهرانی، اکبر صالحی، حسین صالحی، سید مرتضی صالحی خوانساری، محمد مهدی عبدخدایی، سید محمد غرضی، محمد رضا غروی، علی اکبر غفاری، سید علی غیوری نجف‌آبادی، جلال‌الدین فارسی، محمد تقی فلسفی، محسن لبانی، سید محمود محتشمی، جواد مقصودی، علی اکبر مهدوی خوانساری و سید رضا نیری، به کوشش علی باقری در این اثر گردآمده‌اند.

«خاطرات ۱۵ خرداد قم» در دو مجلد و بیش از ۱۱۰۰ صفحه وزیری بازم به کوشش علی باقری گردآمده است.

در این کتاب دو جلدی خاطرات: احمد آذری قمی، محمد آل‌طه، محمد امامی، کاشانی، ابراهیم امینی، حسین بدلا، علی محمد بشارتی، مرتضی بنی‌فصل، سید محمد بهاء‌الدینی، عبدالکریم بی‌آزار شیرازی، حسن تهرانی، رضا جعفری، حیدر علی جلالی خمینی، عبدالحسین

حادثه‌ای در ۹۰ کتاب

قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲، نقطه عطفی در تاریخ مبارزات ملت ایران است که رهبری امام خمینی (ره) و یاری روحانیان انقلابی در تداوم آن، طی یک دوره ۱۵ ساله منجر به پیروزی انقلاب اسلامی شد.

مهم‌ترین کتاب‌هایی که تاکنون درباره قیام ۱۵ خرداد سال ۱۳۴۲ منتشر شده، عبارتند از:

- ۱- زندگانی حضرت معصومه (ع) و تاریخ قم به ضمیمه مختصری از وقایع پانزده خرداد ۱۳۴۲، مهدی صفی، نشر صفی، قم، ۱۳۴۷.
- ۲- روحانیون و پانزده خرداد، انجمن اسلامی دانشجویان آمریکا و کانادا، ۱۳۴۹.
- ۳- انقلاب اسلامی مردم مشهد از آغاز تا استقرار جمهوری اسلامی، رمضانعلی شاکری، نشر امام، ۱۳۵۹.
- ۴- قیام ۱۵ خرداد به روایت اسناد، محمد دهنوی، رسا، ۱۳۶۰.
- ۵- تاریخ سیاسی معاصر ایران (جلد ۲)، سید جمال‌الدین مدنی، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۱.
- ۶- بررسی و تحلیلی از نهضت امام خمینی، فاطمه سادات معروفی، نشر امام، ۱۳۶۲.
- ۷- گزارشی از حماسه پانزده خرداد در اصفهان، بنیاد تاریخ انقلاب اسلامی ایران، ۱۳۷۱.
- ۸- شیر و عقاب، روابط بدفرجام ایران و آمریکا، بیل، جیمز، مترجم جهان‌شاه فروزنده برلین، نشر فاخته، ۱۳۷۱.
- ۹- نهضت امام خمینی (ره)، سید حمید روحانی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۲.
- ۱۰- خاطرات ۱۵ خرداد شیراز، جلیل عرفان‌منش، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳.
- ۱۱- یادنامه (زندگی‌نامه و روزشمار شهدای انقلاب اسلامی تهران بزرگ از ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ تا پایان سال ۱۳۵۷)، مرکز پژوهش‌های فرهنگی اداره کل بنیاد شهید تهران، ۱۳۷۳.
- ۱۲- دیدار با ابرار (جلد ۵۴)، علی محمدی، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳.
- ۱۳- دیدار با ابرار (جلد ۷۷)، سعیدعباس زاده، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴.
- ۱۴- انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن (مجموعه مقالات)، واحد تبلیغات و انتشارات سمینار انقلاب اسلامی و ریشه‌ها، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، ۱۳۷۴.
- ۱۵- آیین آفتاب (تبیین اندیشه امام خمینی (ره) در کلام و پیام حجت‌الاسلام حاج سید احمد خمینی)، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۷۴.
- ۱۶- حدیث بیداری (نگاهی به زندگی‌نامه علمی و سیاسی امام خمینی)، حمید انصاری، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۴.
- ۱۷- اسناد انقلاب اسلامی (جلد ۵)، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۴.
- ۱۸- روزشمار انقلاب اسلامی ایران، فرهاد و مجید محسنی، نشر محیا، ۱۳۷۴.
- ۱۹- کتاب‌شناسی ۱۵ خرداد، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۵.
- ۲۰- سیر تکوینی انقلاب اسلامی، جواد منصوری، انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۷۵.
- ۲۱- قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲، جواد منصوری، دفتر ادبیات انقلاب اسلامی، ۱۳۷۶.
- ۲۲- خاطرات ۱۵ خرداد، علی باقری، دفتر ادبیات انقلاب اسلامی، ۱۳۷۶.
- ۲۳- خاطرات جواد منصوری، دفتر ادبیات انقلاب اسلامی، ۱۳۷۶.
- ۲۴- تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی (مصاحبه با چهار

- ۲۵- از نویندگان، اسدالله بادامچیان، حاتم قادری، عمادالدین باقی و صادق زیباکلام، نشر مزامیر، ۱۳۷۶.
- ۲۶- تاریخ سیاسی معاصر ایران، معاونت آموزش عقیدتی سیاسی وزارت دفاع، ۱۳۷۶.
- ۲۷- خاطرات و مبارزات حجت‌الاسلام فلسفی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۶.
- ۲۸- خاطرات و مبارزات شهید محلاتی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۶.
- ۲۹- برداشت‌هایی از سیره امام خمینی، غلامعلی رجایی، عروج، ۱۳۷۷.
- ۳۰- ایران بین دو انقلاب، پروان آبراهامیان، مترجم؛ احمد گل محمدی و محمدابراهیم فتاحی، نشر نی، ۱۳۷۷.
- ۳۱- قیام ۱۵ خرداد به روایت اسناد، جواد منصوری،

- ۳۲- جواد منصوری، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۸.
- ۳۳- قیام ۱۵ خرداد به روایت اسناد ساواک (جلد ۴)، مرکز بررسی اسناد تاریخی، ۱۳۷۹.
- ۳۴- بررسی مشی چریکی در ایران، سیدمحمدصادق علوی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی/ ۱۳۷۹.
- ۳۵- خاطرات احمد احمد/ محسن کاظمی، دفتر ادبیات انقلاب اسلامی، ۱۳۷۹.
- ۳۶- از مرجعیت امام خمینی (ره) تا تبعید، عبدالوهاب فراتی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۹.
- ۳۷- تحلیلی بر نقش سیاسی عالمان شیعی در پیدایش انقلاب اسلامی، فرهاد شیخ‌فرشی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۹.
- ۳۸- خاطرات آیت‌الله احمدی میانجی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۰.
- ۳۹- راهیان شهادت، یادی از بزرگ مردان قیام ۱۵ خرداد ورامین، علیرضا طالقانی، نشر شاهد، ۱۳۸۰.
- ۴۰- جامعه‌تعلیمات اسلامی، حمید کرمی پور، مرکز

- ۴۱- اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۰.
- ۴۲- آزاد مرد، شهید طیب حاج رضایی به روایت اسناد ساواک، مرکز بررسی اسناد تاریخی، ۱۳۸۰.
- ۴۳- تبریز در خون، اعظم مرادحاصلی خامنه، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۰.
- ۴۴- آیدنولوژی انقلاب ایران، حمیدرضا اخوان منفرد، معاونت پژوهشی انتشارات پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی، ۱۳۸۰.
- ۴۵- پایگاه‌های انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، فیضیه، مرکز بررسی اسناد تاریخی، ۱۳۸۰.
- ۴۶- خاطرات آیت‌الله محمد یزدی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۰.
- ۴۷- خاطرات آیت‌الله مسعودی خمینی، جواد امامی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱.
- ۴۸- نهضت امام خمینی و مطبوعات رژیم شاه، طهمورث قاسمی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱.
- ۴۹- نقش بازار در قیام ۱۵ خرداد، رحیم روح‌بخش، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱.
- ۵۰- یادی از بزرگ مردان حماسه ۱۵ خرداد ورامین، علیرضا طالقانی، نشر شاهد، ۱۳۸۱.
- ۵۱- اصلاحات آمریکایی (۱۳۳۹-۱۳۴۲) و قیام ۱۵ خرداد، عباس خلجی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱.
- ۵۲- خاطرات آیت‌الله پسندیده، محمدجواد مرادی‌نیا، دفتر ادبیات انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱.
- ۵۳- خاطرات آیت‌الله پسندیده، محمدجواد مرادی‌نیا، دفتر ادبیات انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱.
- ۵۴- تاریخ قیام ۱۵ خرداد به روایت اسناد ساواک،

- ۶۴- مواضع امام خمینی (ره) در برابر نظام سیاسی پهلوی و نهادهای آن، جعفر قلی‌پور، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۲.
- ۶۵- انقلاب اسلامی به روایت خاطره از دوران زعامت آیت‌الله بروجردی تا قیام ۱۵ خرداد، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۲.
- ۶۶- جام شکسته (خاطرات حجت‌الاسلام عبدالمجید معادیخواه - جلد اول)، عبدالمجید معادیخواه، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۲.
- ۶۷- طبقه، سیاست و آیدنولوژی در انقلاب ایران، منصور معدل، نشر باز، ۱۳۸۲.
- ۶۸- عبرت‌های خرداد، آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی، موسسه آموزش امام خمینی (ره)، ۱۳۸۳.
- ۶۹- تبریز در انقلاب، هدایت‌الله بهبودی، عروج، ۱۳۸۳.
- ۷۰- از غبار تا باران (سال‌های ۱۳۴۲-۱۳۲۳)، عبدالله جاسبی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۳.
- ۷۱- انقلاب اسلامی در ورامین، محمدعلی حاجی بیگی کندری، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۳.
- ۷۲- استیضاح دولت در حضور ملت، محمدتقی فلسفی، دفتر نشر فرهنگ معارف، ۱۳۸۳.
- ۷۳- آغاز بیداری؛ ویژه‌نامه قیام ۱۵ خرداد، محمدتقی احمدپور، مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۸۳.
- ۷۴- روزشمار ۱۵ خرداد (مجلدات اول و دوم) احدگو درزیانی، دفتر ادبیات انقلاب اسلامی، ۱۳۸۴.
- ۷۵- حزب ایران به روایت ساواک، سیاوش یاری، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۴.
- ۷۶- روایت ۱۵ خرداد، قیام مردم شهرستان ورامین در سال ۱۳۴۲، رضا حسین زاده، نشر ورامین، صاحب‌الزمان (عج)، ۱۳۸۴.
- ۷۷- انقلاب اسلامی در سیرجان، علی افضاتی، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۵.
- ۷۸- سرداران کوچه و بازار، جمیل موحد خوبی، نشر میکائیل، ۱۳۸۵.
- ۷۹- نقش روحانیت در قیام ۱۵ خرداد، فریبا جعفری، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۵.
- ۸۰- خاطرات سید مرتضی نبوی، جواد کامور بخشایش، دفتر ادبیات انقلاب اسلامی، ۱۳۸۵.
- ۸۱- مردی برای تمام فصول، اسدالله علم و سلطنت محمدرضا پهلوی، مظفر شاهدهی، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۶.
- ۸۲- ساواک، سازمان اطلاعات و امنیت کشور، مظفر شاهدهی، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۶.
- ۸۳- انقلاب اسلامی در اهواز، محمدرضا علم، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۶.
- ۸۴- خاطرات مرضیه حدیدچی دباغ، محسن کاظمی، دفتر ادبیات انقلاب اسلامی، ۱۳۸۶.
- ۸۵- روزشمار انقلاب، موسسه نشر شهر، ۱۳۸۷.
- ۸۶- قیام ۱۵ خرداد ۴۲ به روایت اسناد (جلد ۷)، مرکز بررسی اسناد تاریخی وزارت اطلاعات، ۱۳۸۸.
- ۸۷- خاطرات ۱۵ خرداد تهران (ویراست دوم)، به کوشش علی باقری، سوره مهر، ۱۳۸۸.
- ۸۸- خاطرات ۱۵ خرداد تبریز (ویراست دوم)، به کوشش علی باقری، سوره مهر، ۱۳۸۸.
- ۸۹- خاطرات ۱۵ خرداد قم (ویراست دوم) در دو جلد، به کوشش علی باقری، سوره مهر، ۱۳۸۸.
- ۹۰- خاطرات ۱۵ خرداد شیراز (ویراست دوم)، به کوشش جلیل عرفان‌منش، سوره مهر، ۱۳۸۸.

نقش کتاب و کتابخانه در آموزش مجازی

یار مهربان باز هم زیر بناست

ناشران و مولفان را تشویق کرد تا در فضای الکترونیکی کتاب تولید کنند.

کتاب‌های علمی که برای رشته‌های دانشگاهی مختلف معرفی می‌شوند، بیشتر خارجی هستند و مطالب آنها دقیقاً به دانشجو انتقال داده می‌شود و در دست نبودن کتاب‌های تولید داخل از معضلات آموزش به صورت حضوری و مجازی است.

دکتر مزینی با اشاره به این مطلب می‌گوید: «معمولاً منابعی که ما به دانشجویان به عنوان مرجع درسی معرفی می‌کنیم، بیشتر لاتین‌اند که پیدا کردن اصل سند، محدودیت‌های خرید به علت هزینه‌های بالا، رعایت حقوق معنوی دسترسی و... به این کتاب‌ها را با مشکل مواجه ساخته و همین محدودیت‌ها در امر آموزش نیز معضلاتی ایجاد کرده‌اند.»

به نظر می‌رسد این مشکلات تنها با تحقیق دانشجویان و استادان دانشگاه‌ها حل نشود زیرا آنها تنها می‌توانند راهکارهای تئوری ارائه دهند. بنابراین لازم است برای دسترسی به آموزش مجازی در شهر الکترونیک از مسئولان نیز کمک بگیریم.

کتاب‌هایی که در امر آموزش علوم تخصصی گوناگون به کار گرفته می‌شوند، متفاوتند و آموزش مجازی نیز از این قاعده مستثنی نیست.

وقتی معتقدیم کتاب زیربنای آموزش مجازی است حتماً نمی‌توان نقش کتابخانه‌ها را هم در این امر نادیده گرفت، کتابخانه‌هایی که از حالت سنتی خارج می‌شوند و به سمت الکترونیکی شدن پیش می‌روند.

دکتر مزینی کتابخانه‌های الکترونیکی را به عنوان یکی از مولفه‌های اصلی آموزش مجازی معرفی می‌کند و می‌گوید: «اگر کتابخانه‌های الکترونیکی به خوبی شکل بگیرند و محتوای غنی داشته باشند آموزش مجازی را تسهیل می‌کنند، چراکه از بهترین خصوصیات این نوع کتابخانه‌ها، همگانی بودن، دسترسی سریع و سهل الوصول بودن منابع علمی در آن است. بنابراین در بهره‌برداری مفید از آموزش مجازی می‌تواند جایگاه مهمی داشته باشد. شاید اکنون منابع علمی کتابخانه‌های ما از نظر کتاب الکترونیکی محدود باشند اما دانشجویان می‌توانند به‌پایان‌نامه‌ها، گزارش‌های فنی، مقالات و بانک‌های اطلاعاتی خوبی در حوزه‌های علمی مختلف دسترسی یابند. در عین حال، وجود کتابخانه‌های الکترونیکی نیازی است که باید برآورده شود و برای حل این مشکل می‌توان با استفاده از نرم‌افزارهایی که کپی برداری‌های غیر قانونی را کمتر می‌کند،

وی در مقاله‌اش در این کنفرانس با دیدگاهی متفاوت به آموزش مجازی نگریسته است. وی می‌گوید: «اگرچه فضای مجازی حاوی یک سری امکانات جدید است که سرعت انتقال مطالب را افزایش می‌دهد اما کتاب یک سند قابل اعتماد، مراجعه و استفاده است که به صورت جامع در اختیار دانشجو قرار می‌گیرد. آموزش بر اساس کتاب انجام می‌شود و دانشجو خود را موظف می‌داند پاسخ همه سوالاتش را از محتوای آن بیابد.

به راستی اگر بخواهیم آموزش الکترونیکی مبتنی بر منابع چاپی و آموزش مجازی بر اساس گفت و شنود را با یکدیگر مقایسه کنیم، نتیجه چه خواهد بود؟ دکتر مزینی در این باره معتقد است: «در چند سال گذشته تجربه کردیم، درس‌هایی که با اتکا بر یک سند چاپی یا فیزیکی جامع تدریس می‌شدند، خیلی کامل بودند و مشکلات و پیامدهای سوئی به همراه نداشته‌اند اما آموزش‌هایی که تنها بر اساس گفت‌وگو در فضای الکترونیکی تبادل می‌شوند، مشکلات و ابهامات زیادی دارند.»

دکتر مزینی معتقد است در فضای مجازی تنها شاید شکل استفاده از کتاب تغییر کند و در این باره تصریح می‌کند: «حتماً در فضای مجازی و شهر الکترونیکی استفاده از کتاب چاپی به صورت سنتی فراموش نخواهد شد، اما نحوه استفاده و ابزار بهره‌برداری از آن متفاوت خواهد بود.

اهمیت آموزش مقوله‌ای نیست که نیاز به توضیح داشته باشد. همه شیرینی‌ها حاصل علم و دانش و آگاهی است که از طریق آموزش به دانش‌آموزان و دانشجویان انتقال داده می‌شود. آموزش روش‌های مختلفی دارد و به کارگیری ابزارها و وسایل آموزشی قدرت آن را افزایش می‌دهد و یادگیری را تشدید می‌کند. در دنیای فناوری اطلاعات، رسانه‌های دیجیتال و وب‌سایت‌ها از ابزارهایی هستند که به کارگیری آنها در امر یادگیری، آموزش مجازی را شکل می‌دهد.

استفاده از رایانه و مراجعه به سایت‌های اینترنتی توسط دانشجویان، این پرسش را مطرح می‌کند که جایگاه کتاب و کتابخانه‌های سنتی و چاپی در امر آموزش مجازی کجاست؟ آیا کتاب الکترونیک جایگزین کتاب چاپی می‌شود یا همچنان کتاب سنتی از جایگاه ویژه برخوردار است؟ این سوالی بود که در دومین کنفرانس شهر الکترونیک با دکتر ناصر مزینی، رئیس مرکز آموزش الکترونیکی دانشگاه علم و صنعت ایران، مطرح شد. وی که مقاله بومی‌سازی آموزش الکترونیکی را در این کنفرانس ارائه داد، در این باره می‌گوید: «بسیاری افراد معتقدند آموزش در فضای الکترونیکی نیازهای معمول آموزش را به فراموشی می‌سپارد، نظیر ارتباط‌های مستقیم میان دانشجو و استاد و استفاده از منابع آموزشی به صورت چاپی و سنتی.»

سرعت در شهر الکترونیک

دوسویه با شهروندان الکترونیکی قرار دارند. یعنی بن‌مایه کتاب بر تالیف و پژوهش است. این تنها کتابی بود که در دومین همایش شهر الکترونیک عرضه شد؟

خیر. مجموعه مقالات ارائه شده که در کنفرانس دیگر کتابی است که به صورت چاپی و الکترونیکی به مخاطبان عرضه شد. در مجموع ۸۵۰ مقاله به دبیرخانه همایش ارسال شد که ۲۰۰ عنوان آن قابل پذیرش بود. از این ۲۰۰ مقاله، ۱۰۰ عنوان آنها در همایش ارائه و بقیه در کتاب مقالات چاپ شد.

کدام نسخه این کتاب کارایی بیشتر دارد؟ با توجه به آن که هنوز همه مردم با فرهنگ استفاده از کتاب الکترونیک آشنا نیستند این کتاب به صورت سنتی هم عرضه شد. اما نوع دیجیتالی آن کارایی بیشتری دارد که می‌توان به راحتی مطالب مورد نیاز را در آن جست‌وجو کرد. همچنین با سرمایه‌اندک تولید و تکثیر می‌شود و می‌توان مطالب آن را به دیگران email کرد یا روی وب‌سایت قرار داد تا هزاران نفر آن را مطالعه کنند. چاپ یک نسخه سنتی کتاب مقالات در همایش با صرف ۱۶۰۰۰ تومان هزینه مادی همراه بود در حالی که با همین مبلغ ۸۰ لوح فشرده با مبلغ ۲۰۰ تومان تولید شد. همچنین انتقال اصلاح مطلب در کتاب الکترونیک راحت‌تر است.

ماندگاری اطلاعات کدامیک بیشتر است؟ در این کنفرانس متن کتاب‌های الکترونیکی همراه صدا و تصویر است که خواندن آنها را جذاب‌تر و راحت‌تر می‌کند. ما می‌دانیم که وقتی مطلبی را از طریق چشم و گوش دریافت می‌کنیم، پس از سه روز ۸۵ درصدش در ذهن باقی می‌ماند. اما اگر همان مطلب روی تخته سیاه نوشته شود بعد از سه روز فقط ۱۵ درصد آن در حافظه ماندگار می‌شود. پس ارائه مطلب همراه متن و تصویر یا همان visual بهتر است.

دومین کنفرانس شهر الکترونیک با هدف معرفی خدمات تعاملی و ارائه طرح‌های موفق در راستای تحقق شهر الکترونیک با همکاری دانشگاه علم و صنعت ایران و گروهی از وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی از جمله وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، شورای عالی اطلاع‌رسانی کشور و دانشگاه صنعتی شریف در محل همایش‌های برج میلاد برگزار شد. یکی از خدمات بزرگ این همایش ارائه کتابی با عنوان «هزارویک خدمت دوسویه الکترونیکی ایران» بود که قصد دارد برای نخستین بار جامعه را با شهر الکترونیک و ویژگی‌های آن آشنا کند. گفت‌وگوی کتاب هفته با دکتر علی اکبر جلالی دبیر علمی همایش را درباره این کتاب می‌خوانید.

کتاب «هزارویک خدمت دوسویه الکترونیکی ایران» برای شهروندان فضای الکترونیک چه دستاوردی دارد؟ بسیاری از این خدمات شهر فرضی الکترونیکی را نه تنها مردم، بلکه مسئولان هم نمی‌شناسند. با مطالعه این کتاب مردم یاد می‌گیرند که بدون حضور فیزیکی بتوانند کارهای روزمره خود را انجام دهند.

تاثیر این مطالب در جامعه چیست؟ جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنیم مشکل از دو گروه افراد مسن و جوانی است که دیدگاه‌های متفاوتی به فناوری دارند. پیرها که به فناوری اطلاعات بدبین‌اند و جوانان آن را تقریباً می‌شناسند. افراد سالخورده در تلاشند تا با این مفهوم تازه مبارزه نکنند ولی از آن فاصله بگیرند. مطلب این کتاب مسئولان و دیگران را با مزایای فناوری اطلاعات آشنا و بدبینی آنها را در این باره کم‌رنگ می‌کند.

مطلب کتاب ترجمه است یا تالیف؟ ۳۰ دانشجو توانستند از میان سایت‌هایی که در کشور وجود دارند، هزار سایت را شناسایی کنند که در تعامل

خانه کتاب

فراخوان

سومین دوره جایزه گام اول

به همت خانه کتاب برگزار می‌شود

این جایزه با هدف کشف استعدادها و تشویق هرچه بیشتر پدیدآورندگان است که برای نخستین بار کتاب منتشر کرده‌اند.

عوضه‌های مورد ارزیابی هیأت داوران عبارتند از:

الف: مجموعه شعر یا داستان کوتاه، بلند و رمان برای کودکان و نوجوانان

ب: مجموعه شعر یا داستان کوتاه، بلند و رمان برای بزرگسالان

از تمامی نویسندگان و شاعرانی که اولین اثر خود را در سال ۱۳۸۷ در زمینه‌های یاد شده به چاپ رسانده‌اند، دعوت می‌شود سه نسخه از اثر منتشر شده را تا پایان تیر ۱۳۸۸ به نشانی دبیرخانه گام اول ارسال نمایند.

نشانی: خیابان انقلاب اسلامی، بین صبا و فلسطین جنوبی، ساختمان شماره ۱۰۸۰ طبقه پنجم، ۴. دبیرخانه جایزه گام اول. تلفن: ۶۶۴۶۰۵۱۹ - دورنگار: ۶۶۹۶۶۳۱۸

نگاهی به تازه‌ترین اثر منتشر شده از نویسنده «ارباب حلقه‌ها»:

افسانه پر آب چشم تالکین

از آن چه تخیل و هوش او درک کرده بود، ارائه می‌دهد و به خواننده می‌فهماند تالکین که به عقیده منتقد سرشناس بریتانیایی «تی.ای. شپبی»، بهترین نویسنده قرن است، چگونه به سبک خاص نوشتاری خود دست یافته بود.

تالکین معتقد بود که داستان‌های قدیمی از پیش در ذهن خوانندگان و شنوندگان وجود دارند و هر نویسنده‌ای که مجدداً به بازگویی آن‌ها می‌پردازد، تنها می‌تواند اثر کوچکی که ناشی از شیوه روایی مخصوص به خودش است بر آن‌ها به جا گذارد. او هدفش از بازنویسی این داستان‌ها را «به جا گذاشتن تأثیری» می‌داند «که در خاطر همگان بماند و چون تابش ناگهانی برق، لحظه را روشن کند». چنین تأثیری مخصوصاً در «حکایت گودرون» به وفور دیده می‌شود.

در قسمت‌هایی از این کتاب، آثاری از داستان‌هایی که تالکین در آینده به نگارش درمی‌آورد قابل ملاحظه‌اند. مثلاً سایه بی‌نامی که «اودین» یکی از خدایان افسانه‌ای اسکاندیناوی را همراهی می‌کند، به اعتقاد کریستوفر در افسانه اصلی وجود ندارد و توسط خود تالکین به آن اضافه شده. مسلماً تالکین خالق تمامی این شخصیت‌ها نیست بلکه آن‌ها را با زبان و طرح خاصی که در ذهن خود داشته شکل داده‌است. کریستوفر معتقد است که این دوباره و از نو نگاشتن اسطوره‌های قدیمی بود که پدرش را به این فکر انداخت تا دنیای افسانه‌ای خودش را خلق کند و قهرمانان خاص خودش را بسازد.

شهرت جهانی، موفقیت افسانه‌ای تالکین، اقتباس‌های سینمایی‌ای که از نوشته‌هایش شده و تقلید سایر نویسندگان ادبیات فانتزی از آثار او، گاهی نوع تالکین و هنر نویسندگی‌اش را تحت شعاع قرار می‌دهد. کسی چه می‌داند شاید در هزاره‌های آینده وقتی تاریخ کنونی جهان در ذهن مردم آن دوره همان قدر دور به نظر برسد که اکنون تاریخ اسطوره‌ای در تصور ما دور است، ممکن است پژوهشگری با تحقیق بر ادبیات، فیلم، اسباب‌بازی‌ها و حتی زیورآلات و لباس‌های مردم قرن بیست و یکم، ما را مردمی شدیداً متأثر از فانتزی‌های تالکین و اسطوره‌های اسکاندیناوی بخواند!

خوبی دیده می‌شود: ساختار فشرده شعر برای توصیف صحنه‌های درگیری بسیار مناسب است. در جایی از داستان هم هنگام توصیف نزدیک شدن اسب‌ها، ریتم شعر تداعی‌کننده طنین صدای سم اسبان است.

اثر اخیر تالکین به «منظومه بلریاند» سومین جلد از مجموعه دوازده‌جلدی «تاریخ مرکز زمین»، شباهت بیشتری دارد تا «ارباب حلقه‌ها». تالکین سال‌ها در دانشگاه آکسفورد استاد ادبیات قدیم اسکاندیناویایی و آنگلساکسون بود و دانش او در این رشته‌ها در «سیگورد و گودرون» منعکس شده. این اثر علاوه بر این دو منظومه، شامل قسمت‌هایی از سخنرانی تالکین درباره منظومه‌های اسکاندیناوی در دانشگاه آکسفورد، یادداشت‌های او درباره این دو شعر، توضیحات بعضاً پیچیده پسرش درباره شعرها، به انضمام قطعاتی از شعرهای بسیار قدیمی اند که خود تالکین ترجمه کرده است.

این کتاب شاید برای خواننده غیر دانشگاهی و نا آشنا به اسطوره‌های اسکاندیناوی تا حد زیادی گیج‌کننده باشد؛ مگر این که یک هوادار جدی آثار فانتزی تالکین آن را بخواند. کلمات قدیمی، شرح دقیق نام‌ها و شخصیت‌ها و اهمیت واج‌آرایی و وزن شعری، توضیح تاریخ باستانی اسکاندیناوی و تناقض‌های موجود در متون قرون وسطی، همه و همه در کتاب به چشم می‌خورند. با این وجود این اثر پیچیده، بیش از سایر آثار تالکین تجربه مستقیمی

در دانشگاه آکسفورد است. او از طرف پدرش مامور شد تا پس از مرگ وی آثار منتشر نشده‌اش را تنظیم و منتشر کند. در «افسانه سیگورد و گودرون» کریستوفر توضیحات زیادی در پی نوشت آورده تا داستان راحت‌تر فهمیده شود، هرچند این پی‌نوشت‌ها، خیلی از اوقات خواننده را بیشتر سر در گم می‌کنند! دو منظومه حماسی «حکایت لسونگر» و «حکایت گودرون» نسخه مدرن و انگلیسی از افسانه‌های «منظومه شعری اسکاندیناوی قدیم» و «حماسه ایسلندی و لسانگا» هستند که قدمتشان به قرن سیزدهم میلادی می‌رسد. این افسانه‌ها از حلقه‌های جادویی، دوشیزه‌گان جنگجو، اژدها، عشق‌های نفرین شده، خیانت و خیلی از عناصر و نگاره‌های تخیلی دیگر بهره می‌برند.

نخستین منظومه، روایتگر افسانه سیگورد است: قهرمانی که اژدها را نابود می‌کند، با برنیلید و الکری نامزد شده، به اخوت خونی با نیفلونگ‌ها درمی‌آید و سرانجام توسط آن‌ها کشته می‌شود. داستان پر است از جنگ و صدای شمشیر و خون‌ریزی، با این حال اختلاط ماجراها و تغییر ناگهانی زاویه دید گاهی باعث گیج شدن خواننده می‌شود.

«حکایت گودرون» واضح‌تر و جذاب‌تر است. این حکایت داستان خواهر سیگورد است که بر خلاف میلش به ازدواج با آتلی یا آتیلای تاتار درآمده. لازم به ذکر نیست که داستان پایان پر آب چشمی دارد. هنر تالکین در به نظم کشیدن این داستان به

حلقه‌های جادویی، دوشیزگان جنگجو، اژدها، عشق‌های نفرین شده، خیانت؛ همه این‌ها در کتاب جدید تالکین وجود دارد. همان نویسنده «ارباب حلقه‌ها» که ۳۶ سال است به خاک سپرده شده؛ اما پسر ۸۴ ساله‌اش هنوز آثار جدیدی از پستوی خانه پدرش بیرون می‌کشد و به دست چاپ می‌سپارد. جالب است که این آثار به سرعت در فهرست پرفروش‌ها هم جا خوش می‌کنند.

جی. آر. آر. تالکین، زبان‌شناس ایرلندی و نویسنده «ارباب حلقه‌ها»، وقتی بین سال‌های ۱۹۲۰ تا ۱۹۳۰ در دانشگاه آکسفورد تدریس می‌کرد، کتابی به نام «افسانه سیگورد و گودرون» نوشت. حتی پیش از آن که آثار معروفش چون «هابیت» یا «ارباب حلقه‌ها» را بنویسد. روزگار چرخید و گذشت و این دست‌نوشته‌ها در کشوی میز او خاک خورد تا امروز، ۳۶ سال پس از مرگ نویسنده، منتشر شود و در فهرست آثار پرفروش سال ۲۰۰۹ بنشیند.

این اثر برای نخستین بار داستانی باستانی از سرزمین اسکاندیناوی را نقل می‌کند. داستانی به نام «سیگورد و نابودی نیفلونگ‌ها» که تالکین آن را در قالب منظوم و به زبان انگلیسی روایت کرده است. این چهارمین کتاب از آثار تالکین است که پسرش پس از مرگ او به دست چاپ می‌سپارد. کریستوفر، پسر ۸۴ ساله تالکین، حتی مقدمه این کتاب را از درس گفتارهای پدرش درباره ادبیات اسکاندیناوی استخراج کرده تا همه چیز به قلم خود نویسنده باشد. او تنها پی‌نوشت‌هایی به این کتاب افزوده است.

تالکین در قسمتی از مقاله‌اش با نام «درباره داستان‌های پریان» از افسانه‌هایی می‌گوید که در دوران کودکی خوانده است: «بهترینشان داستان سیگورد و شاهزاده اژدهایان بود. مهم نبود که چه خطراتی در چنین دنیاهایی، آدم را تهدید می‌کرد، زیرا تخیلی که در آن‌ها وجود داشت، دنیای ما را زیباتر و باشکوه‌تر نشان می‌ساخت». سی.اس. لوئیس، دوست تالکین هم مثل او شیفته چیزی بود که آن را «خلوص فضای شمالی» می‌نامید: «تصور دلپذیر فضاهای وسیع و روشنی که در شفق بی‌پایان تابستان بر فراز اقیانوس اطلس قرار دارد، دست نیافتنی است و دشوار!»

این «خلوص فضای شمالی» به بهترین نحو در «افسانه سیگورد و گودرون»، دو منظومه تالکین که برای نخستین بار توسط پسرش تنظیم و منتشر شده، دیده می‌شود. کریستوفر تالکین سومین پسر افسانه‌پرداز بزرگ و استاد پیشین ادبیات انگلیسی

تالکین فقط ارباب حلقه‌ها نیست

جی. آر. آر. تالکین یکی از مهم‌ترین نویسندگان قرن بیستم است. بسیاری از آثار او کلاسیک محسوب شده و بر نویسندگان دیگر تأثیر زیادی گذاشته‌اند. در چند سال گذشته ساخت سه اقتباس سینمایی از «ارباب حلقه‌ها» باعث افزایش علاقه‌مندی به کتاب‌های تالکین شد. اما او به جز «هابیت» و «ارباب حلقه‌ها» آثار بسیار دیگری نیز نوشته است که بعضی از آن‌ها پس از مرگش منتشر شده‌اند. «سیلماریلیون» مجموعه‌ای است از نوشته‌های اولیه تالکین که پس از مرگش در سال ۱۹۷۷ منتشر شد. این مجموعه اسطوره‌های سرزمین میانی، پریان، انسان، جنگ‌های سیلماریل‌ها و تاریخ سایر شخصیت‌هایی را که تالکین خلق کرده است، بیان می‌کند. «داستان‌های ناتمام»، «ماجراهای تام بامادیل» و «داستان بچه‌های هورین» نیز سه کتاب دیگر او هستند که در فضایی مشابه «ارباب حلقه‌ها» نگاشته شده‌اند. «تاریخ زمین میانی» کتابی است ۱۲ جلدی، شامل مجموعه‌ای از یادداشت‌های اولیه تالکین، طرح‌های نیمه‌تمام او، داستان‌های اصلاح‌نشده و تفسیرش که توسط کریستوفر تالکین منتشر شده. از آثار کم‌تر شناخته شده او که از نظر شخصیت‌پردازی و فضای داستانی هم شباهت چندانی به آثار معروف او ندارند، می‌توان از «آهنگر واتن‌ماجر»، «کشاورز جایلز از شهر هام»، «روواندوم»، «نامه‌هایی از پدر کریسمس»، «فین و هنگست»، «هیولاها و منتقدان»، «درخت و برگ»، «سر کورین و شوالیه سبز»، «مروارید» و «سر اورفو» نام برد. از این نویسنده تاکنون «هابیت»، «ارباب حلقه‌ها»، «سیلماریلیون»، «درخت و برگ» و «داستان بچه‌های هورین» به فارسی ترجمه شده‌است.

روی دستتان است باید یک جوری تفاوتشان را با هم نشان دهید. بنابراین پریان به نوعی نامیرا هستند. نه این که تا ابد زنده می‌مانند بلکه زندگی آن‌ها بسیار طولانی است و شاید به طولانی بودن تاریخ زندگی در زمین برسند. کوتوله‌ها هم تا حدی یادآور بعضی نژادها هستند. هابیت‌ها شبیه به دهاتی‌های انگلیس‌اند. کوچکی جثه‌شان نشانی است از کوچک بودن دنیای تخیل‌شان، اما شجاعت و قدرت نهفته‌شان بسیار زیاد است. دوست ندارم آثارم را به عنوان تمثیل و نماد از چیز دیگری بخوانند. از تمثیل خوشم نمی‌آید. از میان زبان‌هایی که می‌دانم، زبان ولزی در نگارش آثارم موثر بوده؛ زبان فنلاندی نیز تأثیر زیادی روی من داشته است.

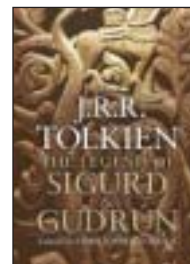
اگر پس از مرگ مردم، مرا به خاطر آورند، فکر می‌کنم به عنوان نویسنده «ارباب حلقه‌ها» باشد، نه چیز دیگری. مردم «لانگفلو» (شاعر آمریکایی) را به عنوان نویسنده «هایواتا» می‌شناسند نه استاد رشته زبان‌های مدرن دانشگاه‌ها را!

پرداخت هزینه تایپ برنمی‌آدم. چند غلط هم در کار دیده می‌شود اما باید بگویم در موقعیتی هستم که دیگر اهمیت نمی‌دهم مردم درباره‌ام چه فکری می‌کنند. «فردو» در «ارباب حلقه‌ها» بیش از هر چیز به انسان‌ها شبیه است. او با خطر رو به روی می‌شود، مبارزه می‌کند و به پیش می‌رود. برای من همیشه جالب بوده که ما زنده‌ایم و اینجا هستیم و دلیلش هم شجاعت تسخیرناپذیر انسان‌هایی است که زمانی در جنگل‌ها و در مقابله با آتش‌فشان‌ها و حیوانات درنده زنده مانده‌اند.

«میدگارد» یا سرزمین میانی همین دنیای ماست. خیلی از مردم سهواً فکر می‌کنند میدگارد جای خاصی از کره زمین یا سیاره‌ای دیگر است. اما این لغت، واژه‌ای است قدیمی برای دنیایی که ما در آن زندگی می‌کنیم و مردم تصور می‌کردند دور آن را اقیانوس فرا گرفته است. میدگارد دنیای ماست اما در سطح دیگری از تخیل. وقتی «ارباب حلقه‌ها» را می‌نوشتیم، هدفم این نبود که برای هر نژادی خصوصیات ویژه‌ای تعریف کنم. اما وقتی این همه موجود

تالکین درباره تالکین

پس از ارباب حلقه‌ها گریستم

جی. آر. آر. تالکین، در مصاحبه‌اش با رادیو بی بی سی در سال ۱۹۷۱ گفت: من دنیای اسطوره‌ای‌ام را بسیار پیش از نوشتن «ارباب حلقه‌ها» و «هابیت» ساخته بودم. در ذهنم طرحی داشتم. وقتی می‌خواهید داستان پیچیده‌ای بنویسید، باید از قبل طرحی داشته باشید و گرنه همه چیز قاطعی می‌شود و بعداً نمی‌توانید منسجم‌شان کنید.

پس از اتمام نگارش «ارباب حلقه‌ها» گریستم. البته بعداً بارها آن را بازنویسی کردم. خودم دو بار کل اثر را تایپ کردم چون از عهده

استفن کینگ از نویسندگانی است که آثارش همواره با استقبال خوانندگان همراه بوده است. با این همه، کینگ را نمی توان نویسنده ای عامه پسند دانست. وی در آثارش جدا از دغدغه های داستانی به نقد مسائل اجتماعی و اخلاقی مردم آمریکا نیز می پردازد. آنچه پس از خواندن آثار کینگ حاصل می شود، فراتر از هیجان زده شدن به واسطه داستانی جذاب است. او در پی مسائلی دیگر و عمیق تر است. کینگ آثار متعددی دارد که از میان آنها می توان به آثاری چون «میزی»، «غبار»، «گویی» و «منطقه مرده» اشاره کرد. گفت و گوی زیر چندی قبل با این نویسنده در نشریه تایم منتشر شد.

اقتباس سینمایی رمان غبار در گفت و گو با استفن کینگ

من، راوی حس های گمشده انسانم

مردم به هیجان احتیاج دارند و اگر شما آن را با راه های درست به آنها ندهید، به دنبال آن در مسیرهای نادرست خواهند رفت. به طور مثال یک مسابقه فوتبال شما را به هیجان خواهد آورد. اما اگر شما از این فضا استفاده نکنید، به طور حتم مجبورید شادیتان را در جای دیگر بجویید. ممکن است سراغ مواد مخدر بروید. من اعتقاد دارم ادبیات وحشت دو وظیفه دارد؛ نخست این که مثل یک کمداست. می توانیم ترس هایمان را در آن بگذاریم و درش راقفل کنیم، چرا که مانع یک زندگی عادی اند. اما همزمان می توانیم آرزوهای پنهان مان را آزاد کنیم. داستان وحشت آور برای کسی است که همیشه می خواست گلولی مادرزنش را ببرد! نخستین رابطه شما با ادبیات وحشت از طریق کتابخانه کوچک پدرتان بود. این کتاب ها چه تاثیری بر شما داشت؟

حتما تاثیر داشته است، اما نباید زیاد به آن بها داد. آنچه زندگی ام را سخت می کرد، قدرت تصور عظیمی بود که همیشه در حال کار کردن بود و هیچ وقت کنترل پذیر نبود. اگر در بستر تاریکی بودم، ارواح را گوشه اتاق یا زیر تخت مجسم می کردم. امروز اگر می گویم پاهایم را زیر پتو می گذارم، واقعا همین طور است. همه می خندند. خودم هم همین طور. ولی فقط تا زمانی که چراغ روشن است. چراغ که خاموش می شود، واقعا می ترسم، نکند چیزی زیر تختم باشد. خیلی راحت است تصور دستی که پیش می آید. شما می دانید منظورم چیست. تازه بعد از این که شروع کردم به استفاده کردن و نوشتن خیالاتم، وضع بهتر شد.

پس خیال در دوران کودکی تهدیدی جدی بود؟
جامعه آمریکا واقعا خطرناک است. در کشوری که خیلی ساده می توان به اسلحه دست یافت، شما هر لحظه در خطر مرگ و جنایت قرار داری. به گمان من در چنین جامعه ای همواره باید در ترس و هراس بود.

آیا این دید شما نسبت به جامعه است؟
خیلی بیشتر از این. زمانی که این سوال را مطرح می کنیم که چرا به قیمت زندگی و بیماری های ماسلول های پیچیده انرژی ساز ساخته اند، در حالی که می توانستند خیلی راحت از پریز برق استفاده کنند؟ پاسخ می دهند: «چون به این فکر نکرده ایم». این نمونه بارزی از جامعه ماست. ما با گازهای زائد مانسین هایمان هوا را آلوده می کنیم و همزمان ذخیره نفت زیر زمینمان را به هدر می دهیم و اگر شما امروز از بانکور رد شوید، در هر ماشین تنها یک سرنشین می بینید. چرا وسایل حمل و نقل جمعی بیشتری وجود ندارد؟ چون ما به آن فکر نکرده ایم. این شیوه تفکر خودخواهانه و کوتاه بینانه عصر ماست.

بیش از سیصد میلیون نسخه از کتاب هایتان به فروش رفته است. آیا شما برای توده خوانندگانانتان می نویسید؟

من فقط برای خودم می نویسم. طبیعی است که می خواهم به خوانندگان لذت ببخشم. اما زمانی به بهترین شکل موفق به این کار می شوم که موقع نوشتن تنها به خودم فکر کنم. من باید لذت ببرم. پاداش واقعی را بعدا می گیرم؛ وقتی کتابی را تا به آخر نوشتم، آن را برای مدتی کنار می گذارم تا از آن فاصله بگیرم. کمی بعد، برای این که روی آن کار کنم، از کشویبوم می آورم، می خوانمش و لذتی شاهانه می برم. کتاب را ویرایش می کنم و سعی می کنم از نویسازم ش.

این است که شما می توانید همه مسائل وحشتناک زندگی را به راحتی درون ویتربینی تماشا کنید و نیازی هم ندارید از آن جا چیزی بخرید.

دیگر سوال های کوتاه ما تمام شد و شما هم می توانید مبسوط تر توضیح دهید...
مردم از چیزهایی می ترسند که نمی خواهند برایشان اتفاق بیفتد و همزمان از چیزهایی که تصور می کنند در هراسند. ما باید قبول کنیم که این اتفاقات می افتند، حتی وقتی بپذیریم که عقل ما نظر دیگری دارد. علاوه بر این، این یقین وجود دارد که همه باید بمیریم، همه ما بدون استثنا. البته مرگ به خودی خود بد نیست، اما ما همواره با درد، بیماری و پیری می میریم و این نکته کمی ناخوشایند است.

همین نکته در رمان «زنی درون اتاق» که پیش از این در موردش حرف زدیم وجود دارد، اما با نگاهی جدی. درست است؟
در جامعه مدرن، توانایی های فنی، توانایی های اخلاقی را سخت پشت سر گذاشته است. ما می توانیم یک انسان بیمار مبتلا به سرطان یا ناراحتی مغزی را به مدت دلخواه زنده نگه داریم. اما وقتی پای این توجیه اخلاقی به میان می آید که بگذاریم یک نفر ماه هارنج ببرد، چه؟... «زنی درون اتاق» داستانی است که در واقع، داستان مادرم است که سرطان داشت و مُرد. همه چیز در این داستان حقیقی است، غیر از این که من این شجاعت را نداشتم که در بدبختی اش به او کمک کنم. خودش مُرد. یعنی تمام داستان، خیال بود، مثل بقیه. این همان کاری است که من آرزو می کنم کاش انجام داده بودم. خندیدن گاهی مرهمی است به این رنج.

آیا شما از این که مردم را بترسانید لذت می برید؟
نه دقیقا به آن گونه که از ترساندن لذت ببرم. دوست دارم مخاطبم را وارد فضایی خاص کنم. دوست دارم او را از جایش بکنم و در فضایی غرق کنم که در داستان به وجود می آید. او باید قدر زندگی روزانه اش را بداند و وقتی من او را به فضایی ترسناک می برم، او فضایی متفاوت را تجربه می کند و درمی یابد که زندگی روزانه و شاید کم هیجانش، آن قدرها هم بد نیست.

زمانی گفته بودید که می خواهید با کتاب هایتان هیجانی عجیب را وارد زندگی روزمره مردم کنید. همین طور است؟

بله. شغل من همین است. من وقایع اطرافم را می بینم و سپس داستان خودم را می نویسم. وقتی داستان را می نوشتم، به تمامی حس موسیقی و آواز داشتم. مادر کل تاریخ ادبیات داستان های بسیاری را داشته ایم که به این شیوه نوشته شده اند.

دوست داریم در مورد «غبار» پرسیم...
البته. هر چند که پرونده این رمان و فیلم کمی برایم بسته شده...

چند سوال کوتاه...
بله و چند جواب کوتاه.
این سومین فیلم شماست که فرانک در ابانت آن را کارگردانی کرده است. یعنی سومین فیلمی است که او بر اساس رمانی از شما ساخته است...
البته این چهارمین فیلمی است که او بر اساس کتابی از من ساخته است. نخستین اقتباس از او کتابهای من، مربوط به فیلم کوتاهی می شود که «زنی درون اتاق» نام داشت. او تازه از مرز بیست سالگی گذشته بود و همه تلاشش این بود تا اولین فیلمش را بسازد. او توانست از پس کار بر بیاید.

چرا سراغ شما آمد؟ چون راحت تر با دیگران ارتباط برقرار می کنید؟
فکر نمی کنم. او هنرمند جسوری بود که می خواست کارش را شروع کند. میزری رادیده بود و فکر می کرد می تواند اقتباس بهتری از کارم را ارائه کند. او در نخستین دیدارش با من گفت: «دنیا کو چکنتر از آن است که می توانی تصورش را کنی. من قصد دارم با ساختن فیلمی از روی کتابی از شما، خودم را به خطر بیندازم.» سپس کارش را شروع کرد. فرانک هنوز هم برای من داستان آدم هایی را تعریف می کند که به دلیل آن که نتوانسته اند تعهداتشان را انجام دهند، راهی زندان شده اند.

چگونه است که خنده دار و وحشت انگیز این همه نزدیک هم قرار می گیرند؟
زمانی که حادثه ای ناخوشایند برای دیگران اتفاق بیفتد، برای ما خنده دار است، اما اگر همین حادثه برای خودمان پیش بیاید، وحشت آور می شود. مردم ده ها سال در سینما به خاطر این که کسی روی پوست موز لیز می خورد، خندیده اند. اما خوردن یک بار سر بخورید و به زمین بیفتید و ببینید روی تخت بیمارستان افتاده اید... چه صحنه ای جگر خراشی! جذابیت ادبیات وحشت

شما نویسنده رمان «غبار» (mist) هستید. از آنجا که هر رسانه خصوصیت خودش را دارد، اقتباس سینمایی این اثر را چگونه می بینید؟

من بر خلاف بسیاری از نویسندگان که از دیدن اقتباس سینمایی رمانشان هراس دارند، به هیچ وجه بدم نمی آید که نسخه سینمایی رمانم را ببینم. ممکن است گاهی از دیدن تفاوت هایی دلخور شوم اما به طور کلی تلاش می کنم که با این قضیه کنار بیایم؛ چون همان طور که شما گفتید، می دانم که سینما و ادبیات تفاوت هایی در شیوه ارائه مفاهیم دارند. از سوی دیگر، من به هوش خوانندگانم اعتقاد دارم و می دانم که آنها میان رمان و فیلم تفاوت قائل می شوند. خوانندگان و مخاطبان آثار من به خوبی می دانند که برای درک کامل رمان، بهتر است کتاب را بخوانند و دیدن فیلم به تنهایی کافی نیست. بارها دیده ام که مخاطبانی فیلم را دیده اند و سپس سراغ کتاب رفته اند.

بیش از یک سال از اکران اولیه فیلم «غبار» گذشته است. به تازگی نیز نمایش «برادران شیخ سرزمین تاریکی» از شما روی صحنه رفت. چطور شد از ژانر وحشت به یک داستان موزیکال پل زدید؟

به نظر من یک هنرمند قابلیت های زیادی دارد و هنرمندی که خود را محدود به یک قالب کند، یک جای کارش ایراد دارد. به عنوان مثال شما بازیگری مثل جیم کری را در نظر بگیرید که بازیگری توانا در عرصه فیلم های کمدی است. اما کسی نمی تواند بازی در خشان او را در فیلم پر رمز و راز «اتاق ۲۳» انکار کند. من هم باید قابلیت هایم را در قالب های مختلف به نمایش بگذارم و نمی توانم خود را به یک قالب محدود کنم.

این داستان چگونه شکل گرفت؟
به طور کلی ما انسان ها در بسیاری موارد نمی توانیم با واقعیت های موجود کنار بیاییم. یکی از این واقعیت ها گذشت زمان است. همان طور که در «مسیر سبز» پیرمرد روحیه و حتی جسمی جوان داشت، این بار نیز با ماجرای مشابه از نظر مضمونی رو بر و شدید. دو برادر که همدیگر را دوست ندارند و از هم متنفرند، برای گذراندن تعطیلات به خانه ای ییلاقی می روند. در یک درگیری برادر بزرگ کشته می شود، اما او نمی تواند واقعیت مرگ جسمانی اش را بپذیرد و به زندگی در کلبه ادامه می دهد. حوادثی که از این پس صورت می گیرد، نشان دهنده میل آدمی به تصاحب بسیاری از مسائل است.

یعنی شما به کلبه ای رفتید و داستان شکل گرفت؟
«ملان کیپ» (مکانی که داستان در آن روی می دهد)، در کنار دریاچه ای در هند واقع شده است. وقتی در سفری این مکان را از نزدیک لمس کردم، جای دو گلوله را در دیوارهایش دیدم. انگار دو نفر به هم شلیک کرده بودند. وقتی با دقت به محیط گوش فرا دادم، صدای چوب و سکوت را شنیدم. حس کردم ماجرای از جنس تراژدی در اطرافم در حال روی دادن است.

ماجرا از این قرار بود که دو برادر با هم جدال کرده بودند و از سر عصبانیت تیری از تفنگ برادر کوچکتر در رفته بود. اما تلاش او و دوست مشترک دو برادر ثمر نداد و برادر بزرگتر در گذشت. حتی آنها برادر بزرگتر را به بیمارستان بردند. اما او نتوانست به حیات زمینی اش ادامه دهد. اما آنها با تمام درگیری های ظاهری نتوانستند از هم دل بکنند و این یک ماجرای تازه را خلق کرد.

... و شما بار دیگر یک داستان پر از راز و رمز را شکل دادید که جنبه های موزیکال هم داشت...

روایت اول شخص

هارمونی اصوات

مصطفی کمال پورتراب

به تازگی کتاب «هارمونی علمی و عملی» نوشته سارلی را به فارسی ترجمه کرده‌ام که از سوی انتشارات جنگ منتشر خواهد شد. این کتاب

از زبان فرانسه ترجمه شده و برای کسانی که با پیانو آشنایی دارند، بسیار مفید است. البته هارمونی یکی از ضرورت‌های آهنگسازی است و هر آهنگساز نیز حتی اگر نوازنده پیانو نباشد، دست کم با این ساز آشنایی دارد. اما به هر حال این کتاب به دلیل تمرین‌های عملی می‌تواند مورد استفاده هنرجویان و دانشجویانی که پیانو می‌نوازند هم قرار گیرد.

سارلی در این کتاب با ارائه تمرین‌های عملی ساده، اصول سخت هارمونی را آموزش داده و آهنگساز علاوه بر استفاده علمی از موارد مطرح شده در کتاب، حس شنوایی خود را نیز تقویت می‌کند. همچنین، از این طریق، خطاها به حداقل رسیده و آهنگساز با خیال راحت‌تری به نگارش آکوردها و برقراری هماهنگی بین آنها می‌پردازد.

یکی دیگر از کارهایی که به زودی از من منتشر می‌شود، مقاله‌ای با عنوان «ویژگی‌های اصوات در رابطه با موسیقی‌های ارزشی و انسان‌ساز» است که در شماره بهار فصلنامه هنر منتشر خواهد شد. در این مقاله سعی کرده‌ام علاوه بر تشریح ویژگی‌های اصوات و ارتباط آنها با گوش و قدرت شنوایی، نشان دهم که افراد باید با عوامل اصلی موسیقی آشنا شوند. عواملی که انسان سازند و می‌توانند به رشد تعالی انسان‌ها کمک کنند. در این صورت با رسیدن به چنین رشدی، مخاطبان به سوی هر نوع موسیقی نمی‌روند و گوششان هر صدایی را نمی‌پذیرد.

فلسفه و مذهب در «برج ۱۱۰»

فیروز زنوزی جلالی

این روزها به دلیل شرکت در جشنواره‌ها فرصت چندانی برای نگارش نداشتم با این وجود همچنان روی رمان «برج ۱۱۰» کار می‌کنم.

این رمان یک رمان فلسفی، مذهبی و روانشناختی است که بدون اشاره به نشانه‌های مذهبی نوشته می‌شود. البته هنوز برای این کار با ناشر خاصی وارد مذاکره نشده‌ام چون معتقدم پیش از پایان کار نباید با ناشر صحبت کرد. علاوه بر این، ایزد سوم مجموعه «خرمشهر خرمشهر» را نیز در دست نگارش دارم. موقعیت داستان سوم این مجموعه متفاوت تر است چون به نیروی دریایی مربوط می‌شود و قصد دارم کمی متفاوت‌تر از او ایزود قبلی آن را به پایان ببرم.

نسل جوان و امام خمینی (ره)

مصطفی قلی زاده علیار

آخرین و دهمین کتاب انتشار یافته بنده «مردی شبیه خود» است که در سی‌امین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی از سوی انتشارات عروج وابسته به موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) در زمستان ۱۳۸۷ با شمارگان ۳۰۰۰ نسخه و در ۲۰۹ صفحه منتشر شد. کتاب شامل ۱۳ فصل جداگانه و در عین حال متصل و مرتبط به هم. مثل بدنه و شاخ و برگ‌های یک درخت. و مشتمل بر مباحثی چون تولد، تحصیل، خاطراتی از کودکی

امام (ره)، آموزش هنر خوشنویسی، تحصیلات عالی، استادان، هجرت به قم، استادان بزرگ، تدریس و شیوه شاگردپروری و گزینش شاگردان درسخوان. شعر امام (ره)، پژوهش و تالیفات، حضور در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، آغاز جنبش اسلامی و علل و انگیزه‌های آن، تبعید، ادامه مبارزات، پیروزی انقلاب اسلامی و رمز آن، بنیانگذاری نظام جدید اسلامی با محوریت ولایت فقیه، اندیشه‌های بلند، هوشمندی و تدبیر، جنگ تحمیلی و دفاع مقدس، وفات امام (ره)، نقش امام (ره) در بیداری اسلامی ملل مسلمان و مستضعف و است.

در لابه لای مطالب کتاب مباحثی جدید را از منابع و اسناد تازه انتشار یافته آورده‌ام که در کتاب‌های مشابه سابق از زندگی‌نامه‌های امام (ره) نیست.

اغلب مخاطبان من در کتاب «مردی شبیه خود» نسل جوان و قشر دانشجو و طلاب جوانند. کتاب بحمدالله از نخستین هفته‌های انتشارش مورد توجه مخاطبان اصلی قرار گرفت. به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی مرکز فرهنگی کوی کتاب، از سوی جهاد دانشگاهی واحد تهران با همکاری موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) به مسابقه کتابخوانی در میان دانشجویان گذاشته شد و ۲۰۰ نفر از دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد در تاریخ ۸۷/۲۵ در آن شرکت کردند.

به نظر، رمز استقبال نسل جوان تحصیل کرده از کتاب «مردی شبیه خود» دو نکته است؛ یکی کم حجم و مختصر و مفید بودن کتاب، دیگری شیوه‌نثر و پرداخت خاص در ترتیب و تنظیم محتوای کتاب، چرا که سعی کرده‌ام خواننده جوان، هم از خواندن آن خسته نشود و هم در شناخت زندگی و شخصیت امام (ره)، به نکات مورد علاقه‌اش برسد و به پرسش‌های ناخودآگاه درونی‌اش در مطالعه شخصیت جاذب امام (ره)، پاسخ منفی بیابد؛ تا چه قبول افتد و چه در نظر آید.

بیماری و «قصه‌های گلپار»

امیرحسین فردی

این روزها و قتم بیشتر برای کیهان بچه‌ها صرف می‌شود اما باز هم از نگارش غافل نیستم. به همین دلیل، قصد دارم هر چه زودتر جلد دوم

رمان «اسماعیل» را که در دست نگارش است، به پایان برسانم. این رمان ادامه رمان قبلی است که خوشبختانه با استقبال مخاطبان رو به رشد و امیدوارم تا آخر امسال، نگارش جلد دوم نیز به پایان برسد. جلد اول این رمان را انتشارات سوره مهر منتشر کرده است و ترجیح می‌دهم جلد دوم را هم به همین ناشر بسپارم.

آخرین کتابی که قرار بود از من منتشر شود، مجموعه کارهایم بود که نشر پکا آن را در دست انتشار دارد. این مجموعه در ۴ جلد منتشر می‌شود. همچنین، انتشارات سوره مهر نیز قرار بود تا نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران مجموعه داستان‌هایی را که برای کودکان نوشته‌ام با عنوان کلی «قصه‌های گلپار» منتشر کند که به دلیل بیماری نتوانستم روند نشر آن را پیگیری کنم.

مولانا و سورنالیسم

شکوه سپه‌زاد

تحقیقی درباره مولانا انجام داده‌ام که قرار است به شکل کتاب از سوی انتشارات شهراب منتشر شود. این کتاب «بیان سوررنال در اشعار مولانا» نام دارد که مراحل چاپ را می‌گذراند. الان چند سال است که روی این موضوع کار می‌کنم چون همیشه به اشعار سوررنال (فراواقع‌گرایانه) علاقه داشتم و اشعار خودم نیز در این فضا بوده است.

مجموعه داستان کوتاهی نیز با عنوان «کنسرت بهار» نوشته‌ام که هنوز آن را به ناشری نسپرده‌ام. این داستان‌ها به شکل ریتمیک و شعرگونه نوشته شده‌اند. در حقیقت این داستان‌ها موضوعات روزمره‌ای هستند که با نثر مسجع نوشته شده‌اند.

علاوه بر این حدود یک سال پیش لوح فشرده‌ای از اشعارم را با عنوان «ماهیان آبگون دریا شدند»، با صدای

خودم و با آهنگسازی آقای محمد علی مرآتی منتشر کرده بودم که استقبال خوبی از آن شد. به همین دلیل امسال هم می‌خواهم لوح فشرده دیگری را با عنوان «احیای رباعیات نوخیامی» که پیشنهاد آقای بهاء‌الدین خرمشاهی است، منتشر کنم. لوح اول را انتشارات پیام پخش کرد و ممکن است «احیای رباعیات نوخیامی» را هم همین ناشر منتشر کند.

پاورچین عشق

راضیه تجار

این روزها بیشتر درگیر طرح نو قلمان هستم که خیلی وقتگیر است. این طرح به پیشنهاد انجمن قلم در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مورد تصویب قرار گرفته و بر اساس آن ۱۰۰ اثر از ۱۰۰ نویسنده نو قلم در سه رشته شعر، داستان و نقد منتشر می‌شود. اجرای این طرح از زمستان سال گذشته به شکل عملیاتی آغاز شده و پس از اطلاع‌رسانی، آثاری به انجمن آمده است. اما تا به حال بیشتر آثار رسیده به انجمن در حوزه داستان بوده و تاکنون ۴ عنوان آن برای داوران مورد تصویب قرار گرفته و منتشر شده‌اند و همچنین، تعدادی نیز در دست انتشارند. مهمترین ویژگی این آثار از نظر شکل، به حجم آنها مربوط می‌شود یعنی داستان یا پژوهش باید بین ۱۰۰ یا ۱۵۰ صفحه باشد. دیگر این که، از مولف آن نباید کتاب دیگری در همان حوزه به چاپ رسیده باشد.

اما آخرین کتاب خودم، «پاورچین عشق» نام دارد که به زودی توسط انجمن قلم منتشر می‌شود. این کتاب شامل مجموعه چهار اثر من با عنوان‌های «کوچه اقایا»، «آغاز پرواز»، «جای خالی آفتابگردان‌ها» و «داستان‌های دیگر» است که در ۱۰۰۰ صفحه منتشر خواهد شد. البته آثار سایر نویسندگان و شاعران از جمله آقایان موسوی گرمارودی، محمدرضا سرشار، امیرحسین فردی، حسین فتاحی و برخی دیگر از شاعران و نویسندگان نیز به همین شکل منتشر خواهند شد.

نامه‌های آتشین بورخس

نجمه شیرینی

دو سال پیش نسخه اسپانیایی «نامه‌های آتشین»، اثر خورخه لوئیس بورخس را از انتشارات کاروان تحویل گرفتم اما فرصتی برای ترجمه آن به فارسی نیافتم تا بالاخره در فروردین امسال، ترجمه آن را شروع کردم که امیدوارم تا آخر خرداد به پایان برسد و آن را برای طی مراحل انتشار، به ناشر بسپارم.

متن فاخر و ادبی این کتاب، ترجمه آن را کند و دشوار کرده اما درونمایه فلسفی‌اش بر جذابیت کار می‌افزاید. «نامه‌های آتشین» شامل نامه‌هایی است که خورخه لوئیس بورخس در سن ۲۴ سالگی به دو تن از نویسندگان روسی نوشته است. به عنوان یک زن مسلمان و شیعه، به سمینار مجمع زنان در جزایر قناری اسپانیا دعوت شده‌ام که ۲۲ ژوئن (دوم تیرماه) امسال، برگزار می‌شود. در آن جا از عدم تفاوت زنان در جوامع سخن خواهم گفت و این که مذهب، هرگز مانعی برای تفکر، کار و زندگی زنان نیست. پس از آن نیز از ۲۴ تا ۲۷ ژوئن (۴ تا ۷ تیرماه) در نخستین سمینار بین‌المللی زبان و ادبیات فلسفی اسپانیا. که از سوی موسسه جهانی «سروانتس» برگزار می‌شود شرکت می‌کنم. در این سمینار ۵۰ نفر از متخصصان و مترجمان ادبیات فلسفی اسپانیا حضور دارند و من به عنوان نماینده‌ای از خاورمیانه، در این سمینار از سیر توجه به زبان و ادبیات اسپانیایی در ایران و آینده آن سخن خواهم گفت.

در تمام اوقاتی که مشغول ترجمه یا آماده کردن متن سخنرانی‌هایم برای این سمینارها هستم، یاد استاد فقیه، رضا سیدحسینی همواره در ذهنم است. همیشه یاد او و لطفی را که به گروه زبان و ادبیات اسپانیایی دانشکده زبان‌های خارجی دانشگاه علامه طباطبایی داشت، در خاطرم جاودان است و به عنوان کوچک‌ترین شاگرد ایشان، در همه حال تمایل دارم از دانش او استفاده کنم.

یادداشت

احمد پوری

ترجمه و تألیف؛

دو روی سکه ادبیات

نویسندگی و ترجمه آثار خارجی به زبان مادری، دو حرفه جداگانه نیستند.

ایستادن دو را سرچشمه یکی است. ورود به این حوزه، توانایی و استعدادی واحد می‌طلبد. حال، این استعداد با تمام ابعاد خود در وجود یک نفر جمع می‌شود - که نمونه این افراد فراوانند - و گاه بخشی از این هنر، از دیگری پررنگ‌تر شده و غالب می‌شود. از این است که نمی‌توان خط و مرزی نهاد و نویسندگی ادبیات را از ترجمه ادبی به کل جدا کرد.

شاید اینچنین بتوان گفت که مترجم، همان نویسنده است؛ نویسنده‌ای در معنای عام. حال این فرد نویسنده ممکن است در دوره‌ای به یکی از نیازهای خود - که نوشتن یا ترجمه کردن است - پاسخ دهد و به عنوان مثال، مدتی درگیر نوشتن شود و با گذشت زمان، احساس کند که ترجیح می‌دهد مدتی نوشتن را کنار گذاشته و به ترجمه کتاب‌های سایر نویسندگان دنیا بپردازد. یعنی آنچه آن‌ها به زبانی دیگر نوشته‌اند را با قلم خودش بازآفرینی کند.

این موضوع به معنای آن نیست که همه می‌توانند بنویسند یا همه می‌توانند مترجم خوبی باشند، بلکه چنین معنا می‌دهد که نویسنده یا مترجم باید با شناخت توانایی‌های خود، هر زمان که لازم است به یکی از این توانایی‌ها بیشتر بپردازد، آن را بال پر دهد و از آن کام بجوید.

شاید بد نباشد خود را مثال آورم. سال‌ها پیش، ابتدا کارم را با نوشتن شروع کردم و با فعالیت در این حوزه، وارد دنیای کتاب و ادبیات شدم اما بعد از مدتی، بنا به دلایلی، نوشتن را کنار گذاشتم و ترجیح دادم بیشتر در ترجمه فعالیت کنم. این دو اتفاق، تنها پاسخ به نیازی درونی بود و من را وادار کرد که تجربه در دو حوزه نگارش و ترجمه را بپذیرم و از ورود به این دو حوزه نهراسم.

با وجود آنکه هنوز حس نوشتن در وجودم بود، حدود ۱۲ سال آن را کنار گذاشتم تا این که سال‌ها پیش دوباره به سوی نوشتن کشانده شدم و امروز، به رغم داشتن تجربه در هر دو زمینه، نمی‌توانم به طور دقیق بگویم که کدام یک را ترجیح می‌دهم یا به طور دقیق بگویم که ورود دوباره‌ام به دنیای نگارش حاصل یک دوره فعالیت در زمینه ترجمه بوده یا عکس آن. ورود به دنیای ترجمه، نتیجه سال‌ها نگارش بوده است. فقط می‌توانم بگویم که شاید ترجمه ادبیات امروز جهان، افق دیدی گسترده‌تر از آنچه پیش‌تر داشتم از آنم کرد و در نوشتنم تأثیر گذار بود.